

The European Wergeland Centar
Univerzitet Crne Gore, Filološki fakultet

MEDIJSKA PISMENOST

Priredila: Dušanka Popović

Oslo, Nikšić
2022

MEDIJSKA PISMENOST

This publication is a result of the project *Preparing Future Teachers in the Western Balkans: Educating for Democracy & Human Rights 2019 – 2022*, led by the European Wergeland Center. Funded by the Norwegian Ministry of Foreign Affairs and developed in close cooperation with the Department IPE of the Zurich University of Teacher Education, the project provides support for higher education institutions and universities in Albania, Bosnia and Herzegovina, Kosovo*¹, Montenegro, North Macedonia and Serbia, that are interested in modernizing their teacher education courses, with an aim to improve the quality of teacher education for future teachers in the region.² The project is implemented together with 12 universities from the region and in cooperation with the Institute for Development of Education (Albania), the Foundation, Education in Action (Bosnia and Herzegovina), the Kosovo Education Centre (Kosovo*), the Bureau for Education Services (Montenegro), the Bureau for Development of Education (North Macedonia) and the Institute for Improvement of Education (Serbia).

Ova publikacija rezultat je projekta *Priprema budućih nastavnika na Zapadnom Balkanu: Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava 2019 – 2022*, koji vodi Evropski Wergeland centar. Finansiran od strane norveškog Ministarstva vanjskih poslova i razvijen u bliskoj saradnji s Departmanom IPE Univerziteta za obrazovanje nastavnika iz Ciriha, projekat pruža podršku institucijama visokog obrazovanja i univerzitetima u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Kosovu, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji, koji su zainteresovani za modernizaciju kurseva namijenjenih budućim nastavnicima, s ciljem unapređenja njihovog obrazovanja. Projekat je realizovan u saradnji s 12 univerziteta iz regije te u saradnji s Institutom za razvoj obrazovanja (Albanija), the Foundation, Education in Action (Bosnia and Herzegovina), the Kosovo Education Centre (Kosovo*), the Bureau for Education Services (Montenegro), the Bureau for Development of Education (North Macedonia) and the Institute for Improvement of Education (Serbia).

Autori: Božica Grujičić, Andrijana Vidović, Mensur Padović, Katarina Stamatović, Radojka Draganić, Jelena Kljajević, Sara Jovović, Andrea Vlahović, Vera Mićunović, Danka Vuletić, Dušanka Popović

Priredila i uredila: prof. dr Dušanka Popović, Filološki fakultet, Univerzitet Crne Gore

Recenzentkinje:

Prof. dr Bojka Đukanović

Prof. dr Biljana Maslovarić

Prof. dr Sonja Nenezic

Vidosava Kaščelan, profesorica

Prelom: Miroslav Malinović

Lektura: Dušanka Popović

The European Wergeland Centar, Filološki fakultet Univerziteta Crne Gore

Oslo, Nikšić, 2022.

¹ *All references to Kosovo, whether to the territory, institution or population in the text shall be understood in full compliance with the UN Security Council Resolution 1244 and without prejudice of the status of Kosovo. / Sva pozivanja na Kosovo, bilo da se radi o teritoriji, instiucijama ili stanovništvu u tekstu, treba u potpunosti shvatiti u skladu s rezolucijom 1244 Vijeća bezbjednosti UN-a I bez prejudiciranja statusa Kosova.

² The latest materials in the field of citizenship and human rights education developed by the Council of Europe and Zurich University is used as resources within the project. Examples of these materials are: Living Democracy Volumes I – VI: www.living-democracy.com, Reference Framework of Competence for a Democratic Culture (RFCDC):

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ccc07>, and Teaching Controversial Issues: <https://rm.coe.int/16806948b6>

SADRŽAJ

O publikaciji	1
Duškanka Popović: <i>Medijska pismenost – od namjere do realizacije</i>	4
I ESEJI	12
Božica Grujičić: Biramo li mi medije ili mediji biraju nas?	143
Andrijana Vidović: Medijske manipulacije.....	19
Mensur Padović: Medijsko obrazovanje kao nužnost obrazovnog sistema.....	21
II DEKONSTRUKCIJA MEDIJSKE PORUKE.....	28
Andrijana Vidović, Katarina Stamatović, Andrea Vlahović: Prezentacija 1	29
Jelena Kljajević, Sara Jovović: Prezentacija 2.....	32
III PRIPREME ZA REALIZACIJU ČASOVA SA SADRŽAJIMA IZ MEDIJSKE PISMENOSTI.....	37
ODJELJENJSKE ZIDNE NOVINE – RAZUMIJEVANJE MEDIJA KROZ NJIHOVU KREACIJU	38
Priprema za čas 1: Sara Jovović	40
Priprema za čas 2: Andrijana Vidović.....	43
Priprema za čas 3: Radojka Draganić.....	48
Priprema za čas 4: Božica Grujičić	54
Priprema za čas 5: Jelena Kljajević.....	57
Priprema za čas 6: Katarina Stamatović	61
Šta kažu nastavnici – mentori?	64
Vera Mićunović: Medijska pismenost u obrazovnom procesu.....	64
Danka Vuletić: Riječ mentorke	67
IV VODIČI ZA MEDIJSKU PISMENOST	70
O vodičima za medijsku pismenost	71
Jelena Kljajević: <i>Medijska pismenost – mini-vodič za medijsko opismenjavanje</i>	72
Katarina Stamatović: <i>Medijska pismenost – djeca i mediji</i>	94

Prilog: Modul *Medijska pismenost*

O publikaciji

Filološki fakultet i Filozofski fakultet Univerziteta Crne Gore, kao fakulteti koji obrazuju nastavnike, bili su, u periodu od 2019. do 2022. godine, uključeni u projekat *Priprema budućih nastavnika na Zapadnom Balkanu – obrazovanje za demokratiju i ljudska prava*, čiji je nosilac bio Evropski Vergelend centar, a finansijer Ministarstvo vanjskih poslova Norveške. Projekat je razvijen u saradnji s Departmanom IPE Univerziteta za obrazovanje nastavnika iz Ciriha i 12 univerziteta iz regiona, među kojima je bio i Univerzitet Crne Gore.

Središnja aktivnost projekta bila je odabir jednog od devet ključnih koncepata za demokratsku kulturu³ i kreiranje modula o izabranoj temi. Nakon toga, uslijedila je njegova realizacija s ciljem da se ispitaju sadržina i aktivnosti koje modul obuhvata i njegova efikasnost u cjelini, kako bi se kasnije, u skladu s mogućnostima, uvrstio u popis redovnih ili izbornih modula/predmeta na određenim studijskim programima. Na Filološkom fakultetu odlučili smo se za *medije* i *medijsku pismenost*, a rukovodili smo se visokim pozicioniranjem ovog koncepta kao uslova za razvoj demokratske kulture i ostvarivanje aktivne uloge svakog pojedinca u društvu, kako u kontekstu manje društvene zajednice kojoj pripada, tako i društva u cjelini. Takođe, činjenicom da je medijska pismenost prepoznata kao najvažnija kompetencija u 21. vijeku. Digitalizacija i novi oblici medija, sve brži protok informacija i njihova količina, zahtijevaju medijski pismenog nastavnika, kompetentnog da svoje učenike razumije, prati i priprema za kontinuiran i intenzivan susret s medijima različitih vrsta i višeznačnih poruka koje emituju.

Razumijevajući značaj medijske pismenosti za snalaženje u savremenom društvenom okruženju i poznajući situaciju u našim obrazovnim institucijama kada je ova problematika u pitanju, smatrali smo važnim da pruženu priliku iskoristimo za ukazivanje na značaj medijske pismenosti i njenu promociju te da je ponudimo, kao slobodan izbor, našim studentima. Tokom ljetnjeg semestra akademske 2020/2021. godine modul *Medijska pismenost* pohađali su studenti na osnovu ličnog opredjeljenja, kao dodatnu nastavnu aktivnost. U realizaciji su učestvovali studenti sa tri studijska programa (Studijski program za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, Studijski program za srpski jezik i južnoslovenske književnosti i Studijski program za engleski jezik i književnost), ali ovaj modul, isto tako, može biti ponuđen svim studijskim programima, kako na Filološkom fakultetu, tako i na ostalim fakultetima koji pripremaju buduće nastavnike.

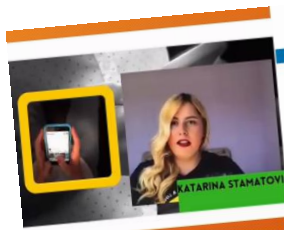
³ Istaknuti od strane Savjeta Evrope: identitet, raznolikost i pluralizam, odgovornost, sukob, pravila i zakon, vlada i politika, jednakost, sloboda i mediji.

Pravo na slobodu izbora i prihvatanja informacija koje plasiraju mediji i pravo na slobodu njihovog saopštavanja, obavezuje obrazovni sistem na osposobljavanje mladih ljudi kao populacije posebno izložene i podložne medijskom uticaju, za kritički i bezbjedan susret s medijskim sadržajima. Polazeći od *Referentnog okvira kompetencija za demokratsku kulturu* Savjeta Evrope, opredijelili smo se da u okviru modula, prije svega, studente podsjetimo na ključne koncepte medijske pismenosti i posebnost medijskog teksta kao konstrukta, na načine konstrukcije i dekonstrukcije medijskih poruka i pojam cenzure sa stanovišta urednika i čitaoca. Takođe, da ih usmjerimo na prepoznavanje stereotipa i predrasuda koji prate oblikovanje medijskih poruka shodno njihovom cilju, te da ih podstaknemo da promišljaju o odgovornostima koje, kao njihovi korisnici i kreatori, preuzimaju.

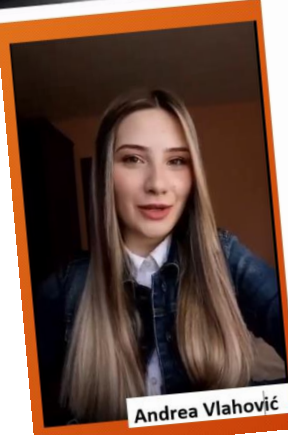
Jedna od važnih smjernica za implementaciju modula bila je da se tokom realizacije primjenjuju metode aktivne i interaktivne nastave, čime se demonstrira kreiranje demokratskog okruženja za učenje. Nastojanje da se budućim nastavnicima pomogne da u malim školskim zajednicama kreiraju uzornu demokratsku sredinu, uslovalo je da značajan dio ovog modula čini metodički pristup medijskim sadržajima u osnovnim i srednjim školama. Stoga je primarni korpus ciljeva bio usmjeren na nastavnu praksu u školama, tj. pripremanje i realizaciju časova posvećenih medijskoj pismenosti.

Studenti su na samom početku realizacije modula pokazali izuzetno interesovanje za navedenu temu – od spremnosti da modul pohađaju, do pripreme i realizacije časova u školama. Angažovanjem u diskusijama, kritičkim promišljanjem i iznošenjem ličnih stavova o ključnim tačkama medijske pismenosti, istraživanjem navedene problematike, kao i kreativnošću u pripremanju prezentacija, postera, videoklipova i sličnih materijala koji su pratili rad na časovima, kao i kroz pripremu i realizaciju časova na temu medijske pismenosti, studenti su produkovali niz sadržaja koji se odnose na medijsku pismenost, koje smo objedinili u ovoj publikaciji. Namjera je da njenim objavljivanjem produkte našeg rada nastale u specifičnim okolnostima pandemije, pa time, čini nam se – i vrednijim, učinimo vidljivim našim kolegama na svim obrazovnim nivoima, a želja – da damo makar mali doprinos osvještavanju značaja ove teme za život i rad savremenom i, nadamo se, boljem, funkcionalnijem i demokratskom društvu. Stoga posebnu zahvalnost dugujemo Vergelend centru koji je omogućio da ova publikacija bude dostupna na njihovom zvaničnom sajtu, kako studentima – budućima nastavnicima, tako i svim zainteresovanim prosvjetarima.

Prof. dr Dušanka Popović, urednica

KATARINA STANATOVIĆ

Andrea Vlahović

DFC INTERVJU

Razgovor sa povodom: doc. dr Dušana POPOVIĆ i doc. dr Marijana CEROVIĆ, autorke modula Medijska pismenost na Filozofskom fakultetu Univerziteta Crne Gore

MEDIJSKA PISMENOST

NAČIN DA SE GRADI HUMANIJE I PRAVEDNIJE DRUŠTVO

Modul Medijska pismenost podstaci će studente da promišljaju o odgovornostima koje preuzimaju kao korisnici i kreatori medijskih poruka. Istakla je Popović, dok je Cerović rekla da obrazovanje misli treba da se zasniva na ideji da obrazovanje za demokratiju treba da se stiče još u školi

doc. dr Dušana POPOVIĆ

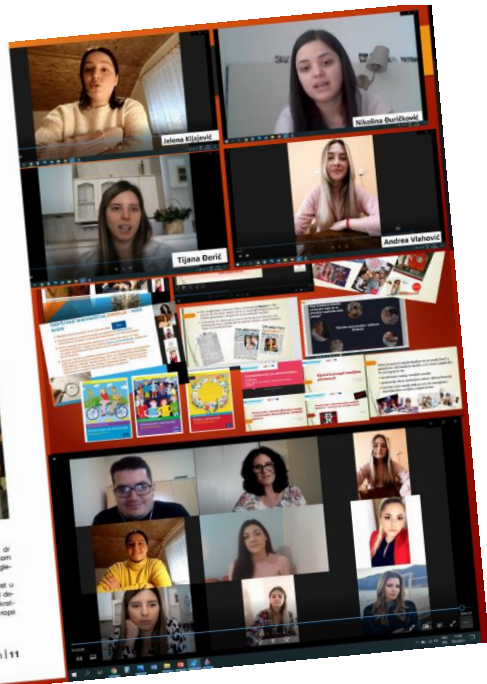
doc. dr Marijana CEROVIĆ

Na Filozofskom fakultetu Univerziteta Crne Gore tokom ljetnog semestra otpočela je realizacija modula Medijska pismenost u okviru programa Pripremanje budućih nastavnika i obrazovanje za demokratiju i ljudska prava. Temom razgovora sa našim kolegama

DFC magazina razgovarala sa autoricama modula doc. dr Dušanom Popović, profesoricom na Studijskom programu za engleski jezik i kulturološke i jezičke nauke i doc. dr Marijanom Cerović, profesoricom na Studijskom programu za engleski jezik i kulturološke i jezičke nauke

obrazovanje i vaspitanje i doc. dr Marijanom Cerović, profesoricom na Studijskom programu za engleski jezik i kulturološke i jezičke nauke. Studenti će se osvrnuti na aktivnosti u okviru projekta kroz jedan od delova i važnu koncepta demokratizacije kulture koje treba Sarajevu

DFC Magazin | 11

Prof. dr Dušanka Popović
 Filološki fakultet
 Nikšić

MEDIJSKA PISMENOST – OD NAMJERE DO REALIZACIJE

Društvo se mijenja, ali neki od njegovih temelja se ne mijenjaju. Među njima je naša sloboda da izražavamo ideje, da čitamo, slušamo, pišemo, pružamo informacije i komuniciramo s drugima. Sposobnost govora, čitanja, pisanja i komuniciranja spada u ljudska prava. U 21. vijeku, u kojem mediji i tehnologije pokreću razvoj društva, ovo osnovno ljudsko pravo obuhvata i sposobnost djelotvornog stupanja u kontakt s informacijama i medijskim sadržajem.

Ula Karlson
 NICCY and
 Media University of Gothenburg
 2015.

Kontekst u kojem stasavaju mlade generacije, premrežen medijskim kanalima kojima neprekidno protiču informacije u tekstualnim, ikoničkim, audio i video formama i njihovim kombinacijama, podsjeća na prozirnu i teško uočljivu ali čvrsto tkanu mrežu, u koju smo, htjeli mi to ili ne, već „uhvaćeni“ ili ćemo, izvjesno, biti. Stoga su mediji, kao sveprisutni pratioci naših života i njihova moć da snagom tehnologije i sredstvima kojima raspolažu utiču na naše stavove i izbore, pa i ponašanja, tačnije – da njima i nama manipulišu, medijsku pismenost učinili ključnom kompetencijom 21. vijeka. Okolnosti u kojima živimo i stalni napredak tehnologije čija su posljedica, između ostalog, sve savršenija i brža sredstva javne komunikacije i prenosa informacija, uslovljavaju opredjeljenja i izbore i usmjeravaju nas kada promišljamo o tome – čemu podučiti djecu i mlade i kako ih što bolje opremiti za vrijeme koje dolazi.

Izložen kontinuiranom emitovanju medijskih poruka, savremeni građanin trpi stalnu i, u velikoj mjeri, skrivenu presiju odabranih informacija i činjenica oblikovanih u funkcionalne i učinkovite medijske konstrukte. Stoga ni sam, vrlo često, nije svjestan otkuda potiče određeni stav koji svesrdno iznosi i zastupa, prezentujući ga kao lični izbor i stanovište. Pitanje je, onda, koliko je pojedinac čije mišljenje i promišljanje o društvenom okruženju usmjerava nevidljiva sila veoma vješto orkestrirana od strane moćnih medijskih

kuća, na svim životnim poljima, zapravo – slobodan? Koliko suštinski učestvuje u kreiranju svog životnog okruženja i postoji li zaista demokratija, čije bazično značenje jeste vladavina naroda?

Pitanja koje smo prethodno postavili vrlo su kompleksna, jer do demokratije, koja se u savremenim okolnostima zasniva na pravu naroda da izabere svoje predstavnike te da oni u ime naroda vrše vlast i upravljaju državom, prije svega, treba stići. U aktuelnoj formi demokratske organizacije društva⁴ moć je, dakle, koncentrisana u odabranim predstavnicima što je prva ograničavajuća okolnost lične slobode. Ukoliko nastavimo s analizom fenomena – koliko smo slobodni – nesporno ćemo stići do medijskog okruženja u kojem boravimo.

Svaka vrsta slobode podrazumijeva, prije svega – znanje. Obrazovanost je uslov da se svijet oko sebe razumije i tumači, da se uočavaju uzroci i sagledavaju posljedice. Zadatak obrazovanja oduvijek je bio da mlade ljude opskrbi ne samo znanjima, već sposobnostima da do tih znanja dođu, da o njima promišljaju, kombinuju ih i koriste u različitim kontekstima izdvajajući ono što je, za problem kojim se bave, najvažnije. To znači da posjeduju niz kognitivnih vještina, zahvaljujući čijoj savršenosti će biti sposobni da, uz podršku nastavnika, aktivno učestvuju u formiranju sopstvenih znanja čineći ih tako trajnom ličnom svojinom.

Stoga čitalačka pismenost jeste prvi uslov za osvajanje većine ostalih vrsta pismenosti (matematičke, naučne, medijske, informacione, digitalne, ekonomske...). Samo čitalački pismen čovjek, što znači da je sposoban da razumije sadržinu teksta koji čita, da u njemu pronalazi eksplicitno i implicitno date informacije, da ih povezuje sa svojim prethodnim znanjima i informacijama pronađenim u drugim pisanim materijalima – može uroniti u dubinsko razumijevanje pisanog i usmenog medijskog diskursa. Definicija čitalačke pismenosti formulisana u okviru međunarodnog PISA projekta jasno pokazuje da je ova kompetentnost, zapravo, ključna za analitički i proaktivan odnos prema društvenom okruženju: *Čitalačka pismenost je razumijevanje, promišljanje, vrednovanje, korišćenje i angažman na tekstovima kako bi se postigli lični ciljevi i razvila vlastita znanja i potencijal za aktivno učešće u društvu* (PISA 2018 Konceptualni okvir čitalačke pismenosti, 2019).

Medijska pismenost definiše se kao *sposobnost da se pristupi, analizira, evaluira i kreira poruka u različitim komunikacijskim formama i podrazumijeva kritičko mišljenje i analitičke sposobnosti za uspješno korišćenje medija* (National Leadership Conference on Media Literacy, 1992, SAD). U definiciji informacione pismenosti kaže se da je to *sposobnost pronalazjenja, vrednovanja i efikasne upotrebe informacija, koja obuhvata vještine, znanja i stavove koji se kreću od efikasnih strategija pretraživanja izvora do načina njihove evaluacije, tj. sposobnosti da se procijeni kvalitet, istinitost i valjanost izvora* (IMP, 2015). Ova vrsta pismenosti više je usmjerena na digitalne izvore znanja kao što su veb stranice, pa se stoga često poistovjećuje s digitalnom pismenošću.

Kada sagledamo definicije navedenih vrsta pismenosti, jasno je da medijska i informaciona pismenost, u velikoj mjeri, izvire iz čitalačke pismenosti i počivaju na njoj te da je kompetentnost na tom polju jedan od ključnih uslova za razvoj ostalih vrsta pismenosti.

⁴ Riječ je o predstavničkoj demokratiji u odnosu na neposrednu demokratiju, u kojoj građani ne odlučuju neposredno na određenom skupu (skupštini), već na neposredan način biraju one koji će u njihovo ime odlučivati, pa takva demokratija podrazumijeva vladavinu manjine koja vrši vlast u ime većine.

Slika 1: Vrste pismenosti.

Medijsko obrazovanje i medijska pismenost zajedno čine prostor medijske kulture koji, u razvijenim društvima, zahtijeva medijski kompetentnog građanina. *Evropski centar za medijsku kompetenciju* (European Centre for Media Competence) još 2005. godine dao je njen opis: *Medijska kompetentnost podrazumijeva sposobnost kretanja po svijetu medija na kritički, refleksivan i nezavisan način, s osjećanjem odgovornosti, kao i sposobnost korišćenja medija kao sredstva za nezavisno i kreativno izražavanje.*

U Savjetu Evrope stoga ističu da su medijska i informaciona pismenost glavni alati za osnaživanje pojedinaca, zajednica i nacija za učestvovanje i doprinos društvima znanja. One su od posebne važnosti za razvoj kognitivnih, tehničkih i društvenih vještina i kapaciteta koji omogućavaju efikasan pristup medijskim sadržajima i njihovu kritičku analizu, kao i za znalačko odlučivanje o tome koje medije koristiti i na koji način. IMP kompetentni pojedinci razumiju etičke implikacije medija i novih tehnologija i svrsishodno komuniciraju, uključujući i kreiranje medijskih sadržaja. Medijska i informacijska pismenost (MIL) spaja tri različite dimenzije: medijsku pismenost, informacijsku pismenost i digitalnu pismenost (Council of Europe, 2022).

Koncept medijske pismenosti ili medijskog obrazovanja se, od potpisivanja *Deklaracije o medijskom obrazovanju* 1982. godine do danas, donekle mijenjao, ali je ostao utemeljen na osnovnoj ideji – komunikacijskim pravima koja proizilaze iz osnovnih ljudskih prava zagwarantovanim dokumentima međunarodne zajednice. To su: *Povelja Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima* (1945), *Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda* (1950) i *Konvencija UN o pravima djeteta* (1989) u kojoj se zahtijeva da se u medijskim, obrazovnim i kulturnim politikama posveti dužna pažnja medijskim i komunikacijskim pravima djece (Zgrabljčić Rotar, 2005).

Ako prihvatimo i razumijemo činjenicu da je medijski tekst posebna vrsta konstrukta pažljivo planirana i predstavljena uz pomoć specifičnog medijskog jezičkog izraza, bremenita vrijednostima svojih autora i sačinjena tako da podsjeća na empirijsku stvarnost i izazove određene reakcije čitalačke publike, onda je jasno da razotkrivanju njene suštine treba posvetiti posebnu pažnju. Stavove i mišljenja koje formiramo u odnosu na razne društvene pojave, pojedince i grupe iz okruženja i šire, temeljimo na znanjima i informacijama koje o njima već posjedujemo, a do kojih smo došli na različite načine – od korišćenja relevantnih izvora znanja, preko neposrednih susreta s njima u realnom okruženju, do onih fiktivnih u javnom medijskom prostoru. Pri tome ne treba zaboraviti da gledište konstruktora medijske poruke vrši jak uticaj na konačno razumijevanje medijskog sadržaja, ali ni činjenicu da ga svako od nas tumači u kontekstu

individualnih faktora (ličnih potreba i strahova, zadovoljstva, problema, rasnih i polnih stavova, porijekla i slično). U konačnom, i kada sagleda sve navedene faktore i uticaje, primalac informacija odlučuje o njihovom značenju (Poter, 2011).

U nastojanju da se zauzme što objektivniji stav prema sadržaju medijske poruke, poslenici iz te oblasti formulisali su pet ključnih pitanja za njenu dekonstrukciju, što predstavlja osnovni nivo u otkrivanju njenih značenjskih slojeva: ko je poruku konstruisao (gledište), koje vrijednosti, životni stilovi i stanovišta se porukom nameću ili se iz nje izostavljaju (oblast morala), koje kreativne tehnike je autor poruke koristio da privuče i zadrži pažnju primalaca (estetska oblast), kako istu poruku doživljavaju različiti ljudi i na koje načine (oblast emocija) i zbog čega se poruka šalje (oblast razumijevanja ili kognitivna oblast). Naredni nivoi njene analize zavise od složenosti i strukture poruke koja se tumači.

Jezik medija poseban po svojoj svrsi, neosporno zahtijeva kreativnost stvaralaca medijske poruke u više različitih komunikacijskih kanala, što ga čini predmetom istraživanja više naučnih disciplina. Stoga on kontinuirano izaziva interesovanje istraživača – prije svega lingvista, a posebno onih koji se bave sociolingvistikom i primijenjenom lingvistikom. Istovremeno, važan je u kontekstu medijskog obrazovanja, jer njegovo poznavanje u cjelini – kao jezičkog, auditivnog i vizuelnog fenomena, omogućava razumijevanje suštine medijskog sadržaja i otkrivanje njegovog pravog značenja. Jezikom medija bavi se i filozofija medija, komunikologija, psihologija, sociologija, a cilj je identičan – razložiti medijsku poruku i doprijeti do njenog suštinskog značenja (Bach, Harnish, 1984).

Jezička nepreciznost, neadekvatna upotreba stranih riječi, pretjerano figurativno izražavanje u jeziku javnog informisanja – neke su od karakteristika jezika medija na koje bi trebalo obratiti pažnju. Poznato je da se jezik medija, a posebno štampanih, odlikuje „ustaljenim jezičkim formama, specifičnom leksikom, stereotipnim konstrukcijama i određenim tipovima rečenica” (Tepavčević, 2005, 174), kao i težnjom da što više informacija smjesti na što manji prostor. Takva ekonomičnost nerijetko izaziva nejasnoće i pogrešna tumačenja napisanog, što može biti, ne samo posljedica uštede prostora i vremena, već i namjera konstruktora medijske poruke. Takođe, govor mržnje sve je prisutniji u savremenom medijskom porostoru i podrazumijeva izražavanje koje ističe stereotipe, stigmatizacije i uvrede čime se podstiče diskriminacija i, nerijetko, nasilje.

Prethodno razmatranje trebalo je da nas podsjeti na činjenicu da je za pravilno razumijevanje medijske poruke kao konstrukta, medijsko obrazovanje neophodno.

S obzirom na to da se značaj medijskog obrazovanja i medijske pismenosti prepoznaje od sedamdesetih godina prošlog vijeka te da se interesovanje za tu oblast uvećavalo, prihvatilo i utemeljivalo u već navedenim konvencijama, poveljama i drugim dokumentima na međunarodnom nivou sve do danas, jasno je da su akcije usmjerene na razumijevanje medijskih namjera u zemljama širom svijeta postale kontinuiran proces s različitim tempom i dubinom implementacije. I dok se ova problematika od sedamdesetih godina prošlog vijeka našla u planovima (kao predmet ili kroskurikularno) pojedinih evropskih zemalja, dotle se u jednom broju njih, uprkos uložnim naporima, i insituacionalno i u neposrednom radu s djecom i mladima, ovaj proces odvijao jako sporo.

U crnogorskom obrazovnom kontekstu, ako izuzmemo sadžaje iz filmske umjetnosti koji su u programe uvedeni osamdesetih godina prošloga vijeka, medijsko obrazovanje pojavilo se početkom 21. vijeka, u okviru sveobuhvatne obrazovne reforme započete 2000. godine (vidjeti: Popović, 2014). Promjena se suštinski odnosila na izmjenu obrazovne paradigme u smislu organizacije nastavnog procesa usmjerenog na učenika i njegovo učenje, što je rezultiralo fleksibilnijim i djelimično otvorenim predmetnim programima zasnovanim na konstruktivističkoj teoriji učenja i demokratizaciji cjelokupnog procesa obrazovanja. Medijsko obrazovanje stiće se, najviše, kroz program namijenjen nastavi maternjeg jezika i književnosti, kao i u većini evropskih zemalja. Na osnovnoškolskom obrazovnom nivou uglavnom se realizuje kroz razvoj filmske kulture, kao i čitanjem i prihvatanjem publicističkih tekstova. U gimnaziji i srednjim stručnim školama u okviru nastave jezika u III i IV razredu, nalaze se ishodi koji se direktno odnose na ključne elemente medijske pismenosti. Dio korpusa izbornih predmeta u gimnazijama jeste i predmet *Medijska pismenost*. Od tada do danas unapređivani su (samo!) predmetni programi, koji su, u međuvremenu, usmjereni na ishode znanja, što znači da se opredjeljenje s početka reforme kada je nastavni proces u pitanju, formalno zadržalo, ali u stvarnosti nije dovoljno podržano da bi se suštinske promjene dubinski

desile. Decentralizacija i demokratizacija sistema vrlo brzo je osporena, pa su se odluke na polju obrazovanja nastavile donositi centralizovano.

No, uprkos izvjesnim ometajućim faktorima, u predmetnim programima namijenjenim maternjem jeziku i književnosti u osnovnim i srednjim školama, zadržani su važni ishodi koji podstiču razvoj čitalačke pismenosti u cjelini (na polju umjetničke i neumjetničke upotrebe jezika, što se odnosi i na medijske sadržaje), kao i ishodi specifično usmjereni na razvoj medijske pismenosti. U gimnazijama još uvijek postoji izborni predmet *Medijska pismenost*⁵, čija je popularnost, u odnosu na početak njegove implementacije u školama, prilično opala⁶.

Osim formalnih oblika obrazovanja, na polju medijskog opismenjavanja mnogo su radile različite vladine i nevladine organizacije, lokalne i internacionalne, kroz niz zanimljivih i vrijednih projekata⁷. Ipak, iz naših srednjih škola izlaze srednjoškolci kojima ovaj pojam nije poznat ili nije blizak⁸.

Čini se, u konačnom, da značaj ove oblasti nije dovoljno shvaćen na opštem nivou, što je prepoznatljivo u nedovoljnoj opremljenosti budućih nastavnika (ali i nastavnika sa stažom), znanjima i vještinama neophodnim za uspješnu realizaciju postavljenih ishoda znanja iz oblasti medijske pismenosti. Takođe, činjenica da medijski pismeni treba da budu svi nastavnici (ne samo nastavnici jezika i književnosti) ne prepoznaje se i ne potencira u dovoljnoj mjeri, dok većina projekata na ovu temu najčešće bude zanimljiv događaj čiji efekti blijede s protokom vremena.

Modul *Medijska pismenost* nastao u okviru projekta *Priprema budućih nastavnika na Zapadnom Balkanu – obrazovanje za demokratiju i ljudska prava*, koji je pohađalo 20 studenata Filološkog fakulteta, prvi je zaseban modul usmjeren na ovu problematiku. Odabran je zbog aktuelnosti teme i sadržaja koji ona nosi, kao i činjenice da svi nastavnici treba da postignu visok nivo medijske kompetentnosti koji je u procesu nužno unapređivati, jer medijski prostor postaje sve kompleksniji, pa samim tim za razumijevanje komplikovaniji i teži. Tako ECML (2022) poručuje nastavnicima, pa i onima koji su medijski već dobro

⁵ U programu se jasno ističu opšti ciljevi predmeta *Medijska pismenost*, a to su: „osvješćivanje vlastitog odnosa prema medijima i medijskim tekstovima; razvoj sposobnosti kritičke recepcije medijskih tekstova (učenik će: razumjeti da su svi medijski tekstovi konstrukti koji ne odražavaju empirijsku stvarnost, već konstruišu medijsku stvarnost; razumjeti da su medijski tekstovi konstruisani upotrebom kreativnog jezika sa sopstvenim pravilima; razumjeti čime je determinisana recepcija medijskog teksta; moći otkriti vrijednosti i svrhe koje su inherentne medijskom tekstu; moći identifikovati ko ima koristi od efekata medijskog teksta; razumjeti ulogu medija u demokratiji; poznavati i razumjeti osnovna načela etike medija); razvoj sposobnosti produkcije medijskih tekstova s obzirom na njihov estetski, tehnološki i organizaciono-produkcijski aspekt (učenik će: moći da konstruiše medijski tekst upotrebljavajući medijski jezik na adekvatan način; znati oblikovati medijski tekst s obzirom na tip publike; znati koristiti medije u zagovaranju određenih demokratskih vrijednosti ili ideja (građanske inicijative, NVO itd.); podsticanje i smisleno i produktivno uključivanje elemenata medijske pismenosti u ostale predmete, posebno u nastavu jezika i književnosti, sociologije, psihologije, filozofije i istorije“ (*Predmetni program Medijska pismenost za II I III razred gimnazije*, izborni predmet, 2009: 6).

⁶ Institut za medije Crne Gore ispitivao je stanje u odnosu na razvoj medijske i informacione pismenosti u Crnoj Gori, pri čemu su se usmjerili na obrazovni sistem i izazove i perspektive u implementaciji predmeta *Medijska pismenost*. Kada je u pitanju podatak o frekventnosti ovog predmeta kao izbornog, trend pokazuje pad interesovanja za njegovo pohađanje. U školskoj 2017/2018. godini kada je istraživanje rađeno, „svega je 60 učenika pohađalo nastavu na ovome predmetu. Tome treba dodati i istraživanje Instituta za otvoreno društvo iz Sofije (Open Society Institute) koje ukazuje na lošu poziciju Crne Gore kad je u pitanju indeks medijske pismenosti. Od 35 rangiranih zemalja Crna Gora se nalazi na 31. mjestu što je pad za dvije pozicije u odnosu na 2017. godinu (Lessenski, 2018). U izvještaju se navodi da su razlozi loših rezultata slabi učinci u procesu obrazovanja i kontrolisani (neslobodni) mediji – u takvim uslovima uticaj lažnih vijesti znatno je veći. (Lessenski, 2018: 2). Prethodno izloženi podaci ukazuju na potrebu da se istraži provođenje programa medijske pismenosti u oblasti formalnog obrazovanja“ (Pavlović, Petković, Hrvatinić, 2019: 17).

⁷ *Medijska pismenost – predmetni program* (FOSI, Ministarstvo prosvjete, Pedagoški centar Crne Gore), *Birajmo šta gledamo* (Agencija za elektronske medije, UNICEF), *Mediji za građane – građani za medije* (Institut za medije Crne Gore), *Informaciona i medijska pismenost – Smjernice za politiku i strategiju*, *Program obuke nastavnika za informacionu i medijsku pismenost*, *Uvod u otvoreni pristup i Infrastruktura za otvoreni pristup* (NBCG „Đurđe Crnojević“, Ministarstvo prosvjete, Zavod za školstvo) i drugi.

⁸ Podatak je dobijen u neposrednom kontaktu s učenicima i morao bi biti alarmantan za prosvjetne vlasti.

opremljeni, da stalno prate zbivanja na tom polju kako bi posjedovali relevantna znanja i vještine – medijska pismenost nije statična kategorija, već stalan proces korišćenja i provjere informacija iz svih oblika masovnih medija. „Treba se na sveobuhvatan način baviti novim i konvergentnim komunikacijskim tehnologijama, od multimedija do interneta, jer novi mediji koriste različite tehnike kako bi svoje sadržaje prenijeli onima kojima su namijenjeni, njihov jezik razlikuje se od jezika tradicionalnih medija“ (ECML, 2022). Nastavnici, zatim, treba da prepoznaju kulturološku i moralnu dimenziju medija, poznaju prava i medijsku politiku i njen uticaj na zbivanja u društvu i stalno unapređuju kognitivne sposobnosti neophodne za razumijevanje medijskih sadržaja.

Sposobnost da se kompetentno krstari medijskim prostranstvom nazvali bismo – osvajanjem slobode. Spremno dočekati namjeru da se manipuliše vrijednostima i stavovima koje već posjedujemo, preduhitriti stereotipe i predrasude koje nam mediji nameću, smjestiti mržnju i neprijateljstvo u pozadinu zbivanja i držati ih pod kontrolom, no isto tako – spremno sačekati raskošne i sveobećavajuće ponude zarad kojih bi svijet gledali kroz ružičastu zavjesu suviše dobrih vijesti – jeste osvajanje slobode. Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava zasniva se na konstruktivističkom učenju tokom kojeg učenici razumijevaju suštinu stvari i pojava stvarajući značenja i povezujući informacije s konceptima. Apstraktno mišljenje temelji se na konceptima, a skup koncepata čije definicije razumijemo i oko kojih smo se složili važan je za razmjenu ideja, vođenje rasprave i donošenje konačnih odluka (Gollob, Krapf, Olafsdottir, Weidinger, 2010). Stoga je suština ključnog koncepta MEDIJI, u projektu u okviru kojeg je ovaj modul nastao, opisana na sljedeći način:

Ključni koncept MEDIJI odnosi se na činjenicu da u modernim društvima živimo u kulturi medija. Mediji su prijeko potrebni u ostvarivanju ljudskih prava – uključujući slobodu govora, razmjenu informacija, pristup informacijama, političku participaciju, kontrolu vlade, političko odlučivanje i donošenje političkih programa. Što složenija postaju naša društva i strukture uzajamne globalne međuzavisnosti i što nam je više podrške i usmjerenja potrebno za razumijevanje problema sadašnjosti i budućnosti, to se više oslanjamo na medije. Mediji nameću izazov – oni otvaraju nove mogućnosti i sredstva za komunikaciju i participaciju, ali isto tako i za manipulaciju i zločin.

Mediji su komercijalna preduzeća, „govoriti i prodavati“ tu se čini kao jedno. Mediji mijenjaju informaciju koju prenose. Učenici, stoga, treba da vježbaju, kako svoju sposobnost korišćenja medijskih uređaja, tako i načine konstrukcije i dekonstrukcije poruka koje se putem medija prenose.

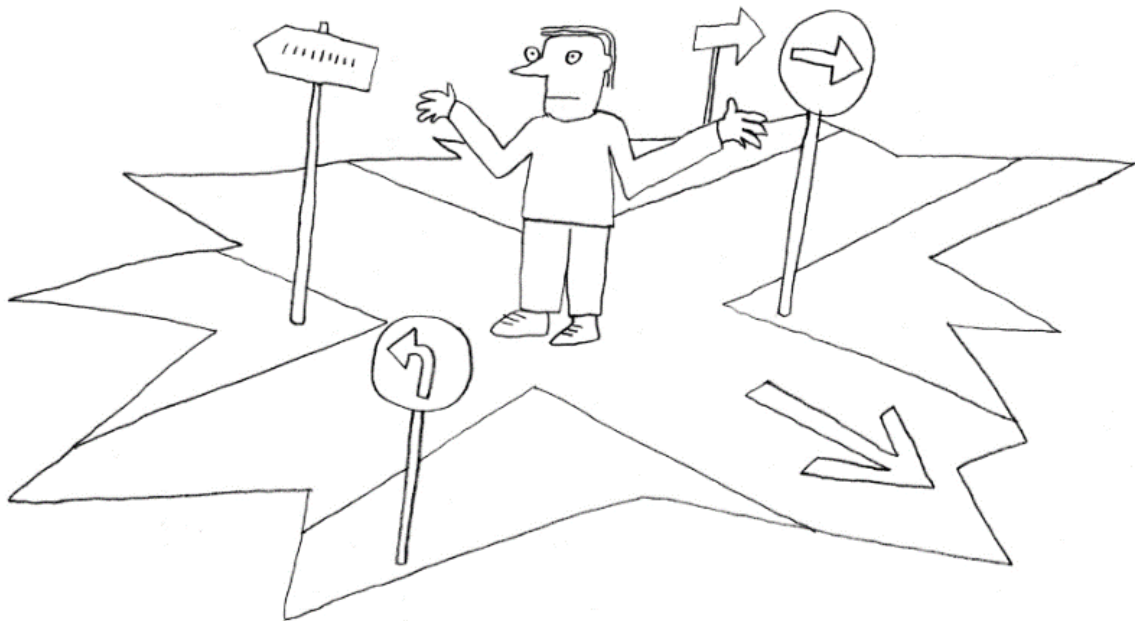
Mediji igraju važnu ulogu i u školskoj zajednici. Učenici su, vrlo vjerovatno, svjesniji činjenice da su mediji sastavni dio njihovog svakodnevnog života, nego što je to generacija njihovih roditelja, a posebno njihovih nastavnika, spremna da prizna. Neki mladi ljudi su, stoga, mnogo iskusniji korisnici medija od njihovih roditelja ili nastavnika. U obrazovanju za demokratiju i ljudska prava, medijska kompetentnost je ključ za participaciju i razvoj kompetentnosti na mnogim drugim poljima. Ključni koncept MEDIJI usko je povezan s vlašću i politikom, identitetom, slobodom i odgovornošću (Gollob, Krapf, Olafsdottir, Weidinger, 2010, 45)

Konačno, treba razmotriti pitanje – zašto je medijska nepismenost opasna? Nakon svega što smo prethodno istakli, jasno je da onaj ko ne poznaje načine kreacije medijskih sadržaja, ne uočava i ne posjeduje vještine i znanja da analizira i razumije medijsku poruku te prepozna njenu svrhu, postaje plodno tlo i živi akter stavova, vrijednosti i životnih stilova koje pošiljalac poruke zastupa i propagira. I dok su veoma mladi korisnici medija zarad svog neiskustva izloženi mnogim negativnim medijskim uticajima (od agresivnih crtača različitih sadržaja i namjene, preko video-klipova neprimjerenih uzrastu do sajber nasilja), i svi ostali, za medijski prostor nedovoljno pripremljeni članovi zajednice, podložni su medijskim manipulacijama.

Istovremeno, biti medijski pismen i obrazovan, način je da se od medija dobije njihov najbolji dio, da se mladi i oni stariji korisnici usmjere na kontinuiran susret s informacijama iz svih društvenih sfera – od svakodnevnih potreba do naučnih istina. Zato cilj medijskog obrazovanja i medijske pismenosti jeste da se, onoliko koliko je to moguće, bezbjedno krećemo medijskim prostorom i tako osvajamo slobodu za sebe, ali i za zajednicu čiji smo dio. Odgovornost prema mladoj populaciji u domenu je obrazovnih sistema koji su na Zapadnom Balkanu, sudeći po dokumentima, umnogome pokazali interesovanje za ovu oblast, no potrebno je da se stvari odista dese i da njihov uticaj bude mjerljiv i prepoznatljiv. Tada bismo mogli da kažemo da smo na polju medijske pismenosti ostvarili važne korake. Knjiga pred vama mali je, ali važan doprinos toj namjeri.

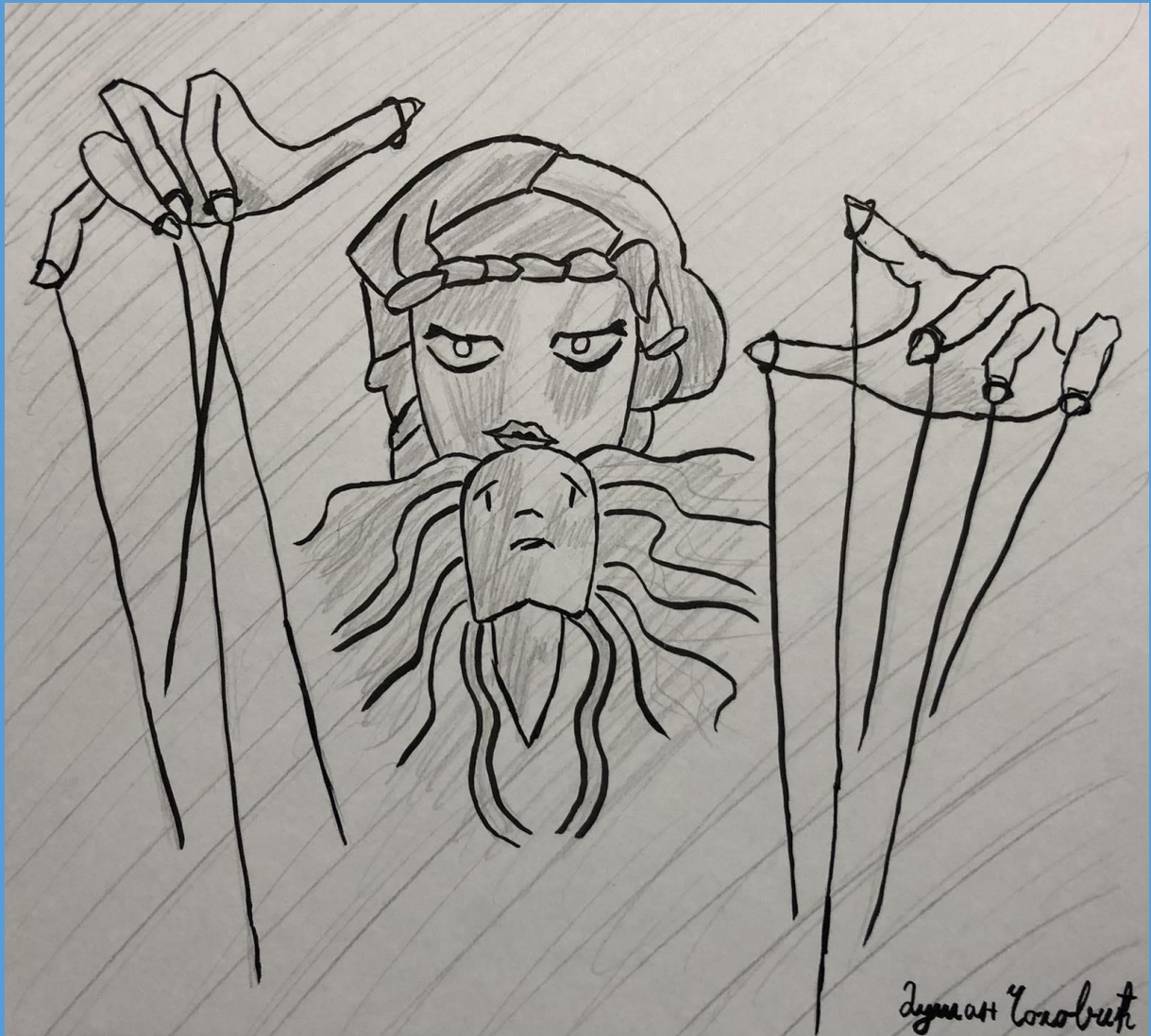
Literatura

1. Bach, K., Harnish, R. (1984). *Linguistic Communications and Speech acts*. Cambridge, Massachusetts, London, England: MIT PRESS. Council of Europe: Media Literacy [https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/media-literacy#%2290176705%22:\[0\]](https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/media-literacy#%2290176705%22:[0])
2. European Centre for Media Literacy (ECML) <http://ecml.pc.unicatt.it/english/index.html>
3. Grizl, A., Mur, P., Dezuani, M., Astana, S., Vilson, V., Banda, F., Onuma, Č. (2015). *Informacijska i medijska pismenost. Smjernice za politiku i strategiju*. Cetinje: NBCG “Đurđe Crnojević”, Beograd: Biblioteka Plus.
4. Gollob, R., Huddleston, T., Krapf, P., Rowe, D., Taelma, W. (2008). *Živjeti u demokratiji. Knjiga III*. Strazbur: Savjet Evrope.
5. Gollob, R., Krapf, P., Olafsdottir, O., Weidinger, W. (2010). *Obrazovanjem do demokratije. Knjiga I*. Strazbourg: Council of Europe.
6. Gollob, R., Weidinger, W. (2010). *Odrastati u demokratiji. Knjiga II*. Strazbur: Vijeće Evrope.
7. Krapf, P. (2010). *Učestvovati u demokratiji, Vol 4*. Strazbur: Savjet Evrope.
8. *Leaving Democracy (Živjeti demokratiju)*, <https://www.living-democracy.com/>, <https://www.living-democracy.com/me/about-the-project-living-democracy/> (pristupljeno 13.06.2022)
9. Pavlović, P., Petković, B., Bašić Hrvatinić, S. (2019). *Iskustva i perspektive medijske i informacione pismenosti u obrazovnom sistemu Crne Gore*. Podgorica: Institut za medije Crne Gore, Građani za medije, mediji za građane.
10. *PISA 2018 Konceptualni okvir čitalačke pismenosti*. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, 2019.
11. Popović, D. (2014). Mediji i medijsko obrazovanje. U: *Čitati, razumjeti, znati* (Ur. N. Durković). Podgorica: Zavod za školstvo.
12. Posetti, J., Ireton, Ch., Wardle, C., Derakhshan, H. Matthews, A., Abu-Fadil, M., Trewinnard, T., Bell, F., Mantzarlis, A. (2021). *Novinarstvo, „lažne vijesti“ i dezinformacije, priručnik za obrazovanje i obuku novinara*. Podgorica: UNESCO, Institut za medije Crne Gore.
13. Poter, Dž. (2011). *Medijska pismenost*. Beograd: Clio.
14. *Predmetni program za crnogorski-srpski, bosanski i hrvatski jezik i književnost*, Zavod za školstvo (2017).
15. *Predmetni program Medijska pismenost*, izborni predmet za II ili III razred gimnazije. Podgorica: Zavod za školstvo, 2009.
16. Tepavčević, M. (2005). Kultura jezičkog izraza u crnogorskoj štampi, *Šesti lingvistički skup „Boškovićeve dani“: Standardizacija jezika, dijahronijski i sinhronijski aspekt – jezik medija*. Podgorica: CANU, 171–182.
17. Zgrabljic Rotar, N. (Ur.) (2005). MEDIJI – Medijska pismenost, medijski sadržaji i medijski utjecaji. U: *Medijska pismenost i civilno društvo*. Sarajevo: MediaCentar.

Ilustracija preuzeta sa sajta <https://www.living-democracy.com/me/>

I ESEJI

Autor: Dušan Čolović⁹

⁹ Autori postera su studenti koji su pohađali modul *Medijska pismenost*. Zadatak je bio da kreativnim tehnikama koje će sami izabrati prikažu svoje viđenje medija i medijske pismenosti. Ideja za poster na ovoj stranici pripada studentkinji Božici Grujičić čije istraživanje slijedi, ali je sam crtež napravio potpisani autor.

Božica Grujičić, studentkinja
Filološki fakultet
Nikšić

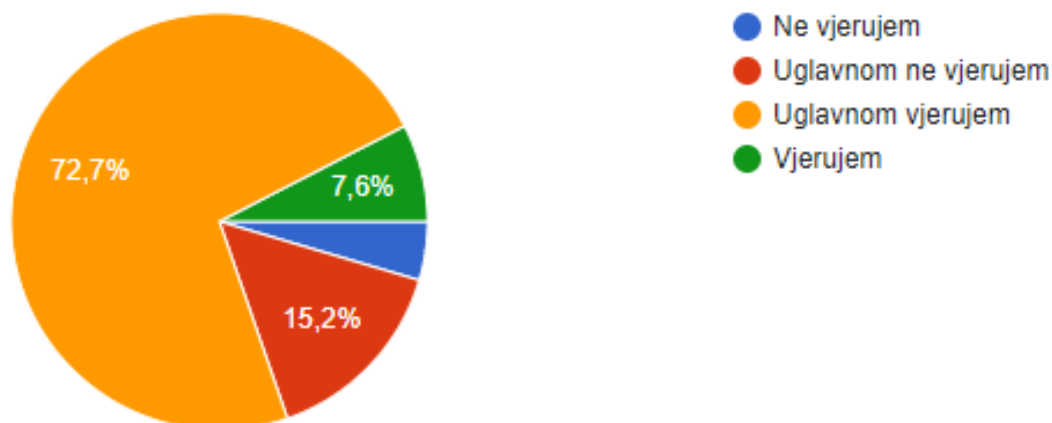
BIRAMO LI MI MEDIJE ILI MEDIJI BIRAJU NAS?

Svijest o značaju medijske pismenosti i uticaju medija na kreiranje društvene stvarnosti, napokon i na našem podneblju postaje sve prisutnija. Gotovo da nema osobe koja nije čula za sintagmu medijska pismenost i koja ne može, u nekoliko rečenica, objasniti šta ona podrazumijeva. Međutim, veliki problem medijske (ne)pismenosti leži u činjenici da većina konzumenata medijskih sadržaja taj fenomen posmatra kao djelovanje spoljašnjih faktora na našu svijest, kao dio nečije tuđe reakcije i odgovornosti, ne dovodeći ga u vezu sa samim sobom i ličnom ulogom u ovom procesu. S tim u vezi, izuzetno je važno probuditi svijest stanovništva o tome da razvoj medijske pismenosti uvijek kreće od nas, tačnije od svakog pojedinca ponaosob. To nije proces vremenski omeđenog učenja, već cjeloživotna aktivnost koja se konstantno usavršava, naročito ako imamo u vidu svakodnevna iskušenja koja pred nas postavljaju mediji.

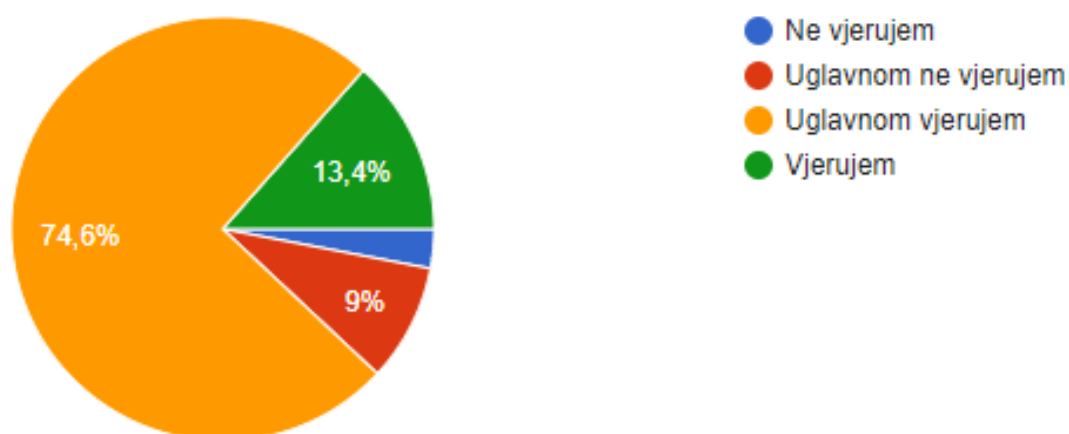
Razvijanje medijske pismenosti, između ostalog, znači i razvijanje sposobnosti prevazilaženja sveprisutne pristrasnosti nekoj medijskoj kući, jer *pod njom se podrazumijevaju kritičko mišljenje i analitičke sposobnosti za uspješno korišćenje medija* (Popović, 2014, 113). Svjedoci smo da se izvori informisanja najčešće biraju u skladu s ličnim uvjerenjima, zbog čega se prihvataju oni sadržaji koji korespondiraju sa sopstvenim stavovima, a odbacuje, u samom startu, sve što se opire onome u šta pojedinci žele da vjeruju. Ne bi trebalo da mediji postanu mjesto samopotvrde (iako je takav trend više nego očigledan) već izvor za dobijanje koliko-toliko objektivnih informacija. Ipak, ne može se sva krivica pripisati isključivo „neukom narodu“. Veliki dio odgovornosti imaju mediji koji ponekad potpuno nekontrolisano plasiraju nepouzdanu, neprovjerenu, čak i uvredljive sadržaje. Upravo zbog toga, otežavajuća okolnost s kojom se svako, prvenstveno na ličnom planu bori, jeste činjenica da na različitim mjestima informisanja pronalazimo kontradiktorne informacije. Ti suprotstavljeni podaci, koji se kreću od vremenske prognoze do krupnih društveno-političkih tema, u potpunosti opravdavaju potrebu pojedinaca da povjerenje poklone jednoj medijskoj kući u čiju objektivnost ne sumnjaju.

Rezultati istraživanja o medijskoj pismenosti realizovanog u Crnoj Gori i usmjerenog na punoljetni dio populacije, pokazuju da većina ispitanika medije prati čak nekoliko puta dnevno, ali da je svijest o zamkama u koje upada s namjerom dobijanja validnih informacija, na veoma niskom nivou. Na pitanje koliko vjeruju u objektivnost portala koji najčešće posjećuju, čak 91,2 % ispitanika reklo je da uglavnom vjeruje ili u potpunosti vjeruje, a samo 8,8% da uglavnom ne vjeruje. Dakle, nijedan ispitanik nije naveo da ne vjeruje u objektivnost izabranog portala. Donekle su slični podaci i kada je u pitanju povjerenje u objektivnost televizije (graf 1) i novina (graf 2).

Graf 1: Koliko vjerujete u objektivnost televizije koju ste odabrali?

Graf 2: Koliko vjerujete u objektivnost izabranih novina (dnevne i nedjeljne štampe)?

Uvjerenje u objektivnost jednog medija apsolutno govori u prilog činjenici da veći dio stanovništva u medijima traži potvrdu ličnih stavova i ubjeđenja. U vezi s tim, važno je ukazati na jedan od gorućih problema, ne samo Crne Gore, već i većine balkanskih i istočnoevropskih zemalja. Naime, u rad ogromnog broja medija ukorijenjeno je uplitanje političkih i nacionalnih subjekata, zbog čega pojedini mediji kao jedinu svrhu imaju promociju i širenje političkih, nacionalnih i ideoloških stavova, što rezultira apsolutnim povjerenjem, odnosno nepovjerenjem, primalaca medijskih poruka koje plasira konkretna medijska kuća.

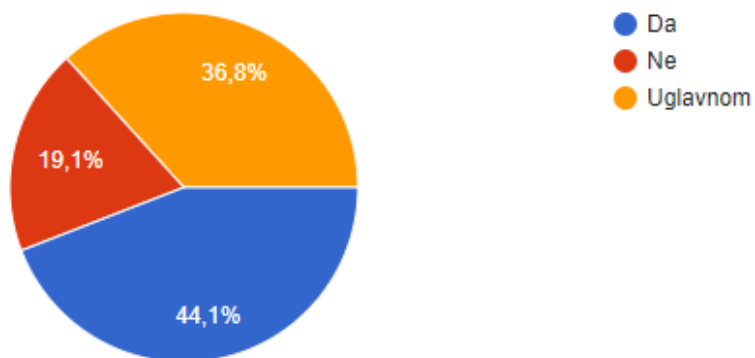
Većina ispitanika, čak 77,9%, naveli su da je za dobijanje relativno objektivne slike važno pratiti više različitih medija. Takav podatak pokazuje da postoji svijest o tome kako doći do koliko-toliko tačne informacije uz pomoć medija. Međutim, kada je trebalo izabrati jedan ili više ponuđenih medija koje ispitanici prate, veliki broj pojedinačnih odgovora pokazao je djelovanje suprotno njihovom opštem stavu. Naime, ispitanici su pravili izbor jedne medijske kuće ili medijskih kuća koje čitaocima/gledaocima pružaju slične podatke. Gotovo da nema ispitanika koji je izabrao, uslovno rečeno, oprečne medijske kuće, bilo da su u pitanju televizija, novine ili portali. Ako bismo ove podatke povezali sa prethodno navedenim, onda nije čudno zbog čega veći dio crnogorskog stanovništva uglavnom vjeruje u objektivnost medija koji najčešće prati. Dakle, iako svjest da je to pogrešno u određenoj mjeri postoji, većina zapravo traga za medijima čiji je sadržaj usklađen sa njenim društvenim i političkim stavovima. S obzirom na širok dijapazon različitih medija na našem prostoru, nije teško pronaći medijsku kuću koja odgovara ličnim mjerilima vrijednosti i upravo njoj pokloniti bezgranično povjerenje ne dovodeći u pitanje pouzdanost dobijenih informacija. Međutim, s obzirom na oprečnost podataka koje dobijamo putem medija i sjenčenje gotovo

svih poruka ideološkim bojama, prilično je nezahvalno tvrditi da dolazimo do apsolutno pouzdanih i objektivnih podataka.

Dakle, veoma je važno, bez obzira na privrženost konkretnoj medijskoj kući ili odbojnost koju osjećamo prema drugoj, kao izvore informacija koristiti više različitih medija i istinu tražiti „na sredini“. Najbolji primjer za ovakvu tvrdnju jesu podaci koji se tiču broja učesnika na određenim skupovima. Za takve podatke vrlo je teško utvrditi da li je istinita jedna ili druga informacija, ponovo imajući u vidu političku i ideološku obojenost gotovo svih medijskih poruka. „Objektivna slika“ obično se nalazi na razmeđu suprotnih brojki koje se plasiraju. Navedeni primjer zapravo je primjenjiv u svim sferama poruka koje dobijamo kroz medije.

Interesantan podatak koji smo dobili tokom istraživanja, a koji je i te kako povezan s onim što smo prethodno istakli, tiče se medijske manipulacije. Zanimljivo je koliko stanovništva smatra da je otporno na svaki vid medijskih manipulacija (graf 3).

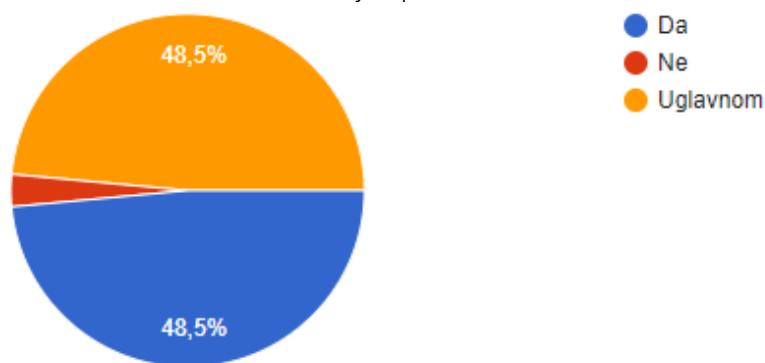
Graf 3: Smatrate li da ste otporni na sve tipove medijskih manipulacija?

Imajući u vidu sve ono što znamo vezano za kreiranje medijskih poruka, određene loše uticaje društvenih mreža, fenomen skretanja pažnje, uvredljive sadržaje, negativan uticaj komentara i slično, vrlo je teško reći da smo otporni na sve tipove medijskih manipulacija. Čak i neko ko se iscrpno bavi medijskom pismenošću i poznaje mnoge zamke medijskog prostora, teško za sebe može reći da je na njih u potpunosti otporan. Međutim, vrlo je važno baviti se medijskim opismenjavanjem, razvijajući prije svega svoju čitalačku pismenost. U skladu s tim, potrebno je promišljati o tome s kojim ciljem je bilo koja poruka nastala i kako ona može djelovati na druge primaocce, tj. važno je na informaciju djelovati prije nego što ona djeluje na nas, „jer beskrajno ponavljanje neistine vremenom se transformiše u 'istinu', naročito ukoliko nije moguće proveriti verodostojnost poruke“ (Đerić, Studen, 2006: 461).

Nameće se pitanje: *može li bilo ko za sebe tvrditi da je medijski pismena osoba?* Kao što smo na samom početku istakli, medijska pismenost nije nešto što se uči, već proces koji počinje s nama i traje čitav život. Samim tim, a imajući u vidu podatke koje smo dobili tokom istraživanja, pomalo začuđujuće djeluje činjenica da čak 48,5% ispitanika za sebe tvrdi da je medijski pismena osoba (graf 4).

Graf 4: Smatrate li da ste medijski pismena osoba?

Ipak, vjerujemo da će se sve većom aktualizacijom ove teme, situacija u našem društvu popraviti. Onog momenta kada shvatimo da preobražaj počinje na ličnom planu i da je svaki pojedinac i te kako sposoban da pozitivno utiče na ispravan pristup medijskim porukama, ne samo da ćemo sebe sačuvati od lažnih informacija i manipulacija, već ćemo uticati na povećanje nivoa demokratičnosti, kako u našem okruženju, tako u državi kao cjelini. Kada sebe sačuvamo od uticaja jednostranih medija, informacija koje nam odgovaraju, a time nas zarobljavaju i suptilno kreiraju naš sistem vrijednosti, tada ćemo razviti i empatiju, i poštovanje različitosti, i pozitivan odnos prema drugačijem mišljenju... A u čemu drugom leži suština demokratske kulture, ako ne u tome!

Literatura:

1. Gollob, R., Huddleston, T., Krapf, P., Rowe, D., Taelma, W. (2008). *Živjeti u demokratiji. Knjiga III*. Strazbur: Vijeće Evrope.
2. Đerić, I., Studen, R. (2006). Stereotipi u medijima i medijsko opismenjavanje mladih. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, god. 38, br. 2. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja, 456–471 .
3. Popović, D. (2014). *Čitati, razumjeti, znati*. Podgorica: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Dijagram kompetencija za demokratsku kulturu (Gollob at all, 2008)

Autorka postera: Andrijana Vidović, studentkinja

Andijana Vidović, studentkinja
Filološki fakultet
Nikšić

MEDIJSKE MANIPULACIJE

Masovni mediji su mediji koji svakodnevno uspijevaju prenijeti informacije ogromnom broju ljudi, što ih čini jako moćnim kada je u pitanju uticaj na razmišljanja i stavove onih koji ih koriste. Postalo je jako zahtjevno, skoro i nemoguće, snaći se u svim tim informacijama kojima smo svakodnevno izloženi. Budući da su mediji postali dio svakodnevice, te da su od izuzetne važnosti za formiranje stavova i opredjeljenja građana, često su u službi sredstva kojim se želi manipulativno djelovati (Boban, Vrbat, 2016). Sposobnost snalaženja u ovoj ogromnoj i nepreglednoj masi medija zovemo medijska pismenost.

Medijska pismenost, tj. razvoj kritičkog mišljenja i, dijelom, digitalne kompetentnosti, od presudnog je uticaja na jačanje otpornosti društva na medijske manipulacije, kao sastavnog elementa virtuelnog svijeta. Po definiciji, manipulacija predstavlja oblik uticaja na mišljenje i ponašanje ljudi, u formi u kojoj onaj koji je izmanipulisan vjeruje da je samostalno donio određenu odluku ili da je potpuno slobodno formirao mišljenje o nekoj temi. Samo građani koji su sposobni da razumiju i selektuju informacije plasirane u medijima i da prepoznaju razne pokušaje medijskih obmana koje direktno utiču na njihov život, mogu tvoriti demokratsko društvo. Mediji imaju veliki uticaj na formiranje javnog mnjenja, pa kada bi javno, blagovremeno i nepristrasno prenosili informacije, mogli bi biti važan korekcijski mehanizam u demokratskom društvu i s pravom se nazvati „čuvarima demokratije“, jer „bude kritičku javnost, ukazuju na korupciju, zloupotrebu moći, nezakonite postupke pojedinaca, grupa i vlada“ (Boban, Vrbat, 2016: 9).

Masovni mediji u savremenom društvu igraju veliku ulogu i značajni su za demokratiju. Kada brinemo o lažnim vijestima i kada razmatramo mogućnosti kako da se kolektivne sposobnosti svih nas koji koristimo medije podignu na viši nivo, mi, u stvari, brinemo o budućnosti naše demokratije.

Lažne vijesti su dio jednog novog ambijenta u kom počinju da funkcionišu alternativne činjenice, dakle činjenice koje su neutemeljene i koje formiraju plodno tle za nastanak post-istine (Peters, 2017). Ambijent u kom činjenice više nisu najvažnije, a interpretacije su potpuno slobodne, predstavlja jasan pokazatelj da je prisutna post-istina. Dakle, istina nije osoprena, ali je od sekundarne važnosti. „Dakle, ono što se putem medija čuje, vidi i pročita postaje deo realnosti, jednako stvarno i značajano kao i subjektivni doživljaj. Iako uskraćena za doživljajnu mogućnost, publika prezentovanu informaciju prihvata kao već proživljeni doživljaj jednako vredan kao da je lični“ (Torlak, 2013: 578). Takav ambijent potresa temelje demokratije. U svijetu takvih informacija ljudi se rukovode svojim osjećanjima, emocijama i željom da nekom poklone povjerenje, a ne potrebom da činjenice provjere. Ili, u opredjeljivanju je važno ono što nam se dopada, a ne ono što je, zapravo, tačno. Ta nova atmosfera u medijima, prisutna naročito na društvenim mrežama, favorizuje afektivni ili emocionalni odnos prema svijetu, mnogo više nego saznanji.

Neke od tehnika manipulacija koje utiču na aktiviranje afektivnog i emocionalnog kod čovjeka su: demagogija, zavođenje stilom, manipulacija jasnoćom i estetizacija (Vukojević). Omiljena tehnika političara, prisutna u svim političkim emisijama, jeste demagogija, a predstavlja oblik govora čije su karakteristike neodređenost, nedostatak argumentacije i laskanje tuđem mišljenju. Zavođenje stilom je oblik manipulacije

u kojem se manjak argumentacije nadoknađuje formalnim ukrašavanjem poruke. Manipulacija jasnoćom zasniva se na redukovanju poruke do te mjere da kod primalaca izaziva zbuđenost i nejasnoću, jer su društveni procesi često veoma složeni i s toga ih je nemoguće objasniti u nekoliko rečenica. Kod estetizacije, manipulacija se zasniva na specifičnom rasporedu činjenica. Dakle, činjenice jesu tačne, ali su date u takvom redoslijedu da čine netačnu tvrdnju. Medijska pismenost predstavlja lijek za sve tehnike medijske manipulacije.

Neki teoretičari današnji svijet zovu „umreženo društvo“ (Castells, 2000), što znači da postoji čitav splet načina horizontalnog, nehijerarhijskog, dobrovoljnog udruživanja i povezivanja ljudi oko informacija koje dijele, pa internet mreže počinju da funkcionišu kao propagandne mreže. Takav sadržaj se preko hiperpristrasnih sajtova ili preko medija koji su u funkciji promocije nekih ciljeva, a ne informisanja javnosti, umrežava u jedan opasni propagandni pogon. Odgovoran novinar uvijek se bori protiv manipulacije, ali se ne stavlja u poziciju koja je bezuslovno na strani građana – od njega se očekuje da se zalaže za opšti društveni interes.

Obrazovne institucije treba da rade na podizanju nivoa medijske pismenosti kod učenika svih uzrasta kako bi im omogućili da se lakše kreću u savremenom informativnom okruženju. Mlade ljude treba informisati o negativnim uticajima kojima mogu biti izloženi u virtuelnom medijskom prostoru i podići im svijest o mogućim opasnostima manipulacije putem interneta čije žrtve izvjesno mogu postati.

Sadržaji koji se plasiraju na internet stranicama koje su dostupne djeci, sve češće su nasilne sadržine, pa prateći taj model, neka djeca mogu primjeniti takvo ponašanje. Takođe, društvene mreže i cjelokupan virtuelni svijet, postaju, nažalost, nova realnost omladine. Čovjek je socijalno biće i van zajednice ne može da funkcioniše, da se gradi kao ličnost i ostvari sve svoje potencijale. Odsustvo kontakta sa drugim ljudima otežava razvitak empatije, kao najuzvišenije ljudske osobine, ka kojoj svi treba da težimo. Zagledanost u ekrane telefona i zatvaranje za kontakte s drugim ljudima može uticati na gubitak dodira s realnošću i doživljavanje imaginarnog svijeta tehnologije kao neke vrste iskrivljene realnosti. Njihova iskustva sve više su određena medijima, a stvarni svijet zamijenjuje se virtuelnim.

I da zaključimo: kako osoba ne bi postala žrtva medijske manipulacije, treba nastojati da se iz fundamenta formira kao ličnost sposobna da kritički promišlja o situacijama koje je okružuju, svjesna da je svijet sastavljen od lošeg baš kao i od dobrog, samo je na njoj šta će od tog odabrati. Nema algoritma koji će selektovati lažne od istinitih informacija, kao što nema dugmeta koje će onemogućiti porast broja ljudi koji apsolutno vjeruju medijima – odgovornost je na čovjeku! Dakle, budi medijski pismen i ne dozvoli da postaneš predmet bilo čije manipulacije, već osoba koja kritički poima svijet oko sebe!

Literatura:

1. Boban, M., Vrbat, I. (2016). Utjecaj medija i medijske tehnike manipulacije javnim znanjem u informacijskom društvu – postanak i razvoj. *Etika u medijima i poslovanju*, zbornik radova, No. 2, 7–26.
2. Castells, M. (2000). The rise of the network society, Golden marketing, UK, 9–13.
3. Peters, A. M. (2017). Education in a post-truth world, *Educational Philosophy and Theory*, Vol. 49, no. 6, 563-566. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00131857.2016.1264114>
4. Torlak, N. (2013). Svetsko a naše – medijska manipulacija u Srbiji – lokalni specijalitet ili globalni trend. *Naučni skup Nauka i savremeni univerzitet 3*. Niš: Univerzitet u Nišu, str. 577–587.
5. Vukojević, B.: *Razotkrivanje manipulacije u medijima*, <http://www.novipolis.rs/sr/dosije/27755/razotkrivanje-manipulacije-u-medijima.html>

Mensur Padović, student
Filološki fakultet
Nikšić

MEDIJSKO OBRAZOVANJE KAO NUŽNOST OBRAZOVNOG SISTEMA

*Media literacy, grounded as it is an inquiry-based, process-oriented pedagogy, offers not a new subject to teach but rather a new way to teach and even more important, a new way to learn.
Media literacy – a national priority for a changing world.*

Elizabeth Thoman, Tessa Jolls

Bivstvujućem čovjeku od neprestane je važnosti da uspostavlja odnose koji počivaju na obostranom povjerenju, a koji podrazumijevaju iskrenost u svakom postupku, s namjerom da se uspostavi bolja interakcija i međusobna egzistencija. Izgrađivanje povjerenja jeste proces koji zahtijeva kontinuiranu borbu svakog čovjeka, a prvi njegovi koraci vode ka izgrađivanju ličnosti u predškolskom dobu, od strane roditelja. Učenje po modelu kao teorija Alberta Bandure, svakako da ima uporište i u izgrađivanju stavova osobe čija je socijalizacija tek na početku, pa roditelji, ali i mnogi drugi članovi društva koji mogu biti uzori djeci, treba da imaju u vidu njihov neosporan uticaj na stasavanje mlade jedinice. S tim u vezi, za čitavo društvo od neprestane je važnosti implementacija kritičkog odnosa prema svijetu kao način saznavanja njegovih elemenata, a koji socijalno nerazvijenoj individui, po prirodi stvari, ne mogu biti poznati.

No, da li je to zaista tako kako smo prethodno naveli? Da li roditelji daju djeci pravi primjer u odnosu na ono što iskrenost podrazumijeva? Dozvoljava li to brzina života kojoj roditelji često podlegnu? Zanimarujemo li u svakodnevnom životnom vrtlogu njihovo pravo da na svijet gledaju čistim očima, bez ikakvih pregrada, radi boljeg saznavanja svijeta oko sebe? Odrasli nerijetko preskaču odgovore na dječja pitanja jer im se čine besmislenim, bez obzira što su djeci, u tom trenutku, centar interesovanja. S tim u vezi, ne treba da čudi odnos djece prema roditeljima, niti njihovi hirovi ili namjerno prikrivanje istine, jer ona su naše ogledalo – onako kako mi budemo prema njima postupali, nepobitno će nam se, poput bumeranga, vratiti.

Suviše zaštitnička uloga roditelja, koja može biti razumljiva, ali ne i opravdana, stavlja nastavnike u poziciju popunjavanja *tabule rase* kada je u pitanju suočavanje djece sa realnošću u kojoj žive. Idealno školstvo podrazumijeva interakciju između roditelja i njihove djece na predškolskom uzrastu, kao i njihovo pripremanje za nova znanja koja će steći daljim školovanjem. S obzirom na to da su rijetki slučajevi u kojima djeca bivaju maksimalno pripremljena za učenje kao proces, sav teret obrazovanja pada na pleća prosvjetnog kadra. Iako obučavani za profesiju kojom se bave, nastavnici nijesu u potpunosti moćni da nadoknade propušteno u porodičnom domu. Otuda je značaj roditeljskog usmjeravanja veliki, barem kada je u pitanju njegovanje *radoznalih glava* koje će na svaki odgovor imati potpitanje.

Savremeni nastavnici treba da promišljaju o idealnom scenariju koji podrazumijeva aktivno učešće učenika u procesu usvajanja znanja, vještina i navika, kao i sadržaja koje treba savladati i ishoda koje treba dostići. U takvom nastavnom procesu nastavnik je organizator i vodič nastavnog procesa, onaj koji djecu motiviše i podstiče na kritički pristup okruženju, dok djeca svojim učešćem u aktivnostima postaju subjekti nastavnog procesa i glavni akteri sticanja vještina i znanja. Upravo takva promjena obrazovne paradigme gdje se akcenat prenosi s nastavnika na učenike, predstavlja neophodan korak u uspostavljanju valjanog načina obrazovanja. Pomenuta promjena u centar nastavnog procesa stavlja učenika, dajući mu mogućnost aktivnog učešća u izgradnji vlastitih znanja na osnovu sposobnosti koje neminovno posjeduje, a koje treba probuditi različitim nastavnim postupcima, metodama i tehnikama i koje su osnova uspješnog poučavanja. Jasno je da je tradicionalna uloga nastavnika kao osobe koja u razredu jedina donosi odluke i čije znanje ne treba provjeravati, odavno procijenjena kao nedovoljna za stvaranje mladog bića koje kritički promišlja, te da reprodukcija pruženog od strane predavača predstavlja prevaziđen model saznavanja.

Pristup procesu učenja i poučavanja usmjeren na učenika i njegovo učenje važan je u mnogo pravaca od kojih se jedan postavlja kao najznačajniji – to je osposobljavanje učenika za kritičko mišljenje. Ta kompetencija predstavlja nužnost kada je u pitanju bitisanje jedinke u okruženju kakvo je današnje. Ekspanzija različitih izvora informacija koja je produkt tehnoloških dostignuća čovječanstva, među kojima se posebno izdvaja internet kao platforma koja je manje-više dostupna svima, dovodi u nezgodan položaj nepripremljene individue koje često podlegnu uticajima s raznih strana, uzevši u obzir dinamiku savremenog života.

Dostupnost štampanih i digitalnih medija u današnjem vremenu analizirana je u brojnim istraživanjima realizovanim u Crnoj Gori, među kojima se izdvaja istraživanje sprovedeno 2018. godine od strane Agencije za elektronske medije, pod nazivom *Djeca, roditelji i mediji u Crnoj Gori*. Brojke vidljive u tom istraživanju prikazuju apsolutnu dominaciju modernih tehnologija kada je u pitanju slobodno vrijeme djece. Takođe, kontrola sadržaja koji se djeci posredstvom medija plasiraju nije na zavidnom nivou, pa ona bivaju prepuštena na milost i nemilost različitim manipulativnim sredstvima kojima mediji raspolažu, a zarad skromnog životnog iskustva koje posjeduju i isto tako skromnih vještina i znanja koje bi im pomogle da se s medijskim porukama susretnu na pravi način. Taj problem se javlja i kod starije generacije, upravo zbog nedostatka medijskog obrazovanja u periodu njihovog odrastanja. Mora se imati u vidu da je pojam medijske pismenosti utemeljen tek 1992. godine, posredstvom *National Leadership Conference on Media Literacy*, pa njenu aktuelnost povezujemo s periodom koji se odnosi na veoma blisku prošlost, što je od presudnog značaja kad je u pitanju medijsko opismenjavanje društva. Razlozi za *kašnjenje* u pogledu aktuelizovanja navedene tematike mogu se, takođe, smatrati posebnim problemom koji zahtijeva analizu. Ipak, njeno prisustvo je dovoljan determinator buđenja svijesti.

Iz mnoštva razloga zbog kojih je ova tema od presudne važnosti kada je u pitanju javni diskurs, izdvajamo one koje imaju za cilj da društvo u cjelini, a djecu i mlade posebno, osposobe za kritičku komunikaciju s medijima. Navedeno podrazumijeva aktivno učešće recipijenta medijske poruke tokom njenog tumačenja, gotovo u istoj mjeri koliko i onog ko je tu poruku konstruisao. Takav dvosmjernan proces vodi ka potpunom razumijevanju suštine medijske poruke kao konstrukta. Naime, učeniku, kao recipijentu koji čita ili sluša tekst iz bilo kojeg medija, prihvatajući na taj način medijsku poruku, treba omogućiti spoznaju dekonstrukcije njenog značenja uvidom u sredstva kojima se njeni autori koriste s namjerom da oblikuju željenu stvarnost i utiču na kreiranje stavova i mišljenja njenih konzumenata. Takva saznanja poslužiće im u oblikovanju sopstvenog medijskog teksta, jer oni koji nijesu upoznati sa mehanizmima nastanka, tumačenja i svrhe medijske poruke ne mogu uvidjeti, pa samim tim ni razumjeti njenu svrhu u potpunosti. Učešće učenika u stvaranju medijskog teksta omogućava bolju recepciju medijskih sadržaja i efikasnije raskrinkavanje medijskih poruka, pa se kao dio novog predmeta u školama ne smije izostaviti.

Prethodno istaknuto upućuje nas na činjenicu da medijska pismenost kao inovacija novijeg prosvjetnog doba, predstavlja jedan od ključnih faktora u obrazovanju budućih mislećih i proaktivnih građana i građanki. S obzirom na to da je njena prisutnost u obrazovnom sistemu od presudne važnosti dokazana, jedan od problema koji se javlja jeste njeno mjesto, to jest: *da li medijsku pismenost uvesti kao poseban predmet na oba obrazovna nivoa ili treba da bude samo dio jednog ili više predmeta?*

Evropske zemlje koje su prve počele sa implementacijom ovog predmeta u obrazovni sistem, najčešće su birale opciju u kojoj su medijsko obrazovanje i medijska pismenost sastavni dio nastave maternjeg jezika i književnosti ili nekih drugih predmeta iz grupe društvenih nauka. Sličan pristup početkom ovog vijeka preuzeo je i crnogorski obrazovni sistem uvodeći segmente medijske pismenosti upravo u nastavu maternjeg jezika i književnosti, budući da čitav predmet možemo posmatrati kao izučavanje medija, prije svega – knjige. Tradicionalan i svojevrsan medij kakav je knjiga, podrazumijeva bavljenje tekstem, njegovim sastavom, strukturom, značenjem, tumačenjem, porukama koje nosi i uticajem tih poruka na same čitaoce, pa je bazično pozicioniranje medijske pismenosti u navedeni kontekst očekivano i realno.

Sve prethodno navedeno daje jednu dosta pozitivnu sliku kada je u pitanju implementacija medijskog obrazovanja u crnogorsko obrazovanje. Međutim, novo vrijeme nosi nove potrebe, odnosno, brzina širenja informacija zahtijeva i više nego dobru pripremljenost društva za prijem medijskih poruka, što je važan razlog da medijska pismenost što prije dobije status samostalnog predmeta u nastavnom planu, kao i odgovarajući predmetni program. Realizaciju takve ideje u crnogorskom društvu koje, čini se, nije spremno za brze inovacije u prosvjeti, mogu usporiti nedovoljna kvalifikovanost nastavnog kadra za ovu tematiku, kao i nedostatak nastavnih materijala o toj temi. No, zadatak donosioca odluka u sferi obrazovanja mora ići u pravcu ostvarivanja korjenitih promjena kada je u pitanju medijsko obrazovanje mladih naraštaja kroz obrazovni proces, jer uvođenje medijske pismenosti kao novog predmeta u školama ne bi predstavljao samo jedan više predmet za učenike, već njihovo osposobljavanje za inovacije u učenju svih predmeta, kako to ističu Elizabeth Thoman i Tessa Jolls (2004).

Koliko je medijsko obrazovanje nužno u čovjekovom odnosu prema svijetu i shvatanju načina na koji mediji oblikuju našu stvarnost, klasičan primjer jeste Džordž Orvel, engleski književnik nadaleko poznat po svom kritičkom odnosu prema vladajućim strukturama koje, posredstvom medija, kreiraju stvarnost svakog živog bića. Njegov roman „1984“ predstavlja jedan od najboljih distopijskih romana koji na svojevrsan način daje sliku jednog futurističkog društva ogrezlog u totalitarnom režimu, a koji, po informacijama koje se mogu pronaći, nastaje kao reprodukcija stvarnosti koju je Orvel doživio nakon njegovog obavljanja funkcije šefa indijskog servisa BBC-ja. Na toj poziciji imao je priliku da se upozna s različitim manipulativnim sredstvima kojima su se mediji služili kako bi indijskom stanovništvu propagirali značaj saradnje s britanskim vlastima. Upravo te životne okolnosti uticale su na Orvelov kritički odnos prema medijima koji se može pročitati u njegovom romanu, čak eksplicitno, u rečenici: „Ljudi će vjerovati u ono u šta im mediji kažu da vjeruju“. Poučen iskustvom rada u medijima, Orvel je uvidio njihovu moć, pa je njegov roman još jedan upečatljiv znak nužnosti implementacije medijskog obrazovanja u nastavni proces.

Na kraju, kada sumiramo sve što smo naveli, na stanovištu smo da poistovjetimo uloge valjane nastave maternjeg jezika i književnosti i medijske pismenosti, budući da i jedna i druga sfera vode ka razvoju vještine kritičkog mišljenja upravo kroz čitanje, s jedne strane književnog djela, njegove analize i procjene, a s druge strane neumjetničkih tekstova gdje spadaju i medijske poruke kao sredstva kojima se mnogi služe kako bi kontrolisali javno mnjenje i društvena kretanja u cjelini. Pismenost kao jedna od ključnih vještina koju savremeni čovjek treba da posjeduje, obezbjeđuje uspješno snalaženje u kompleksnim životnim situacijama te svekoliki uspjeh u životu može značajno zavisi od toga kako i koliko je pojedinac pismen (Popović, 2014). S tim u vezi, obrazovanje kompetentnih, pismenih, kritički nastrojenih i medijski obrazovanih individua od suštinske je važnosti, jer takve ličnosti gradiće društvo koje počiva na demokratskim principima i potrebama, među kojima se izdvaja potreba za blagovremenim i tačnim informacijama, na osnovu kojih možemo izvoditi relevantne zaključke o društvenim zbivanjima i njihovim nosiocima.

Literatura:

1. *Djeca, roditelji i mediji u Crnoj Gori*. Podgorica: UNICEF, Agencija za elektronske medije Crne Gore, 2018.
2. *Competences for democratic culture – Living together as equals in culturally diverse democratic societies*. Strasbourg: Council of Europe. 2016.
3. Orvel, Džordž, *1984*, pdf izdanje, prevela Stojiljković Vlada, pristupljeno 22. 5. 2022., više vidjeti na <http://biblioteka-np.org.rs/wp-content/uploads/2020/04/D%C5%BEord%C5%BE-Orvel-1984.pdf>
4. Popović, D. (2014). Mediji i medijsko obrazovanje. U: *Čitati, razumjeti, znati*. Podgorica: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

5. Thoman, E., i Jolls, T., (2004) *Media literacy – a national priority for a changing world*, American Behavioral Scientist, vol. 48
6. *14 zanimljivosti o romanu „1984“ koje možda niste znali*, pristupljeno 22.5. 2022., više vidjeti na <https://www.laguna.rs/laguna-bukmarker-14-zanimljivosti-o-romanu-1984-koje-mozda-niste-znali-unos-18040.html>
7. BRAVO, Mladiinfo Montenegro, *Vodič za pobjedu nad lažnim vijestima 2021*, SLAM inicijativa, Erasmus.

"Upoznaj medije da bi ih bolje iskoristio"

Kritičko razumijevanje svijeta uključuje poznavanje historije, politike, prava, ljudskih prava, različitih kultura i religija, medija, ekonomije, životne sredine i održivosti.

Da bismo mogli da razmjenjujemo informacije vezane za navedene oblasti, treba da posjedujemo znanja o njima. Osim toga, treba da budemo demokratični, što znači da imamo poštovanje prema tuđim stavovima i vrijednostima, jer samo tako možemo biti otvoreni prema drugima i prihvatiti različitost.

Za efikasnu komunikaciju, pored znanja i demokratičnosti, neophodno je da posjedujemo određene vještine i sposobnosti kao što su:

- komunikacija i saradnja
- interpretacija i prezentacija informacija, stavova, mišljenja i podataka
- traženje, odabir, korišćenje i prezentovanje informacija koje nam pružaju mediji
- kritičko korišćenje medija i kreiranje vlastitih medijskih proizvoda.

Autorka postera: Andrea Vlahović, studentkinja

"Važno je razviti sposobnost korišćenja postojećih medija, i njihovih potencijala i biti svjestan njihovih ograničenja."

Medijska pismenost ključni je uslov za funkcionalno korišćenje medija. Pojam medijske kulture, pored medijskog obrazovanja, obuhvata i medijsku pismenost koja prije svega podrazumijeva poznavanje medija, a zatim kritičko prihvatanje medijskih tekstova i njihovo samostalno kreiranje. Za uspješno korišćenje medija i snalaženje u svijetu informacija, veoma je važna i informacijska pismenost.

Mediji mogu biti elektronski i štampani.

Elektronski mediji su:

- radio
- televizija
- telefon
- kompjuter
- lap-top...

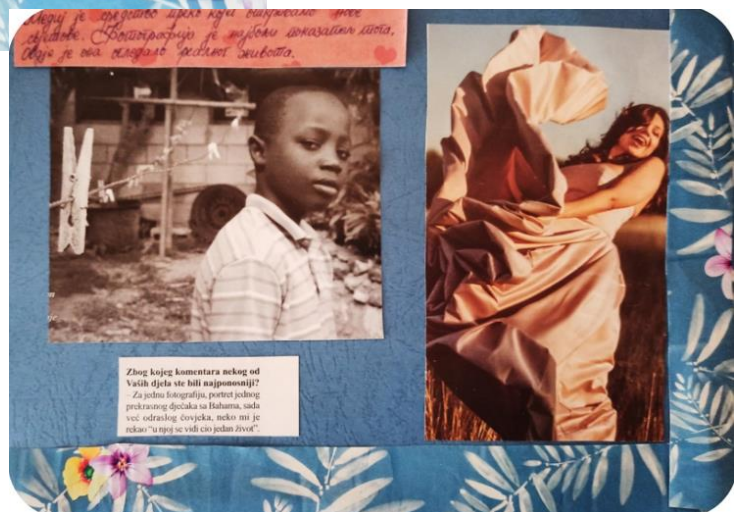
Štampani mediji su:

- knjige
- novine
- časopisi
- stripovi
- plakati...

Autorka postera: Jelena Kljajević, studentkinja

II

DEKONSTRUKCIJA MEDIJSKE PORUKE

Medijska pismenost

Dekonstrukcija medijske poruke

Prezentaciju su radile:

Katarina
Stamatović

Andrea
Vlahović

Andrijana
Vidović

Ko je napisao/ konstruisao ovu poruku?

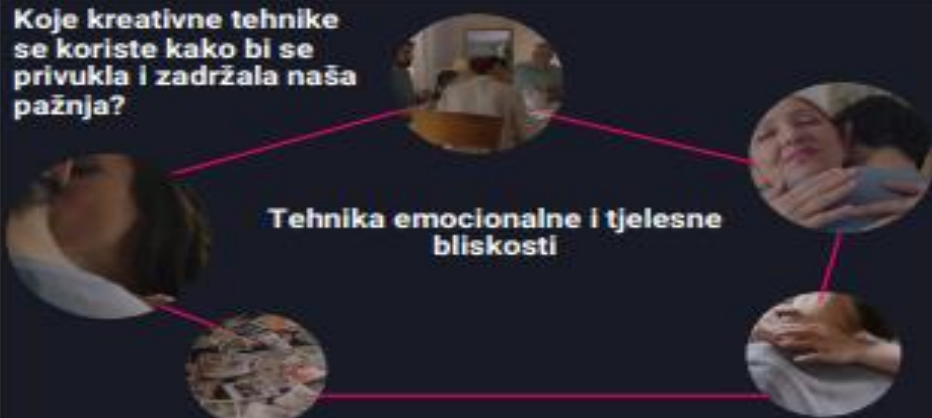

• OVU PORUKU KONSTRUIŠE
KOMPANIJA "KNJAZ MILOŠ".

• REKLAMU MOŽETE
POGLEDATI NA:

<https://www.youtube.com/watch?v=j2of8q91q>

Koje kreativne tehnike
se koriste kako bi se
privukla i zadržala naša
pažnja?

Psihološki trikovi:

"Pravilo desne ruke"- većina ljudske populacije je desnoruko. Zato je ljudima privlačnije sve ono što držimo u desnoj ruci.

KONTRAST BOJA

Crvena boja označava radost i uzbuđenje. Tome doprinosi i zvuk pjenušanja vode prilikom otvaranja flaše.

Zelena boja upućuje na svježinu, pa se radujemo pjenušavoj svježini kisele vode i jedva čekamo da je popijemo.

Plava boja asocira na povjerenje. Sin u reklami nosi plavi džemper kako bi opravdao povjerenje svog oca.

Koje vrijednosti i stilovi života se propagiraju?

- ★ Porodični stil života.
- ★ Porodica kao osnov društva.
- ★ Topli dom, sreća, dječiji osmijeh, zdrav način života (kiselu vodu se preporučuje jer u sebi ne sadrži šećere koji štete zdravlju).

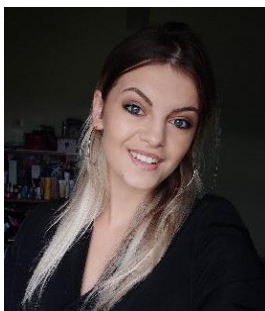
- **Kako ovu poruku mogu doživjeti različiti ljudi?**
- **Zbog čega se ova poruka šalje?**

Ova poruka dotaći će većinu ljudi, jer uključuje nama bliske stvari: porodicu i topli dom.

Izazvaće interesovanje i onih koji nijesu rasli u porodici, jer većina ljudi teži takvom načinu života.

Poruka se šalje kako bi kompanija “Knjaz Miloš” prodala svoj proizvod.

Sara Jovović

Jelena Kljajević

SAOPŠTENJE MINISTARSTVA ZDRAVLJA – NOVE MJERE

- ❖ Medijski članak preuzet je sa internet sajta
- ❖ Interesovanje za ovakvu tematiku pospješeno je aktuelnošću zdravstvene situacije na području naše države, ali i čitavog svijeta.
- ❖ Brzina protoka informacija uslovlila je prisustvo iste vijesti na više različitih platformi. Stoga smo odabrali pisani vid saopštenja, budući da on sadrži specifičnosti koje nijesu uočene prilikom usmenog prezentovanja.
- ❖ Novinski članak je podoban predmet analiziranja različitim stručnjacima kako sa publicističkog, sociološkog, tako i sa psihološkog stanovišta. Zanimljivo je, takođe, obratiti pažnju na način transponovanja poruke – ovdje je riječ o tabelarnom prikazu (nelinearni tekst) – što je naročito interesantno na planu vizuelne percepcije recipijenta.

- ❖ 3. Vrijednosti, životni stilovi, šta se (ne)izostavlja iz medijske poruke
 - neophodno zatvaranje škola i fakulteta
 - mjere su uvedene prvenstveno u zdravstvene svrhe
 - i zdravlje i znanje (problematično određenje).

MJERA ZATVARANJA OBRAZOVNIH USTANOVA

- ❖ 1. Ovu poruku je konstruisalo Ministarstvo zdravlja:
 - vijesti u vezi sa zdravljem su trenutno najznačajnije i najaktuelnije
 - one imaju moć privlačenja pažnje svim građanima
 - svi mediji prenose ove informacije (izuzetna zastupljenost poruke).

- ❖ 2. Tehnike transponovanja poruke:
 - intrigantan naslov
 - tema koja se tiče svih
 - slike bolesnika iz bolnica prikazuju se s ciljem ukazivanja na ozbiljnost situacije (one istovremeno uznemiravaju primaocce poruke)

4. Doživljaj poruke u zavisnosti od recipijenta

- prva reakcija je zatečenost (asocijacija: Edvard Munk – *Krik*)
- **starijoj populaciji** odgovara zatvaranje svih ustanova
- **roditelji** različito reaguju
- najteže je **studentima i profesorima** (možda više studentima)
- studenti nemaju slobodnog vremena kao u procesu standardne nastave
- nova zaduženja predstavljaju dodatan vid opterećenja
- dolazi do **nedostatka motivacije i opšte zamorenosti**.

MJERA ZA (PROFESIONALNE) SPORTISTE

- ❖ 1. Pošiljalac poruke je Ministarstvo zdravlja (navedeni sajt).
- ❖ 2. Koristi se tabelarni prikaz (nelinearni tekst) u cilju bolje preglednosti – cilj saopštenja nije kreativne prirode, zbog toga je saopštenje praćeno standardnim sredstvima.
- ❖ 3. Saopštenje o zabrani izvođenja treninga
 - Navedene mjere važe za sve, osim za profesionalne sportiste:
 - pomenuta mjera isključuje djecu i omladinu, prema tome nosi visok koeficijent eliminisane populacije;
 - nameće se stanovište struke i stvara se zapitanost o opravdanosti izricanja toliko stroge mjere.

❖ 4. Uticaj poruke na različite recipijente

- **Odrasli** sportisti, najčešće rekreativci, isfrustrirani su ovakvom odlukom.
 - **Djeca** su posebna kategorija.
 - Djeca su osjetljiva na ovakav vid mjera zbog toga što:
 - Na rekreativnim sportovima stiču nova poznanstva i prijateljstva (**emotivni aspekt**)
 - Podstiču socijalizaciju (**socijalno djelovanje**)
 - Na treninzima stiču znanja i vještine potrebne za buduće sportsko angažovanje (navedena mjera direktno **utiče na psihološku komponentu djeteta**: frustriranost, smanjen nivo aspiracije ka uspjehu).
- ❖ Ovdje je bitno napomenuti **kategoriju posebno talentovane djece** koja su na granici profesionalnog angažmana, a eliminisana su navedenom mjerom:
- ova vijest djeluje na njihov kompletan **psiho-fizički sistem** organizma;
 - primorani su da obavljaju treninge **u vještački simuliranim uslovima**.

Vještački proizvedeni uslovi rezultiraju:

- smanjenim razvojem **specifičnih grupa mišića**;
- oslabljenim istančavanjem **psihomotoričkih radnji** karakterističnih za konkretan sport (košarka), što podrazumijeva:

usporenije **vrijeme reakcije** na pretpostavljenu akciju saigrača
manji broj **asistencija** i oslabljena **eksplozivnost**;

- drugačijom koordinacijom na nivou timskog djelovanja:

manja sposobnost dekodiranja **gestikulacije saigrača** (npr. pokazivanje četiri prsta kao znak pretpostavljene akcije koju mogu da dekodiraju jedino pripadnici iste ekipe),

slabije zastupljen **timski duh** i **borbenost** cjelokupne ekipe,

eliminacija ispunjavanja **zadataka** uz pomoć trenerovih instrukcija.

III

PRIPREME ZA REALIZACIJU ČASOVA SA SADRŽAJIMA IZ MEDIJSKE PISMENOSTI

ODJELJENJSKE ZIDNE NOVINE – RAZUMIJEVANJE MEDIJA KROZ NJIHOVU KREACIJU

Konitunirani rad na odjeljenjskim novinama organizovan je uz pomoć priručnika *Živjeti u demokratiji, obrazovanje za demokratiju i ljudska prava, nastavni programi za više razrede osnovne škole*, EDC/HRE Knjiga III. Strasbourg: Council of Europe (Gollob, Krapf, Weidinger, 2008). Iako je za taj projekat moguće i potrebno odvojiti gotovo čitavo polugodište, u uslovima pandemije sasvim drugačijim od uobičajenih, implementiran je tokom dvije nedjelje, u trenutku kada se nastava počela izvoditi neposredno, u učionici. Studenti su radili u timovima, realizujući po jedan (produženi) čas o ovoj tematici u istom odjeljenju. Tokom pripreme časova studenti su imali podršku profesorice koja je realizovala modul na fakultetu i nastavnika u školama, koji su im u tom procesu bili mentori. Osim u pripremi časa, mentori su pružili studentima značajnu pomoć i podršku za njegovu praktičnu realizaciju – od pripreme učenika i kreiranja ambijenta u kojem će se čas realizovati, do stalnih konsultacija i korisnih savjeta koji su se ticali uzrasta, prethodnih učeničkih znanja u odnosu na planirane sadržaje, do same materije koja će se na času razrađivati.

Tabela 1. Timovi, mentori i škole

Tim	Studenti	Nastavnica mentorka/nastavnik mentor	Škola
Tim 1.	Sara Jovović, Andrijana Vidović i Andrea Vlahović	mr Vera Mićunović	OŠ „Olga Golović“, Nikšić
Tim 2.	Božica Grujičić, Tijana Đerić i Nikolina Đuričković	Dragana Marojević	OŠ „Olga Golović“, Nikšić
Tim 3:	Mensur Padović, Jelena Kljajević i Radojka Draganić	Željko Drinčić	OŠ „Mileva Lajović Lalatović“, Nikšić
Samostalno	Katarina Stamatović	mr Danka Vuletić	OŠ „Mileva Lajović Lalatović“, Nikšić

Tokom tri planirana časa učenici su se bavili uglavnom štampanim medijima – dnevnim novinama. Prvi čas odnosio se na analizu i detaljnije upoznavanje štampanih medija, a drugi na diskusiju o analiziranim novinama, izradu kriterijuma za dobre novine i najavu kreiranja sopstvenih zidnih novina. Treći čas bio je posvećen njihovom osmišljavanju u skladu sa postavljenim kriterijumima.

Na prvom času ili tokom prve cjeline pod nazivom *Novine u našem okruženju*, analizirane su aktuelne dnevne novine u Crnoj Gori (*Dan, Vijesti i Pobjeda*). Učenici su promišljali o tome kako i koga one informišu, koje rubrike posjeduju, kojim se temama bave, kako strukturiraju medijsku poruku, koje vrste tekstova sadrže (vijest, izvještaj, reklame...) i sl. Takođe, saznali su da će imati priliku da kreiraju svoje zidne novine tokom naredne dvije sedmice.

Na drugom času u okviru teme *Kakve su naše novine?* učenici su predstavili svoja zapažanja o novinama koje su analizirali, upoređivali ih sa ostalim novinama, promišljali o tome šta ih čini dobrim i izradili kriterijume za kvalitetne novine. U ovoj fazi bilo je važno da razumiju osnovnu strukturu dnevnih novina i način njihovog funkcionisanja.

Tokom trećeg časa čija je tema bila *Uređujemo naše zidne novine*, učenici su, rukovodeći se naučenim na prethodna dva časa (šta novine sadrže, kako nastaju i šta ih čini dobrim), postizali saglasnost o strukturi zajedničkih zidnih novina sarađujući unutar grupa i razmjenjujući ideje i saznanja s drugim timovima. Zatim, predlagali sadržaj svojih novina navodeći teme relevantne za njihovu školu, analizirali već napisane tekstove i pisali nove u skladu s utvrđenim rubrikama.

Rad na zidnim novinama učenici su nastavili sa svojim nastavnicima, jer završne aktivnosti (korektura i lektura odabranih i uređenih tekstova, raspored i odabir ilustracija i fotografija i sl.) koje prethode njihovom izdavanju tek je trebalo realizovati.

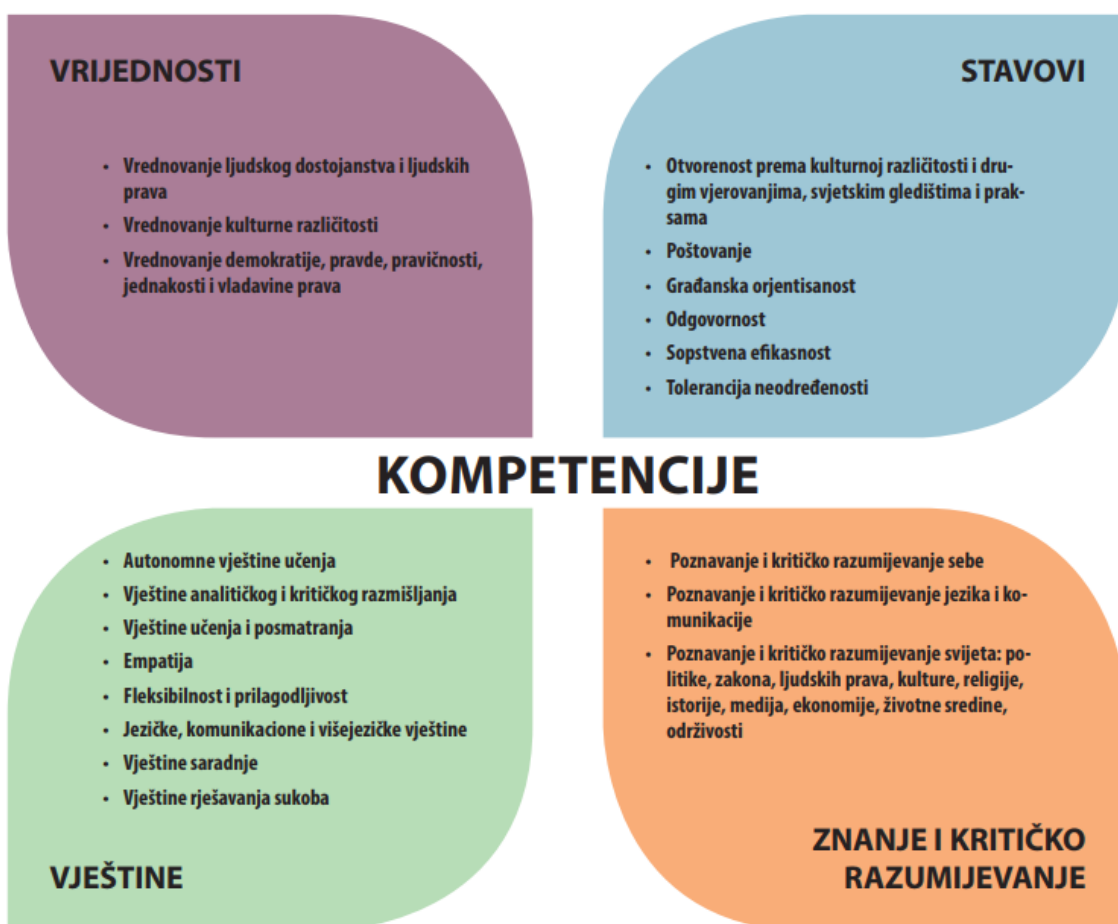
Cilj cjelokupne aktivnosti bio je da se učenici, putem izdavanja vlastitih zidnih novina¹⁰ upoznaju s okolnostima koje prate njihov nastanak, i da, zauzimajući različite uloge u redakcijskom timu, suštinski uče o medijima. Takođe, projekat pruža mogućnost sticanja praktičnog iskustva u novinarstvu.

Tokom izrade zidnih novina očigledan je međupredmetni potencijal medijske pismenost – od kreiranja medijskog teksta i njegovog unapređenja, što je dio nastave maternjeg jezika, preko procesa dizajniranja novina što je sadržaj likovne umjetnosti (Golob i dr., 2008) i izrade tekstova iz oblasti različitih prirodnih i društvenih nauka, pa sve do njihovog tehničkog uređenja, što može biti dio časova informatike. U svakom slučaju, u projekat izrade odjeljenjskih i školskih novina uopšte, mogu i treba da budu uključeni svi nastavnici.

Prilikom izrade priprema za časove rukovodili smo se materijalom *Kompetencije za demokratsku kulturu* Savjeta Evrope, pa smo preliminarno izdvojili sljedeće kompetencije i deskriptore, koje su studenti kasnije, u odnosu na ishode časa koji realizuju, prilagođavali i precizirali: K2. D1, D2, D4; K13. D78, D79; K16. D94, D96, D97; K20, D128, D129, D130; K6. D33, K7. D39; K10. D58, D61, D62; K11. D64, D65, D67, D68; K16. D96, D98; K20. D126, D130 (vidjeti: Competences for democratic culture – Living together as equals in culturally diverse democratic societies, Strasbourg: Council of Europe).

Aktivnosti u projektu izrade zidnih novina realizovane su kroz primjenu metoda aktivnog učenja u interaktivnom nastavnom procesu usmjerenom na učenika i njegovo učenje, pod budnim vođstvom studenata – budućih nastavnika. Na takav način pisane su i pripreme za čas, koje u nastavku predstavljamo kao moguće modele realizacije časova na kojima je centralna tema medijska pismenost. (Slika 1¹¹)

Slika 1 – ROKDK

¹⁰ Učenici i nastavnici mogu se opredijeliti i za drugu formu odjeljenjskih novina.

¹¹ ROKDK – Referentni okvir kompetencija za demokratsku kulturu

I ČAS: NOVINE U NAŠEM OKRUŽENJU

Sara Jovović, studentkinja

OŠ „Olga Golović“, Nikšić

Mentorka: mr Vera Mićunović

Razred: VII

Vaspitno-obrazovni ishod: Na kraju učenja učenik će biti sposoban da nakon slušanja ili čitanja i analize medijskih tekstova izdvoji ključne informacije, klasifikuje ih, uporedi, dopuni i procijeni; razumije medije i medijske poruke i uočava njihov značaj za učešće u demokratiji.

Ishodi učenja: tokom učenja učenik će moći da: analizira štampane medije i njihovu unutrašnju strukturu i utvrdi razlike među njima; uoči rubrike u dnevnim novinama, odredi njihov značaj, sadržinu i namjenu; objasni strukturu i formu novinskog teksta (naslov, nadnaslov, podnaslov i drugo) i raspored informacija; primjenjujući odgovarajuću strategiju, čita i analizira publicističke tekstove i određuje njihove odlike; procijeni (ne)istinitost navedenih podataka; prepoznaje značaj uredničkog tima; razumije uredničku cenzuru prilikom prezentacije određenih informacija; izdvoji dobre strane dnevnih novina kao medija i one koje bi trebalo unaprijediti; formira stav u odnosu na određene novine.

Pojmovi i sadržaji: dnevne novine, rubrike, vrsta i struktura teksta, medijska poruka i njena dekonstrukcija

Kompetencije za demokratsku kulturu i deskriptori:

1. Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava

1. Zastupa stav da ljudska prava treba uvijek štiti i poštovati.
2. Zastupa stav da društvo treba da zaštiti i poštuje posebna prava djece.
4. Zastupa stav da sve javne institucije treba da poštuju, zaštite i primenjuju ljudska prava.

13. Empatija

78. Pokušava da bolje shvati svoje prijatelje tako što zamišlja kako stvari izgledaju iz njegovog ugla.
79. Uzima u obzir osjećanja drugih ljudi kada donosi odluke.

16. Vještine za saradnju

94. Gradi pozitivan odnos sa drugim ljudima u grupi.
96. Radi na izgradnji konsenzusa da bi postigao ciljeve grupe.
97. Kad je član grupe, informiše druge o svim relevantnim i korisnim informacijama.
98. Pokazuje entuzijazam među članovima grupe kako bi postigli zajedničke ciljeve.

20. Znanje i kritičko razumijevanje svijeta (uključujući politiku, pravo, ljudska prava, kulturu, kulture, religije, istoriju, medije, ekonomiju, životnu sredinu i održivost)

126. Može da objasni opasnost od donošenja generalnih zaključaka o cijeloj jednoj kulturi na osnovu ponašanja pojedinca.

128. Može da opiše uticaj propagande u savremenom svijetu.

129. Može da objasni kako ljudi mogu da se čuvaju i zaštite od propaganda.

130. Može da opiše različite načine pomoću kojih građani mogu da utiču na politiku.

6. Građanski duh

33. Izražava spremnost da radi i saraduje sa drugima.

7. Odgovornost

39. Pokazuje da preuzima odgovornost za svoje postupke.

10. Autonomne vještine učenja

58. Pokazuje sposobnost da identifikuje resurse za učenje (npr. ljude, knjige, internet).

61. Može da ocijeni kvalitet sopstvenog rada.

62. Može iz široke ponude koja mu/joj stoji na raspolaganju da izabere najpouzdanije izvore informacija ili savjeta.

11. Vještine analitičkog i kritičkog mišljenja

64. Može da prepozna sličnosti i razlike između novih informacija i onih koje su već poznate.

65. Koristi dokaze da potkrijepi svoje mišljenje.

67. Pokazuje da razmišlja o tome da li su informacije koje koristi tačne.

68. Može da prepozna nedosljednosti, neusklađenosti ili odstupanja u materijalima koje analizira.

Nastavne metode: tekst-metoda, dijaloška metoda, monološka metoda, metoda istraživanja

Oblici rada: frontalni, grupni rad, individualni rad

Potreban materijal: novine, makaze, ljepilo, čart-papir, veliki listovi papira.

Tok časa:

Napomena: U okviru pripremnih aktivnosti učenici su prikupljali različite dnevne novine, časopise i izdvajali različite članke.

	Aktivnosti učenika:
Uvodne aktivnosti (evokacija)	<ul style="list-style-type: none">– Promišljaju o sredstvima informisanja, razumiju njihovu namjenu, odgovaraju na pitanja: <i>Gdje nalazite informacije o dešavanjima oko sebe? Koju vrstu medija najčešće koristite? Kakve informacije mediji prenose? Šta vas posebno zanima? Šta mislite o istinitosti informacija koje dobijate?</i>
Centralne aktivnosti (razumijevanje koncepta i pojmova)	<ul style="list-style-type: none">– Razmatraju pojmove <i>štampani mediji</i> i <i>elektronski mediji</i> i ističu njihove razlike, prednosti i nedostatke– razumiju pojmove <i>dnevne novine</i> i <i>nedjeljne novine</i> i, listajući i jedne i druge, uočavaju razliku: <i>Kada izlaze iz štampe? Kakve informacije prenose? Koje rubrike ih čine različitim?</i>– pripremaju se za samostalnu analizu dnevnih novina putem zajedničke analize odabranog primjerka: uočavaju izgled naslovne stranice (vijesti, fotografije), a zatim njenu sadržinu: rubrike (politika, društvo, kultura, sport...), njihov redoslijed, namjenu, teme, prostor za oglase i reklame i dr.– komentarišu naslovnicu uočavajući njenu funkciju: <i>Kakve vijesti se nalaze na naslovnoj stranici? A fotografije? Zašto?</i>– na odabranom tekstu primjećuju naslov, nadnaslov, podnaslov i komentarišu njihovu funkciju– dijele se u tri grupe i analiziraju dnevne novine <i>Dan</i> i <i>Vijesti</i> (svaka grupa dobija jedne novine) i nedjeljne novine <i>Politikin zabavnik</i> (treća grupa), sa zadatkom da naprave prezentaciju analiziranih novina u odnosu na sljedeće segmente:<ol style="list-style-type: none">1. <i>Izgled naslovne stranice</i>2. <i>Struktura i sastav novina: Koje rubrike novine sadrže? Kakav je njihov raspored? Koje rubrike interesuju vaše okruženje? Šta vas posebno zanima?</i>

	<p>3. <i>Tekstovi u rubrici i njihova tematika</i></p> <p>4. <i>Srukтура odabranog teksta – naslov, nadnaslov, podnaslov, sadržina</i></p> <p>5. <i>Publika kojoj su njihove novine namijenjene</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – na nivou grupe diskutuju o novinama koje analiziraju po zadatim segmentima ističući njihovu stukturu i urednički tim (redakciju) – biraju, analiziraju i komentarišu jedan karakterističan članak iz svake rubrike, izdvajaju ga i lijepe na list papira kako bi napravili plakat o novinama i pripremili njihovu prezentaciju¹² – u odnosu na svaki odabranu medijsku poruku promišljaju o sljedećem: <i>Koliko je njen naslov privlačan za čitaoce? Šta želi da se postigne ovom medijskom informacijom? Koje čitaoce naročito zanima i pogađa ova poruka?</i> – promišljaju o značaju istinosti kada je informacija u pitanju i zaključuju (uz sugestije) da je ta stavka važna za kredibilitet novina – diskutuju o pojmu <i>cenzura</i> i objašnjavaju uredničku ulogu u tome – kratko saopštavaju svoja zapažanja o analiziranim novinama ističući najznačajnije impresije i zaključke, odgovaraju na pitanja: <i>Koga ove novine informišu? Kako informišu? Koje informacije prenose?</i> – završavaju rad na svom posteru promišljajući o prezentaciji putem koje, zapravo, reklamiraju svoje novine i ističu njihove prednosti i dobre strane – zaključuju da dnevne novine poput <i>Vijesti, Pobjede, Dana</i>, ali i nedjeljnih (<i>Politikin zabavnik</i>), katalozi, prospekti, leci, mape, dijagrami, imaju specifične i raznovrsne rubrike za čitaoce koje zanimaju različite stvari – promišljaju o značaju informisanosti za život u zajednici i društvu uopšte.
Završne aktivnosti (refleksija)	<ul style="list-style-type: none"> – Sumiraju naučeno, izdvajaju šta su novo naučili i ono što im je bilo najzanimljivije – iznose lične utiske o urađenom ističući ono sa čim su se prvi put susreli – slušaju sugestije u vezi sa zadatkom za sledeći čas (priprema prezentacije dnevnih novina).

Plan table

<p>MEDIJSKA PISMENOST</p> <p>Novine oko nas</p> <ul style="list-style-type: none"> – štampani mediji – elektronski mediji <p>Analiza dnevnih i nedjeljnih novina:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Izgled naslovne stranice – Struktura i sastav novina: * rubrike * njihov redoslijed * tekstovi u rubrikama i njihova tematika: struktura odabranog teksta – naslov, nadnaslov, podnaslov, sadržina * publika kojoj su novine namijenjene

¹² „U ovoj fazi veoma je važno da učenicima bude jasna osnovna struktura novina, što im omogućava da prezentiraju svoje rezultate i objasne ih ostatku razreda. Grupe pripremaju prezentacije za sljedeći čas i to tako što dobijaju zadatak da reklamiraju svoje novine ili časopis i istaknu sve njihove prednosti i dobre strane. Nakon što sasluša sve prezentacije, razred pokušava odrediti koje su novine po njima najinteresantnije i najinformativnije“ (Gollob, Huddleston, Krapf, Rowe, Taelma, 2008, 163).

II ČAS: KAKVE SU NAŠE NOVINE?

Andrijana Vidović, studentkinja

OŠ „Olga Golović“, Nikšić

Mentorka: mr Vera Mićunović

Razred: VII

Vaspitno-obrazovni ishodi: Na kraju učenja učenik će biti sposoban da nakon slušanja ili čitanja i analize medijskih tekstova izdvoji ključne informacije, klasifikuje ih, uporedi, dopuni i procijeni; razumije medije i medijske poruke i uočava njihov značaj za učešće u demokratiji

Ishodi učenja: tokom učenja učenik će moći da: analizira različite štampane medije i njihovu unutrašnju strukturu i utvrdi razlike među njima; uoči i izdvoji dobre strane dnevnih novina kao medija i one koje bi trebalo unaprijediti; pojam *cenzura* razumije s različitih stanovišta; formuliše i utvrdi kriterijume za dobre novine ili časopis postajući svjestan vlastitih potreba, vrijednosti i interesovanja

Pojmovi i sadržaji: dnevne novine, rubrike, medijska poruka i njena dekonstrukcija, kriterijumi

Metode: nastavne metode: dijaloška, monološka, tekst-metoda, metoda demonstracije; logičke metode: induktivno-deduktivna, analitičko-sintetička

Oblici rada: frontalni, individualni i grupni rad

Nastavni materijali: novinski članci, pripremljene prezentacije

Kompetencije za demokratsku kulturu i deskriptori:

1. Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava

1. Zastupa stav da ljudska prava treba uvijek štiti i poštovati.
2. Zastupa stav da društvo treba da zaštiti i poštuje posebno prava djece.

2. Vrednovanje kulturne različitosti

7. Promoviše stav da treba da budemo tolerantni prema različitim vjerovanjima drugih ljudi u društvu.
8. Promoviše stav da uvijek treba težiti međusobnom razumijevanju i smislenom dijalogu između ljudi i grupa koje se smatraju "drugačijim" jedna od druge.

3. Vrednovanje demokratije, pravde, poštenja, jednakosti i vladavine prava

12. Zastupa stav da škola treba da podučava učenike o demokratiji i kako da postupaju kao demokratski građani.

4. Otvorenost prema drugim kulturama

21. Pokazuje interesovanje da sazna više o vjerovanjima, vrijednostima, tradiciji i pogledima na svijet drugih ljudi.

- 22. Izražava interesovanje za putovanje u druge zemlje.
- 23. Izražava radoznalost za vjerovanja i tumačenja drugih i druge kulturne orijentacije i pripadanja.

5. Poštovanje

- 27. Daje prostor drugim ljudima da se izraze.
- 28. Izražava poštovanje prema drugima kao jednakim ljudskim bićima.

6. Građanski duh

- 33. Izražava spremnost da saraduje i radi sa drugima.
- 34. Saraduje sa drugim ljudima na ciljevima od zajedničkog interesa.

7. Odgovornost

- 39. Pokazuje da preuzima odgovornost za svoje postupke.
- 41. Obavlja traženi posao na vrijeme.

8. Samoefikasnost

- 44. Izražava uvjerenje u sopstvenu sposobnost da razumije problem.

9. Tolerancija neodređenosti

- 50. Dobro saraduje sa drugim ljudima koji imaju drugačija gledišta.
- 54. Dobro radi u nepredviđenim okolnostima.

Vještine

10. Autonomne vještine učenja

- 59. Traži pojašnjenja novih informacija od drugih ljudi kada je to potrebno.
- 61. Može da ocijeni kvalitet sopstvenog rada.
- 62. Može iz široke ponude koja mu/joj stoji na raspolaganju da izabere najpouzdanije izvore informacija ili savjeta.

11. Vještina analitičkog i kritičkog razmišljanja

- 65. Koristi dokaze da potkrijepi svoje mišljenje.
- 67. Pokazuje da razmišlja o tome da li su informacije koje koristi tačne.

12. Vještine slušanja i opažanja

- 70. Pažljivo sluša različita mišljenja.
- 71. Pažljivo sluša druge ljude.
- 72. Prati pokrete govornika i opšti govor tijela da bi lakše shvatio/la ono o čemu govore.

13. Empatija

- 76. Može da prepozna kada je prijatelju/ici potrebna njegova/njena pomoć.
- 79. Uzima u obzir osjećanja drugih ljudi kada donosi odluke.

14. Fleksibilnost i prilagodljivost

- 82. Promjeni svoje mišljenje ako se racionalnom argumentacijom takvo nešto pokaže neophodnim.
- 84. Prilagođava se novim situacijama korišćenjem novih vještina.
- 85. Prilagođava se novim situacijama primjenom znanja na različite načine.

15. Jezičke, komunikativne i višejezične vještine

- 88. Može da izrazi svoje misli o nekom problem.

16. Vještine za saradnju

- 94. Gradi pozitivan odnos sa drugim ljudima u grupi.
- 95. Kada je član grupe, obavlja svoj dio posla kojim se bavi grupa.
- 96. Radi na izgradnji konsenzusa da bi ste postigli ciljevi grupe.
- 97. Kada je član grupe, informiše druge o svim relevantnim i korisnim informacijama.

Znanje i kritičko razumijevanje

18. Znanje i kritičko razumijevanje sebe

- 106. Može da opiše svoje motive.
- 108. Može kritički da razmisli o sopstvenim vrijednostima i vjerovanjima.

Tok časa:

	Aktivnosti učenika:
<p>Uvodne aktivnosti (evokacija)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Prisjećaju se pojmova o kojima se razgovaralo na prethodnom času – objašnjavaju pojam medija, medijske pismenosti, štampanih medija (ističu njihove prednosti) – učestvuju u razgovoru o medijima kao dijelu njihovog svakodnevnog života, iznose svoje mišljenje, odgovaraju na pitanja: <i>Koju ste vrstu medija analizirali na prethodnom času? Šta vam je bilo posebno zanimljivo? Šta ste novo naučili? Kako ste analizirali sadržaj dnevnih novina? Kako ste razumjeli poruke koje prenose tekstovi u dnevnim novinama? Koliko vam je bila prisutna činjenica da je svaka od tih poruka napravljena od strane nekog ko ima svoja vlastita uvjerenja i stavove? Kada vi stvarate medijski sadržaj, npr. fejsbuk objavu, instagram status, novinski članak, koja je vaša odgovornost prema onima koji će ih čitati i koristiti?</i> – zaključuju da je na internetu, kao i u medijima uopšte, dostupan i istiniti i neistiniti sadržaj, te da je potrebno aktivirati kritičko razmišljanje prilikom njihovog korišćenja.
<p>Centralne aktivnosti (razumijevanje konceptata i pojmova)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Prisjećaju se analize dnevnih novina sa prethodnog časa i pokušavaju opisati i definisati pojam <i>cenzura</i> – promišljaju da li su ikada bili u ulozi cenzora – prisjećaju se načina čitanja dnevne štampe na prethodnom času: birali su između različitih dnevnih i nedjeljnih novina, izdvajali tekst koji ih zanima, neke informacije su prihvatili dok su druge odbacili... – zaključuju da su oni sami, kao čitaoci, bili u ulozi cenzora – razmatraju koje su od ljudskih prava (<i>Deklaracija o ljudskim pravima UN-a</i>) ostvarili na taj način ističući pravo na slobodan pristup informacijama i isto takav njihov odabir – diskutuju o kriterijumima za dobre novine, nabrajaju poželjne osobine novina (istinitost, objektivnost, aktuelnost, važnost, zanimljivost, konciznost, jasnoća, preciznost, raznovrsnost...) i svoje ideje zapisuju na tabli – na osnovu aktivnosti sa prethodnog časa razmatraju šta dobri mediji, tj. novine ne treba da sadrže odnosno šta nije dobro da postoji u nekoj medijskoj poruci i ističu: pristrasnost, dezinformacija, govor mržnje, klikbejt, spin, fake news, trolovanje, fišing, teorije zavjere... – objašnjavaju prethodno navedene pojmove i svoja zapažanja zapisuju na tabli – grupe pojedinačno prezentuju svoj poster – govore o karakteristikama novina koje su analizirali (<i>Dan, Vijesti, Politikin zabavnik</i>) i razmjenjuju mišljenja o njima iznoseći i dobre i loše strane – uočavaju dobre strane prezentovanih novina i zapisuju ih na tabli, odgovaraju na pitanja: <i>Šta jedne novine čini dobrim? Koja je njihova svrha? Šta mislite o novinama koje su nam prezentovane? Šta bi se moglo poboljšati?</i> – svaka grupa saopštava sadržaj svojih zidnih novina i analizira ih iznoseći argumentovane i istinite zaključke; saopštavaju sadržaj medijskih poruka, saopštavaju svoje lične utiske o tome da li i u kojoj mjeri poruka privlači pažnju – ističu svrhu medijske poruke, kao i ciljnu grupu kojoj je poruka namjenjena – diskutuju o tome kome može biti korisna određena informacija i da li bi je neko drugi doživio na drugačiji način

- govore o tome šta su štampani mediji i koja je njihova prednost u odnosu na elektronske medije, argumentujući svoja zapažanja zaključcima iz prethodne analize odabranih novina, njenih rubrika i tekstova
- iz svih novina grupa izdvaja tekst koji ilustruje određenu dobru ili lošu osobinu medijske poruke i zajedno analiziraju njegovu sadržinu
- od ponuđenih tekstova izdvajaju bar jedan primjer medijske poruke koja bi na nekoga mogla imati drugačiji uticaj od onog koji su oni opisali i navode razloge zbog kojih bi se to desilo
- uzimaju u obzir individualna interesovanja i preferencije svakog ponaosob i ističu značaj demokratskih vrijednosti, navodeći ih kao razloge zbog kojih bi neko na odabranu poruku mogao reagovati drugačije
- pokušavaju definisati pojmove *propagandni materijal* i *lažne vijesti*
- na primjeru iz oblasti marketinga – reklama za knjigu *Hari Potter* (dnevne novine *Vijesti*), učenici se trude odgovoriti na ključna pitanja za dekonstrukciju medijske poruke:
 - Ko je kreirao medijsku poruku?*
 - Da li vam je ova poruka privukla pažnju? Zašto?*
 - Da li bi neko drugi doživio ovu medijsku poruku na drugačiji način? Koji stil života je predstavljen u medijskoj poruci? Koja je svrha ove medijske poruke i kome je namijenjena?*
- diskutuju o navedenim pitanjima razumijevajući drugačije potrebe i pristupe čitalaca u skladu s prethodno istaknutim stavkama (individualna interesovanja i preferencije, prepoznavanje demokratskih vrijednosti itd.)
- prepoznaju svrhu medijske poruke, kao i ciljnu grupu kojoj je ona namijenjena
- razmjenjuju mišljenja sa ostalim grupa na osnovu pitanja: *Šta ove novine čini dobrim?*
- odgovore zapisuju na tabli
- ističu negativne elementi medijske poruke, poput pristrasnosti, govora mržnje, dezinformacija i navode primjere...
- biraju najupečatljiviju sliku/fotografiju koja im je privukla pažnju
- komentarišu njen uticaj na cjelokupnu medijsku poruku: *Na koji način fotografija opisuje tekst poruke? Koja je njena uloga? Analizirajte subjekte i objekte na fotografiji i odgovoriti zašto se baš oni tu pojavljuju. Da li šalju neku poruku? Ako je šalju, promislite o tome kakva je ta poruka.*
- analiziraju odabranu reklamu, njen tekst, podtekst i sliku: *Kome je ona namijenjena? Koju nam poruku šalje? Da li je objektivna? Kakve emocije izaziva kod nas? Šta vas kod te reklame privlači? Šta vas odbija?*
- analiziraju subjekte i objekte u reklami, kako su oni predstavljeni i koja je njihova uloga
- biraju najinteresantniji naslov u analiziranim novinama
- čitaju tekst i analiziraju u kakvom su odnosu naslov i cjelokupan tekst: *Da li naslov odgovara tekstu? Koja je uloga naslova? Na koji način je kreator medijske poruke naslovom pokušao da privuče našu pažnju?*
- procjenjuju da li je naslov senzacionalističkog karaktera
- prepoznaju važnost naslova kao početnog signala svakog teksta i procjenjuju funkciju naslova na konkretnom primjeru (da li se njime pokušala privući pažnja)
- procjenjuju kvalitet teksta u odnosu na uspostavljne kriterijume
- komentarišu horoskop u dnevnim novinama i ističu kako oni doživljavaju takvu vrstu informacije – da li je to za njih lažna vijest ili u horoskop vjeruju

	<ul style="list-style-type: none"> – razmatraju značaj izbora informacija, njihovog razumijevanja i mogućnost provjere njihove istinitosti (u nekoliko izvora), te njihovog prihvatanja ili neprihvatanja – zaključuju da informacije plasirane u medijima treba kritički posmatrati, provjeravati da li su one zaista istinite ili u njima ima iskivljenih istina koje su namjerno plasirane kao takve – zaključuju da se negativni elementi (pristrasnost, govora mržnje, dezinformacije) ne bi trebale nalaziti u medijskim porukama, jer u suprotnom novine neće posjedovati pretpostavljeni kvalitet i neće zadovoljiti osnovne principe demokratskog djelovanja – određuju značaj uloge medija u savremenom društvu – ističu da su slobodan pristup informacijama i njihov odabir, kao i sloboda izražavanja temeljni principi demokratskog društva.
Završne aktivnosti (refleksija)	<ul style="list-style-type: none"> – Zaključuju zašto je važno biti medijski pismen – razumiju da mediji mogu plasirati netačne i nepotpune informacije koje omogućavaju manipulaciju javnim mnijenjem, a da poznavanje njihove strukture i načina funkcionisanja omogućava kritički pristup ponuđenim sadržajima i zaštitu primaoca informacija od manipulacije bilo koje vrste – dobijaju zadatak da napišu tekst za odjeljske novine na temu iz školskog života vodeći računa o strukturi medijske poruke – primijeniti stečena znanja o medijima, kao i o vrstama novinskih tekstova.

Plan table

<p>MEDIJSKA PISMENOST – odjeljske novine Kakve su naše novine?</p> <p>Elementi kvalitetne novinske informacije su: istinitost, objektivnost, aktuelnost, važnost, zanimljivost, konciznost, jasnoća, preciznost, raznovrsnost</p> <p>Elementi loše novinske informacije su: pristrasnost, dezinformacije, manipulacije, govor mržnje, klikbejt, spin, fake news, trolovanje, fišing, teorije zavjere</p> <p>Ključna pitanja za dekonstrukciju svake medijske poruke: <i>Ko kreira medijsku poruku?</i> <i>Da li im je ova poruka privukla pažnju i zašto?</i> <i>Da li bi neko drugi doživio ovu medijsku poruku na drugačiji način?</i> <i>Koji stil života je predstavljen u medijskoj poruci?</i> <i>Koja je svrha ove medijske poruke i kome je namjenjena?</i></p>
--

III ČAS: UREĐUJEMO NAŠE ZIDNE NOVINE

Radojka Draganić, studentkinja

OŠ „Mileva Lajović-Lalatović“, Nikšić

Mentor: Željko Drinčić

Razred: VIII

Vaspitno-obrazovni ishodi: Na kraju učenja učenik će biti sposoban da razumije medije i medijske poruke i uočava njihov značaj za učesće u demokratiji; samostalno stvara jezički i sadržajno korektan usmeni i pisani tekst po ugledu na prethodno slušane ili čitane medijske tekstove.

Ishodi učenja: tokom učenja učenik će moći da: na osnovu stečenih znanja učestvuje i odlučuje u strukturiranju odjeljenskih novina; analizira i predlaže dobre tekstove i priloge za odjeljenjske novine; primjenjuje cenzuru ukoliko je potrebno; kreira tekst za novine u skladu sa zaduženjem; prikuplja građu potrebnu za stvaranje pisanog teksta, izradi plan i piše nekoliko verzija novinskog teksta (ukoliko je potrebno), unapređujući njegov kvalitet; vrednuje sopstvene i tuđe tekstove; razumije uredničku cenzuru prilikom prezentacije određenih informacija; unutar svoje grupe sarađuje, razmjenjuje ideje i saznanja sa drugim članovima tima i postiže saglasnost o nizu pitanja i ciljeva.

Pojmovi: mediji, savremena komunikacija, zidne novine, rubrike, odgovarajući tekstovi i teme (vijest, izvještaj, intervju), cenzura

Nastavne metode: tekst metoda, monološka i dijaloška metoda, metoda demonstracije, metoda praktičnog rada

Oblici rada: individualni, frontalni rad, rad u paru, grupni rad

Nastavna sredstva i materijali: fotografije, članci iz zidnih novina, tabla, hamer papir, makaze, ljepilo

Kompetencije za demokratsku kulturu i deskriptori:

1. Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava

2. Zastupa stav da društvo treba da zaštiti i poštuje posebna prava djece.

2. Vrednovanje kulturne različitosti

7. Promoviše stav da treba biti tolerantan prema različitim vjerovanjima drugih ljudi u društvu.

8. Promoviše stav da uvijek treba težiti međusobnom razumijevanju i smislenom dijalogu između ljudi i grupa koje se smatraju „drugačijim“ jedna od druge.

5. Poštovanje

27. Daje prostor drugim ljudima da se izraze.

6. Građanski duh

33. Izražava spremnost da sarađuje i radi sa drugima.

8. Samoefikasnost

45. Izražava vjerovanje da može da obavi aktivnosti koje je isplanirao.

46. Izražava uvjerenje u sopstvenu sposobnost da zaobiđe prepreke na putu ka ostvarenju cilja.

10. Autonomne vještine učenja

61. Može da ocijeni kvalitet sopstvenog rada.

12. Vještine slušanja i opažanja

71. Pažljivo sluša druge ljude.

72. Prati pokrete govornika i opšti govor tijela da bi lakše shvatio/la ono o čemu govore.

15. Jezičke, komunikativne i višejezičke vještine

90. Postavlja pitanja koja pokazuju njegovo/njeno razumijevanje stava drugih ljudi.

16. Vještine za saradnju

94. Gradi pozitivan odnos sa drugim ljudima u grupi.

95. Kada je član grupe, obavlja svoj dio posla kojim se grupa bavi.

96. Radi na izgradnji konsenzusa da bi se postigli ciljevi grupe.

97. Kada je član grupe, informiše druge o svim relevantnim i korisnim informacijama.

98. Podstiče entuzijazam među članovima grupe kako bi se postigli zajednički ciljevi.

99. Kada radi sa drugima, podržava ih uprkos razlikama u mišljenju.

Tok časa:

	Aktivnosti učenika:
Uvodne aktivnosti (evokacija)	<ul style="list-style-type: none">– Prisjećaju se pojmova povezanih s medijskom pismenošću i objašnjavaju ih: štampani medij, elektronski medij, dekonstrukcija medijske poruke (Prilog 1)– govore o uticaju medija na formiranje njihovih mišljenja i stavova o društvenim i prirodnim pojavama, kulturama, društvenim grupama, pojedincima...– diskutuju o sredstvima savremene komunikacije (društvene mreže, internet) i plasiranju medijskih poruka (Prilog 2).
Centralne aktivnosti (razumijevanje koncepta i pojmova)	<ul style="list-style-type: none">– Razgovaraju o zidnim novinama, razumiju formu novina, iznose svoja iskustva i zapažanja u odnosu na zidne novine, odgovaraju na pitanja: <i>Da li zidne novine treba da imaju rubrike? Koje rubrike bi mogle da sadrže? Treba li da budu aktuelne? Zašto? Kako se dolazi do naslova koji bi odgovarao temama zastupljenim u rubrikama?</i>– posmatraju članke zidnih novina preuzetih sa interneta koje su radili njihovi vršnjaci, uočavaju naslove, sadržinu, fotografije, ilustracije i komentarišu ih (Prilog 3)– utvrđuju teme relevantne za njihovu školu, odgovaraju na pitanja: <i>Koje aktivnosti su trenutno aktuelne u vašoj školi? Koja se takmičenja organizuju u vašoj školi? A u susjednim ili ostalim gradskim školama? Da li ste učestvovali na nekom takmičenju? A na nagradnom konkursu? Koji konkursi su privukli vašu pažnju? Koja je to aktuelna tema koja vas je omela u redovnim školskim obavezama, uključujući i pohađanje nastave u školskim klubovima?</i>– razgovaraju o mogućim rubrikama ističući njihov značaj– zapisuju predloge rubrika birajući one koje najviše odgovaraju njihovom okruženju: on-line nastava, školska takmičenja, konkursi na kojima su učestvovali, sport, zabava...– odlučuju o strukturi novina koje zajedno uređuju, uključujući naziv novina, mogući izgled i raspored rubrika– zaključuju zbog čega je naziv i izgled novina važan

	<ul style="list-style-type: none"> – razmjenjuju ideje o temama koje će se naći u rubrikama zidnih novina (onlajn učenje, pandemija, vakcinacija – koja se sprovodi i u njihovoj školi, takmičenja, zabava, sport...) – dijele se u tri grupe – prva grupa analizira već napisane tekstove ili piše za rubriku <i>On-line škola</i>, dijele svoja iskustva o takvom vidu pohađanja nastave, pišu izvještaj o vakcinaciji koja se sprovodi u njihovoj školi, pišu članak o temi <i>Škole u toku pandemije</i> (biraju svoje naslove u odnosu na zadatu temu) – druga grupa analizira već napisane tekstove i piše za rubriku <i>Školska takmičenja</i> – izvještaj o takmičenjima i konkursima (likovnim, literarnim...) na kojima su učestvovali, uređuju tekstove (pjesme, priče, fotografije, crteže) sa kojima su učestvovali na konkursima – treća grupa analizira već napisane tekstove i piše za rubriku <i>Zabava</i> – članke vezane za ono šta oni prate na internetu, o omiljenom filmu, jutjuberu, glumcu i slično – svaka grupa uz savjete nastavnika konstruiše tekstove na odabrane teme – biraju fotografije koje će ilustrovati tekst – razgovaraju o tome <i>šta treba staviti a šta ne treba staviti u tekst i zašto nešto ne treba da bude u tekstu</i> – članovi grupa prezentuju pripremljene tekstove dok ostali slušaju – diskutuju o prezentovanim tekstovima i predlažu korekcije – vrše pregled tekstova, odlučuju koji tekstovi će se naći u zidnim novinama, a koji neće, izdvajaju ono što se ne može objaviti navodeći razloge za to – na osnovu pregleda i odabira tekstova koji će se naći i koji se neće naći na zidnim novinama zaključuju šta je cenzura iz pozicije uredništva – zaključuju da su oni u ovom slučaju i kreatori i cenzori svojih tekstova – određuju naziv zidnih novina, svako od njih daje svoj predlog, zajednički odlučuju koji naslov najbolje odgovara (<i>Unutar holova "Mileve"</i>) – postavljaju odabrane tekstove i fotografije na već pripremljenu podlogu za zidne novine.
Završne aktivnosti (refleksija)	<ul style="list-style-type: none"> – Komentarišu izgled novina u cjelini – dijele zaduženja za još jednu provjeru tekstova prije javnog predstavljanja.

Plan table

MEDIJSKA PISMENOST – odjeljenjske novine Uređujemo svoje zidne novine

Struktura novina: naziv, rubrike, izbor tekstova

Naziv: *Unutar holova „Mileve“*

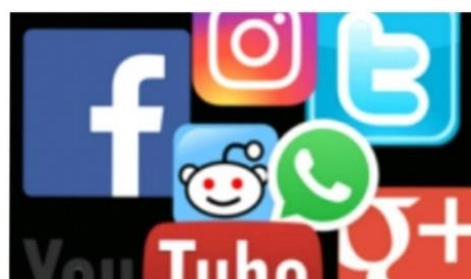
Rubrike: *On-line škola, Pandemija, Školska takmičenja i nagradni konkursi, Zabava*

<i>On-line škola</i>	<i>Pandemija</i>	<i>Školska takmičenja i nagradni konkursi</i>	<i>Zabava</i>
Pohađanje nastave, način on-line učenja, prednosti i nedostaci iz ugla učenika... Preporuke za čitanje	Izveštaj o vakcinaciji koja se sprovodi u njihovoj školi, članak <i>Škole u toku pandemije</i>	Izveštaj o takmičenjima i konkursima (likovnim, literarnim...) na kojima su učestvovali (pjesme, priče, fotografije, crteži...)	Zanimljivosti sa interneta o omiljenom filmu, jutjuberu, glumcu i sl.; matursko veče, humor

Prilog 1

Prilog 2

PREPORUKE ZA ČITANJE

Za vrijeme raspusta bi valjalo, osim lektire, pročitati i još ponešto, pa vam preporučujemo:
„Online djevojka” , Zoi Sag
„Dječaci Pavlove ulice”, Ferenc Molnar
„Hari Poter i Red feniksa”, J. K. Rowling

Jovana Jančić VII 3

FLEŠ

Krajem maja učenicima naše škole ponuđena je lista sa izbornim predmetima za narednu školsku godinu. Veliki broj ponuđenih predmeta doprinio je da đaci izaberu ono što vole, pa vjerujemo da će u školskoj 2018/2019. godini uživati u izornoj nastavi.

Jovan Kokot VII4
Vasilije Vuković VII

DA LI STE ZNALI ?

*Walt Disney je dobio otkaz na mjestu novinara jer je njegov urednik smatrao da nije dovoljno maštovit.

*Kneževina, a potom kraljevina Crna Gora je imala sopstvenu valutu PERPER. Na kovanicama se sa jedne strane nalazio profil knjaza Nikole.

* Mrvice hljeba uspješno brišu tragove grafitne olovke kao i gumica.

Andrija Starčević VIII1

NOVINARSKA DRUŽINA

(ZIDNE NOVINE ČLANOVA NOVINARSKE RADIONICE)

POLUMATURANTI PROSLAVILI KRAJ OSNOVNOG OBRAZOVANJA

U ponedjeljak, 28. maja naši polumaturanti su proslavili kraj osnovnog obrazovanja. Slavlje je bilo organizovano u holu škole. Ambijent je bio pripremljen u skladu sa povodom, a naši devetaci, ne skrivajući sreću, nisu skidali osmjeh s lica. Raskošno odjevene djevojčice zračile su svojom ljepotom, a dječaci su im uspješno parirali u tome. Pred roditelje i prijatelje izašli su na vrata fiskulturne sale. Planirani defile je izostao, jer velika nestrpljivost porodica da se fotografišu sa svojim voljenima bila je jača od svečane procedure. Ovaj jedinstven događaj proslavljen je uz muziku koju su učenici birali, pa je samim tim uzivanje bilo neizbježno. Misica večeri bila je predivna Jovana Lučić, dok je titulu mister zaslužio šarmantni Damjan Vujičić.

Polumatorska proslava po mjeri učenika završnih razreda bila je veličanstvena! Srećan nastavak školovanja našim polumaturantima želi redakcija zidnih novina „Novinarska družina“!

Jelena Tomanović VII 5
Dora Simona Popržan VII4
Jovana Poznanović VII 5

I ЧАС: НОВИНЕ ОКО НАС

Божица Грујичић, студенткиња

ОШ „Олга Головић“

Менторка: Драгана Маројевић

Разред: VII

Васпитно-образовни исход: на крају учења ученик ће бити способан да након слушања или читања и анализе медијских текстова издвоји кључне информације, класификује их, упоређи, допуни и процијени; разумије медије и медијске поруке и уочава њихов значај за учешће у демократији.

Исходи учења: током учења ученик ће моћи да: анализира штампане медије и њихову унутрашњу структуру и утврди разлике међу њима; уочи рубрике одређених дневних новина, одреди њихов значај, садржину и намјену; објасни структуру и форму новинског текста (наслов, наднаслов, поднаслов..) и распоред информација; примјењујући одговарајућу стратегију, чита и анализира публицистичке текстове и одређује њихове одлике; процијени (не)истинитост наведених података; препознаје значај уредничког тима; разумије уредничку цензуру приликом презентације одређених информација; издвоји добре стране дневне новине као медија и оне које би требало унаприједити; формира став у односу на одређене новине.

Појмови: медији, медијска порука, медијска писменост, структура, рубрика, демократија, емтапија, информисаност, критичко мишљење, уредник, наслов, поднаслов, наднаслов...

Наставне методе: монолошка, дијалогска, текст-метода, метода демонстрације

Облици рада: фронтални, индивидуални, групни рад

Наставна средства и материјали: наставни листићи, новине, маказе, лијепак, хамер папири,

Кључни концепти за демократију: учешћем у активностима на овом часу ученици ће усвојити вредновање права на информисаност, демократију, правду, једнакост; стећи поштовање према другачијем погледу на свијет; развити позитиван став према друштвеној групи којој припадају, емпатију и флексибилност; унаприједити вјештину критичког и аналитичког размишљања, вјештину за сарадњу и учешће у заједничким активностима...

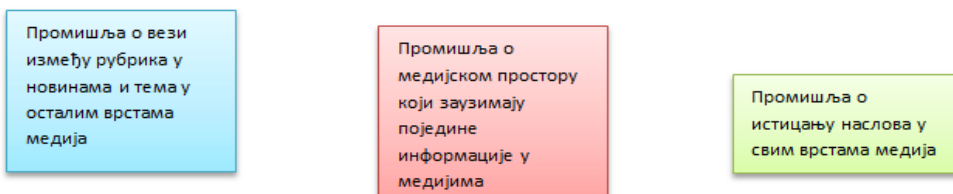
	Активности ученика
Уводне активности (евокација)	<ul style="list-style-type: none"> – Промишљају о медијима које најчешће користе, одговарају на питања: <i>Ко се из вашег окружења информисе уз помоћ телевизије? Ко у те сврхе користи штампане новине – дневну штампу? Читате ли ви штампане новине? Зашто ДА, а зашто НЕ? Ко највише користи интернет? Колико користите друштвене мреже?</i>
Централне активности (разумијевање концепата и појмова)	<ul style="list-style-type: none"> – Распоређују се у три групе – свака група добија различиту врсту дневних новина (на примјер, прва група добија дневне новине <i>Дан</i>, друга група <i>Вијести</i>, а трећа <i>Побједу</i>) – на основу новина које имају пред собом, уочавају које врсте рубрика постоје у конкретним новинама, уз претходну напомену о томе шта су рубрике – закључују да све три врсте новина углавном обрађују теме из области економије, културе, друштва, политике, спорта, занимљивости и слично – промишљају о томе како је овај сегмент повезан са другим врстама медија и доносе властити суд о томе да се у свим медијима углавном обрађују теме које су навели, а које, заправо, обухватају широк дијапазон различитих интересовања читалачке публике – у групама промишљају и дискутују о томе који се текстови налазе на насловним странама новина које анализирају и зашто, а који у централном дијелу новина – добијају кратку напомену да новинари најчешће оне информације које желе да истакну распоређују с десне стране те на основу тога размишљају да ли и они као читаоци већи фокус стављају на информације које се ту налазе – разумију да се готово увијек истичу оне вијести које су најпримамљивије читаоцима и то тако што им се додјељује одређени медијски простор – издвајају наднаслов, наслове и поднаслов који стоје изнад текстова и промишљају о начину на који су формулисани, њиховом фонту и садржају – закључују да је садржај наслова понекад утицајнији и од садржаја самог текста – уочавају сличност између наслова из новина и истицања одређених информација на телевизији (кратак дневни преглед најважнијих информација). (Приказ ове активности налази се у прилогу број 2) – своја запажања о наведеном групе кратко износе – у наставку свака група добија задатак да, према свом властитом нахођењу, нађе најзанимљивије текстове из свих доступних новина на тему <i>културе, здравља, друштва и занимљивости</i> – један или два текста на ту тему чланови групе лијепе на четвртине хамер папира (у зависности од властитог става да ли је текст на ту тему мање или више актуелан, тј. да ли је „заслужио“ мањи или већи медијски простор). (Приказ ове активности налази се у прилогу број 3) – на основу закључака и сазнања која су стекли, израђују сопствени модел новина преузимањем текстова из оних које пред собом имају – одабиром текстова и њиховим распоредом на чарт-папиру, на кратко, преузимају улогу новинара показујући умјешност вредновања информација које су изабрали, важност њихових наслова и њиховог распореда – припремају презентацију анализираних новина и припремају се за креирање сопствених зидних новина.

Завршне активности (рефлексија)	<ul style="list-style-type: none"> – Постављају питања, дискутују о ономе што су сазнали и сами закључили у вези са структуром новина, насловима, истицањем информација, повезаношћу међу различитим врстама медија – слушају најаву активности: током слjedeћа два часа израђиваће сопствене одјељенске новине, због чега добијају задатак да подробније промисле о свему што је научено и примијењено на овом часу и да до идућег часа осмисле идеје за одјељенске новине, промишљају о њиховој структури, рубрикама и интересантним темама на нивоу свог одјељења, разреда, школе...
---------------------------------	---

Прилог 1 (наставни листићи)

1. У новинама које се налазе испред вас издвојите рубрике које се у њима обрађују. Које теме чине структуру датих новина?
2. Обратите пажњу на насловну страну новина које су пред вама. Који текстови се налазе на насловним страницама, а који у централном дијелу датих новина?
3. Обратите пажњу на неколико наслова који стоје изнад текста који сте сами одабрали. Промислите о томе какву емоцију таква формулација може изазвати код читалаца? Да ли би вас такав наслов навео да прочитате цјелокупан текст? Примјеђујете ли нешто занимљиво када су знаци интерпункције у питању?
4. Да ли постоји веза између тема које се обрађују у штампаним новинама и телевизијским емисијама? Да ли се и на телевизији и у новинама говори о истим темама (култура, економија, политика, актуелности)?
5. Ако насловне странице новина у фокус стављају информацију која привлачи велику пажњу, да ли се исти ефекат може постићи у другим медијима (телевизија, интернет, друштвене мреже)?
6. Постоји ли нека веза између наднаслова, наслова и поднаслова у штампаним новинама и наслова које често виђамо на интернету? Да ли вас овакво креирање наслова подсећа на дневни преглед актуелности у телевизијским емисијама?

Прилог 2

II ČAS: NAŠE NOVINE SU NAJBOLJE, ZAR NE?

Jelena Kljajević, studentkinja

OŠ „Mileva Lajović Lalatović“, Nikšić

Mentor: Željko Drinčić

Ishodi učenja: Učenici formulišu kriterijume za dobre novine ili časopis, postaju svjesni svojih stavova, vrijednosti i interesovanja.

Pojmovi: medijska pismenost, štampani mediji, dekonstrukcija medijske poruke

Nastavne metode: dijaloška, metoda demonstracije, induktivno-deduktivna, analitičko-sintetička, komparativna

Oblici rada: individualni, grupni rad

Nastavna sredstva: projektor, novinski članci, pripremljene prezentacije

Tok časa:

	Aktivnosti učenika:
Uvodne aktivnosti (evokacija)	<ul style="list-style-type: none"> – Prisjećaju se pojma <i>štampani medij</i> i definišu ga svojim riječima – s projekcije čitaju koje vrste tema u njima postoje i šta sve mogu da objavljuju (Prilog 1) – slušaju koja je osnovna prednost štampanog medija u odnosu na ostale medije – s platna prate demokratske elemente koje svaka medijska poruka mora da zadovoljava (Prilog 2) – usvajaju osnovni i srednji nivo vrednovanja kulturne različitosti (tolerantnost prema različitim vjerovanjima, vrednovanje kulturne različitosti u društvu), potom srednji nivo poštovanja svih ljudi bez obzira na ekonomski status, kao i napredni nivo – poštovanje religijske pripadnosti.
Centralne aktivnosti (razumijevanje značenja)	<p>Prva grupa:</p> <ul style="list-style-type: none"> – imenuju kreatora medijske poruke

<p>konceptata i pojmova)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – u dvije rečenice saopštavaju sadržaj poruke, kako bi drugim grupama bilo jasno o čemu je riječ, saopštavaju lični utisak o tome da li i u kojoj mjeri poruka privlači pažnju, obrazlažu da li je ona pozitivno ili negativno konotirana – komentarišu da li bi neko drugi medijsku poruku doživio na drugačiji način, izdvajaju bar jedan oblik drugačijeg uticaja i razlog zbog kojeg bi mogao nastati, postaju svjesni demokratskih vrijednosti koje se odnose na vrednovanje i poštovanje drugosti i navode ih kao primjer zbog kog bi neko reagovao drugačije – uočavaju način na koji je saopštenje jezički koncipirano i konstatuju da li sadrži diskriminišuće elemente – pronalaze lekseme koje su u službi predstavljanja stila života u poruci, te procjenjuju da li je dosljedno sproveden – određuju mu važnost u odnosu na naslov i kontekst i time koriste dokaze da potkrijepe svoje mišljenje (vještina analitičkog i kritičkog razmišljanja) – ističu svrhu medijske poruke i izdvajaju ciljnu grupu kojoj je namijenjena – predstavnici drugih grupa iznose promišljanja na temu da li bi poruka mogla još nekome biti namijenjena – nakon prezentacije, svi zajedno učestvuju u razgovoru i na osnovu prvog primjera <i>svi navode po jedan element koji bi neke novine činio dobrim</i>, potom svaki od njih ekspliciraju, na način da ponude po jedan primjer (npr. <i>objektivno izvještavanje utakmice, raznovrsnost sadržaja, zanimljivost, aktuelnost</i> tema i sl.); svi tačni primjeri se zapisuju na tabli u obliku asocijacija (u oblačićima); s projekcije provjeravaju da li su svi elementi popisani i na taj način prate tabelarni prikaz svih kriterijuma (Prilog 3) – zaključuju da su svi predlozi potrebni da bi poruka bila kvalitetna i uz to postaju svjesni vlastitih vrednovanja povodom odabira kriterijuma – saopštavaju stavove koji se odnose na dosljedno pridržavanje medija u pogledu kriterijuma koje su prethodno naveli i odgovaraju na pitanja: <i>Da li se mediji pridržavaju svih kriterijuma? Koji se kriterijum najčešće ne poštuje? Zašto? Koja dva kriterijuma su osnovna za nastanak dobre vijesti? (Objektivnost i istinitost.)</i> – transformišu loše elemente u dobre (npr. subjektivnost u objektivnost) i time im preoblikuju značenje postajući svjesni etičkih, ali i drugih principa važnih za konstruisanje kvalitetnih novina – svojim riječima definišu pojam ekskluziva i samoregulacija, te nakon toga čitaju punu definiciju istaknutu na projekciji (Prilog 4); – zaključuju da je ekskluziva važan i rijedak činilac novinarskog posla, a samoregulacija neophodna prilikom obavljanja te djelatnosti, pri čemu u drugom pojmu (samoregulacija) postaju svjesni odgovornosti za svoje postupke. <p>Druga grupa:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje spoljašnje osobine članka (forma) – u nekoliko rečenica izdvajaju najbitnije podatke iz sadržaja, prepoznaju šta konkretni članak čini dobrim i ističu mu svrhu – saopštavaju svoje mišljenje o članku, da li je koristan i sl. – procjenjuju koje dobre elemente sadrži njihov članak, vodeći se primjerima s čarta – procjenjuju koji bi se element mogao poboljšati (prepoznaju neusklađenost ili nedosljednost u članku – vještina analitičkog i kritičkog razmišljanja) – uočavaju i ističu kriterijume koji nijesu uvaženi u nekoj medijskoj poruci, pojmove zapisuju na čartu – s projekcije čitaju šta dobre novine, ali i mediji ne bi trebalo da sadrže (Prilog 5)
-------------------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> – zaključuju da se negativne strane ne smiju nalaziti u medijskim porukama, jer u suprotnom neće posjedovati pretpostavljeni kvalitet i neće zadovoljiti ključne osobine demokratskog djelovanja. <p>Treća grupa:</p> <ul style="list-style-type: none"> – upoređuju u kakvom su odnosu naslov i cjelokupan tekst – obrazlažu da li je naslov senzacionalističkog karaktera – ističu ulogu naslova i procjenjuju da li se njime privlači pažnja i na taj način manipuliše interesovanjem – zajednički analiziraju sadržaj, a potom pojam podteksta – zaključuju da je to <i>tekst koji nije direktno izrečen</i> i pretpostavljaju kakav bi utisak ostavio tekst da je u njega uključen i podtekst – prepoznaju ko je kreator poruke, jedan učenik ga opisuje u kratkim crtama – učenici iz drugih grupa diskutuju da li bi poruka mogla drugačije da djeluje na nekog drugog – u jednoj rečenici definišu stav, poruku koja se iščitava iz teksta – pronalaze svrhu poruke – svaka grupa u jednoj rečenici iznosi dobre strane članka koji je bio predmet interesovanja određene grupe, tako što prva grupa komentariše drugu, druga treću, a treća prvu – predstavnici grupa u nekoliko rečenica ističu <i>zašto su njihove novine najbolje i na taj način ih preporučuju kao kvalitetan predložak</i>, pridržavajući se kriterijuma popisanih na tabli – zaključuju da se u razmatranje može krenuti i analizom spoljašnjih, te potom unutrašnjih elemenata, ali da se uvijek mora proći kroz sve etape, kako bi se poruka na pravi način protumačila – slušaju objašnjenje: Budući da svaka vijest predstavlja određenu konstrukciju (možemo je posmatrati kao građevinu), analizom i tumačenjem svih djelova te konstrukcije, dolazi se do potpunog razlaganja materijala na najsitnije djelove. Takav postupak se primjenjuje prilikom tumačenja bilo kog medijskog teksta.
<p>Završne aktivnosti (refleksija)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Utvrđuju koja grupa je imala najoriginalniju prezentaciju, koja je bila na visini zadatka i odgovorila uspješno na sva pitanja, a koja grupa je bila najkonciznija – selektuju članak koji je zadovoljio najviše kriterijuma po kojima je poruka kvalitetna (oslanjajući se na popisane elemente s table) – zaključuju da je kritičko mišljenje potrebno da bi se jedna medijska poruka pravilno dekonstruisala i da je, u skladu s tim, neophodno biti oprezan, znati kako se prepoznaju i izbjegavaju manipulacije – dobijaju zadatak da napišu tekst za odjeljenske novine na temu iz školskog života, gdje će primijeniti znanje s prethodna dva časa iz medijske pismenosti.

Plan table

<p>MEDIJSKA PISMENOST</p> <p>Elementi kvalitetne vijesti su: istinitost, objektivnost, aktuelnost, važnost, zanimljivost...</p> <p>Elementi loše vijesti su: pristrasnost, dezinformacije, manipulacije, govor mržnje...</p>

Izvodi iz Power Point prezentacije

Štampani mediji ili novine su medij koji objavljuje razne vijesti iz društvenog, političkog, kulturnog i sportskog života, izvještavaju o dnevnim događajima, donose priče, romane u nastavcima i stripove, objavljuju oglase i reklame.

Medijske poruke treba da budu *demokratske*: poštuju i tolerišu drugosti, tj. pridržavaju se moralnih kriterijuma, kako ne bi nikoga uvijedili na bilo koji način.

Prednost medija je distributivna selekcija, tj. mogućnost preciznog usmjeravanja na ciljne grupe ili pojedince.

Prilog 1

KRITERIJUMI DOBRIH NOVINA/VIJESTI SU:	
1.	KVALITETAN SADRŽAJ
2.	ISTINITOST
3.	OBJEKTIVNOST (NEPRISTRASNOST)
4.	AKTUELNOST (NOVOST)
5.	VAŽNOST
6.	ZANIMLJIVOST
7.	KONCIZNOST (KRATKOĆA)
8.	JASNOĆA (NEDVOSMISLENOST)
9.	RAZNOVRSNOST
10.	POVEZANOST RUBRIKA

Prilog 2

Ekskluziva je bitan podatak, fotografija, vijest, izjava ili intervju, koji neki medij objavi JEDINI ili PRVI.

Samoregulacija je uspostavljanje minimuma principa etičnosti, tačnosti, ličnih prava uz puno očuvanje slobode urednika u smislu izbora tema o kojima će se izvještavati.

Prilog 3

NEGATIVNE POJAVE U MEDIJIMA:

klikbejt (naslov koji nema uporište u tekstu, senzacionalistički)

spin (skretanje pažnje s nekog drugog sadržaja)

fake news (namjerno izmišljene priče plasirane kao novinarske)

teorija zavjere (neistinit medijski izvještaj koji predstavlja neku pojavu, događaj ili osobu kao rezultat skrivenog plana)

fišing (prevara koja navodi korisnika na otkrivanje imena i lozinke)

govor mržnje (rasna mržnja, ksenofobija, antisemitizam, netolerancija kroz agresivni nacionalizam, diskriminacija prema seksualnim manjinama ili migrantima i sl.)

manipulacija (upravljanje ljudskim ponašanjem u određene svrhe, smišljeno varanje javnosti, plasiranje lažnih informacija i stvaranje pogrešne slike o nečemu)

trolovanje (neko ko ometa komunikaciju da bi uzmemirio i isprovocirao ljude)

dezinformacije (lažna informacija plasirana radi ekonomske koristi i zavaravanja javnosti)...

Katarina Stamatović, studentkinja

OŠ „Mileva Lajović Lalatović“, Nikšić

Mentorka: mr Danka Vuletić

Razred: I

Ishodi učenja: Na kraju učenja učenik će biti sposoban da razlikuje medije po njihovom obliku i sadržaju, objasni njihovu osnovnu funkciju u životu i pravilno ih koristi u svakodnevnim životnim situacijama.

Sadržaj: mediji (njihova podjela, način upotrebe, razlikovanje)

Nastavne metode: dijaloška, ilustrativno-demonstrativna

Oblici rada: frontalni, individualni

Nastavna sredstva: projektor, nastavni listić, prezentacija,

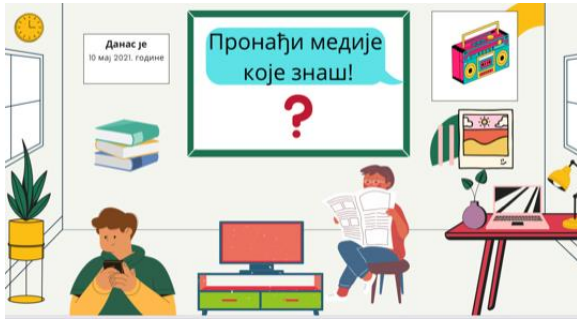
Tok časa:

	Aktivnosti učenika:
Uvodne aktivnosti (evokacija)	<ul style="list-style-type: none"> – Prisjećaju se crtanih filmova koje vole – saopštavaju gdje i kada gledaju omiljene crtaće (TV, bioskop, mobilni telefon) – razmišljaju i saopštavaju koji način praćenja crtanih filmova im se najviše dopada i objašnjavaju zašto – uočavaju razliku između velikog platna u bioskopu, televizora i mobilnog telefona ističući da su to različiti uređaji kojim se film prikazuje (projektuje) – prisjećaju se značenja smajlića, odgovarajući na pitanja: <i>Znate li šta su smajlići ili emotikoni? Šta iskazujemo sa smajlicima? Kakva osjećanja oni pokazuju?</i> (Prilog 1); – kreiraju emotikone (dva emotikona, sa jedne i sa druge strane na već pripremljenoj podlozi – smajlice i tužice); – provjeravaju funkcionisanje emotikona podižući onaj koji označava njihovu ocjenu određenog crtaća (npr. crtani film <i>Tom i Džeri</i>, <i>Angelina balerina...</i>)
Centralne aktivnosti (razumijevanje)	<ul style="list-style-type: none"> – Upoznaju se sa pojmom <i>medija</i>, odgovarajući na pitanja: <i>Šta mislite, šta su mediji? Koje medije imate u vašoj kući? Čemu oni služe? Koje medije vi koristite? Koje posebno volite? Zašto? Možete li da kažete koliko vremena provodite ispred nekog medija?</i>

konceptata i pojmov)	<ul style="list-style-type: none"> – pronalaze i prepoznaju medije sa slika na panou (prilog 2) – razvrstavaju medije na one kojima je potrebna električna energija ili neka druga vrsta napajanja i na štampane medije, odgovarajući na pitanja: <i>Šta nam je potrebno da bismo koristili telefon, televizor, kompjuter, laptop? Koja je razika između telefona i knjige? Zašto su novine, knjiga, slika štampani mediji?</i> – izdvajaju i režu s nastavnog listića slike omiljenih medija – razvrstavaju slike medija na tabli – elektronski (telefon, televizor, radio, laptop...) i štampani (knjiga, novine, udžbenici, slika, pismo...) (prilog 3) – prisjećaju se da mediji uvijek šalju neku poruku ili informaciju (vremenske prilike, program u pozorištu, trgovina, razni događaji...), odgovaraju na pitanja: <i>Gdje vaši roditelji pronalaze obavještenje o tome kakvo će vrijeme biti sutra? Šta saznajemo iz novina? Sa televizije? Radija? Interneta? Mobilnog telefona? Ta obavještenja zovemo i informacije.</i> – crtaju srce i sebe na papiru, upoređujući pravu stvarnost i stvarnost koju nam kreiraju mediji, odgovarajući na pitanja: <i>Osjećate li kako kuca vaše srce? Da li kuca srce koje ste nacrtali na papiru? Po čemu se razlikuje vaša ruka od one na papiru? Zna li ko je Spajdermen? Možemo li i mi kao on u crtanom ili igranom filmu skakati sa zgrade na zgradu? Imamo li super moći ako nas ujede pauk? Jeste li uočili koliko je naša stvarnost drugačija od stvarnosti koje gledamo u medijima? Šta mislite o tome?</i> – saznaju da u svijetu medija stvari funkcionišu drugačije – navode svoje primjere kojima ilustruju razliku između stvarnosti i medija – upoznaju se sa dječijim pravima koja se odnose na samu informisanost djeteta (prilog 4) – posmatraju prvu fotografiju i opisuju šta na njoj vide, odgovaraju na pitanja: <i>Šta rade djeca na na prvoj fotografiji? Kakvi su izrazi lica djece koja drže telefone? Šta mislite, kako se oni osjećaju? Zašto?</i> – posmatraju drugu fotografiju i opisuju šta na njoj vide, odgovaraju na pitanja: <i>Šta rade djeca na na drugoj fotografiji? Kako se oni osjećaju? Po čemu znate? Šta se vama više dopada? Šta mislite o igri sa drugarima, a šta igricama na mobilnom telefonu? Šta biste izabrali? Zašto? (Prilog 5)</i> – rješavaju rebus, odgovarajući na pitanja: <i>Kako se zove ovo što imamo na slici? Šta dobijamo kada na riječ MED dodamo IJI? (Prilog 6);</i> – pronalaze odgovore kako bi riješili ukrštene riječi, uočavaju šta se nalazi na slici i rješavaju matematičke brojalice, odgovarajući na pitanja: <i>Koliko su dva plus dva? Gdje ćemo upisati rezultat? Šta vidite na ovoj slici (zub)? Gdje ćemo upisati riječ zub? Šta na kraju ukrštenih riječi primjećujete? Zna li zašto su ta slova ispisana crvenom bojom i zašto se razlikuju od drugih slova? Kao rješenje ukrštenih riječi dobili smo...? Šta smo rekli da je televizor? Na osnovu izgleda table, da li je on štampani ili elektronski medij? (Prilog 7);</i> – na podlozi na kojoj je nacrtan televizor crtaju junake svoje omiljene TV emisije ili crtaća.
Završne aktivnosti (refleksija)	<ul style="list-style-type: none"> – Prisjećaju se za šta nam služe mediji, kakvi oni mogu biti – podižu emotikone koje su pripremili u uvodnom dijelu časa, u skladu sa sopstvenim doživljajem aktivnosti na času (smajlići i tužići) – slušaju pjesmu <i>Žaba čita novine</i> (J. J. Zmaj).

Učenici postavljaju pripremljene aplikacije na kojima su fotografije različitih medija (radio, TV, računar...) na tablu u skladu sa zadatkom.

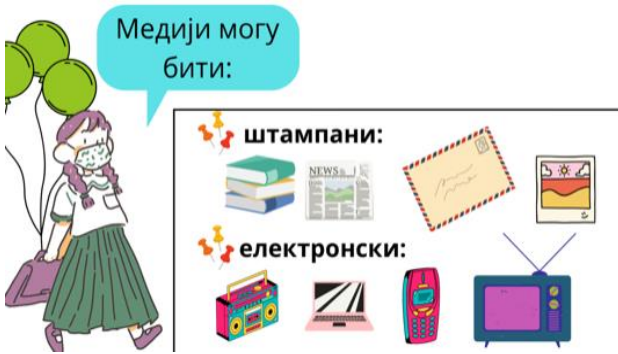
Prilog 1

Prilog 2

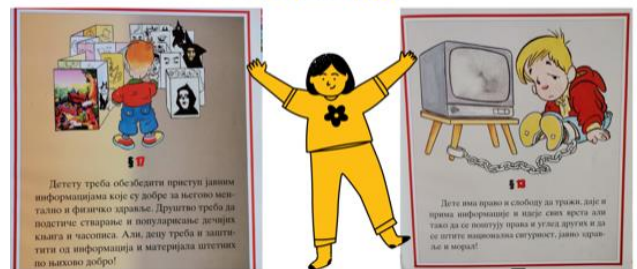

Prilog 3

Prilog 4

Из сваког медија добијамо одређену **поруку** или **информацију**.

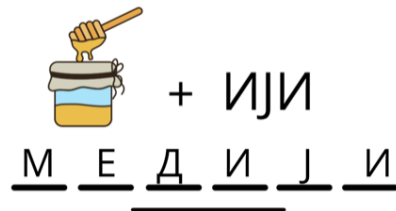

Prilog 5

Prilog 6

Ријеши ребус:

ŠTA KAŽU NASTAVNICI – MENTORI ?

Mr Vera Mićunović,
profesorica crnogorskog-srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti
OŠ „Olga Golović“, Nikšić

MEDIJSKA PISMENOST U OBRAZOVNOM PROCESU

S obzirom na značaj medija u savremenom društvu, jasna je potreba da se učenici što ranije upoznaju s pojmom medijske pismenosti. Mediji ne samo da predstavljaju najznačajniji izvor informacija, već u velikoj mjeri utiču i na oblikovanje pogleda na svijet, pogotovo mladih ljudi, promovirajući određene vrijednosti i obrasce ponašanja. Dobrim izborom i analizom tekstova kakve svakodnevno susrećemo u medijima, nastavnici mogu ukazati učenicima na načine na koje mediji oblikuju potrebe čitalaca, utiču na njihove životne izbore, djeluju manipulativno...

Uz odgovarajuće primjere, kod učenika se razvija svijest o tome kako riječi, slike i zvuci mogu da se koriste u promociji određenih ideja i ciljeva. Medijski pismeni učenici znaće da prepoznaju poruke teksta i da koriste medije kako bi izrazili sopstvene ideje i stavove.

S obzirom na aktuelnost te tematike i njen značaj za formiranje građana koji demokratski promišljaju, smatram da je odluka da se studenti u okviru projekta *Priprema budućih nastavnika na Zapadnom Balkanu* obučavaju u okviru modula *Medijska pismenost*, i da se na tu tematiku realizuju časovi u školi, bila odličan izbor. Aktivnosti su prilagođene uzrastu učenika.

Naša škola, OŠ „Olga Golović“, ima višedecenijsku uspješnu i plodnu saradnju s Filozofskim i Filološkim fakultetom. Tako je i saradnja mentora s profesoricom Dušankom Popović s Filološkog fakulteta u okviru ovog Projekta, kao i sa studentkinjama Sarom Jovović, Andreom Vlahović i Andrijanom Vidović bila kontinuirana i funkcionalna.

Na početku aktivnosti izdvojili smo ishode učenja koje treba dostići tokom realizacije časova, kao i pojmove i ključne koncepte, a potom identifikovali kompetencije za demokratsku kulturu koje je tokom rada na navedenoj problematici moguće razvijati. Neke od njih su: K13: D78 – *Pokušava da bolje razumije svoje prijatelje zamišljajući kako stvari izgledaju iz njihove perspektive*, D79 – *Uzima u obzir osjećaje drugih ljudi prilikom donošenja odluka*, K20: D128 – *Može opisati efekte koje propaganda ima u savremenom svijetu*, K11: D64 – *Može da utvrdi sličnosti i razlike između novih informacija i već poznatog ...*

Kako mentorstvo podrazumijeva partnerski odnos između mentora i mentorisanog, na početku rada studenti su nas, mentore, posjetili na radnom mjestu kako bi se upoznali s karakteristikama odjeljenja u kojem će se realizovati aktivnosti, zatim, kako bi od mentora dobili konkretne smjernice za svoj rad, a potom i dogovorili pripreme zadatke s učenicima. Ističem veliku motivaciju i zainteresovanost i studenata i učenika za sadržaje iz medijske pismenosti i ključne kompetencije za demokratsku kulturu. Aktivnosti u školi realizovane su timski, etapno, tokom aprila i maja 2021. godine.

Za pripremu časova koristili smo priručnike namijenjene obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava u školskoj praksi, izdatih od strane Savjeta Evrope¹³. Na sastanku s prof. dr Dušankom Popović, odlučili smo da učenici kreiraju odjeljenjske novine, kako bi kroz rad na njima produbili razumijevanje medija shodno uzrastu.

Neki od ishoda učenja sadržanih u *Predmetnom programu za crnogorski-srpski, bosanski i hrvatski jezik i književnost* (2017) koje smo razvijali tokom ovih aktivnosti jesu čitanje i analiza neumjetničkih tekstova, stvaranje teksta po ugledu na čitani, a posebno prepoznavanje i razumijevanje namjene i teme teksta i ocjena (ne)istinitosti navedenih podataka.

Pripremni zadaci bili su da učenici određeni period prate štampane medije, da uočavaju o kojim temama se najviše piše i koja je osnovna funkcija/svrha medijskih tekstova (informisanje, obrazovanje, zabava, estetika, povećanje zarade itd.), kao i da izdvoje časopis ili dnevne novine koje su im najbliže. Na prvi čas učenici su donijeli omiljeni časopis ili primjerak dnevne štampe, a potom su individualno predstavljali i objašnjavali svoj izbor. U grupi su se pripremili da predstavljaju zajednički izbor omiljenog časopisa tako što su izdvajali rubrike, od njih pravili svoje izdanje lista i pripremili ga za prezentaciju.

Sljedeći korak bio je prezentacija odabranog časopisa u grupama, na narednom času. Prilikom izvještavanja učenici su iznosili svoja zapažanja, impresije i ocjene – koji je sadržaj na njih ostavio najjači utisak, da li su se s nekom situacijom ili ličnošću identifikovali i sl. Takođe, saopštavali šta pošiljalac očekuje od onoga ko pomenutu vijest prihvata i u tekstu tražili elemente po kojima su to prepoznali, izdvajali najbitniju informaciju i navodili pet pitanja na koja ovaj oblik novinarskog izražavanja daje odgovor. Kroz analizu medijskog teksta uočavali su njegovu objektivnost, sažetost, aktuelnost i zaključili da redosljed odgovora na osnovna novinarska pitanja ne mora biti uvijek isti. Imenovali su medije u kojima se može pročitati neka vijest.

Izlaganje predstavnika svake grupe pratilo je cijelo odjeljenje, a u drugom dijelu časa demokratski su glasali za najbolje predstavljen časopis, pri čemu su utemeljenim argumentima potkrijepili svoje opredjeljenje. Na taj način, na osnovu formulisanih kriterijuma za dobre novine ili časopis, postaju svjesni vlastitih stavova, vrijednosti i interesovanja.

Na kraju časa dogovorene su naredne aktivnosti. Trebalo je pripremiti materijal za naše zidne novine. Učenici su odlučivali o strukturi novina koje zajedno uređuju, utvrdili teme relevantne za njihovu školu i pisali prilog za odgovarajuću rubriku zidnih novina. Planirani su različiti grupni zadaci: istorijat škole, heroina i ime škole, kućni red škole, intervju sa nastavnicom maternjeg jezika, razgovor sa drugom, dobitnikom nagrade za literarno stvaranje, različite vijesti o događajima u svojoj školi, mane i prednosti on-line nastave.

¹³ Golob, R., Krapf, P., Oulafsdoutir, V. Vajdinger (2010). *Obrazovanje za demokratiju, knjiga I*; Golob, R., V. Vajdinger (2010). *Odrastati u demokratiji, knjiga II*; Golob, R., Huddleston, T., Krapf, P., Rowe, D., Taelma, W. (2008). *Živjeti u demokratiji, knjiga III*; Krapf, P. (2010). *Odrastati u demokratiji, knjiga IV*; Gollob, R., Krapf, P. (2007). *Istraživanje dječjih prava, knjiga V*; Gollob, R., Krapf, P. (2008) *Podučavati demokratiju, knjiga VI*.

Posljednja aktivnost bila je predstavljanje radova i uređivanje zidnih novina. Na jednom mjestu našla se slika naše škole. Učenici su objasnili zašto su se odlučili za pojedine podatke, kako su birali sagovornike, koje vrijednosti su na taj način usvojili. Za vrijeme svih aktivnosti učenici su unutar grupe kojoj su pripadali postizali saglasnost o nizu pitanja i ciljeva, sarađivali, procjenjivali, zaključivali i razmjenjivali ideje i saznanja sa drugim članovima tima.

Kao posebno lijepo iskustvo izdvajam razgovor sa studentima poslije realizovanih aktivnosti. S obzirom na to da proces unapređenja kvaliteta rada nastavnika uopšte zahtijeva da osoba razmišlja o tome koliko je dobro ono što radi, šta je to što želi da unaprijedi, te na koji način to postići, razgovor je usmjeravan na osnovu sa studentima planiranog *fokusa posmatranja*:

Na osnovu realizacije časa, kako procjenjujete uspješnost planiranja i rasporeda svojih aktivnosti i sadržaja u skladu s raspoloživim vremenom?

Koliko su aktivnosti bile dobro osmišljene s obzirom na njihov cilj?

Kako je tekla komunikacija: jesu li pitanja sadržajna, prilagođena uzrastu?

Koliko su učenici bili aktivni, koliko su se uključivali u rad tokom časa?

Zaključak je da studenti došli dobro pripremljeni čas, s osjećanjem privilegije što mogu ući u učionicu i osjetiti njenu atmosferu. Pripremljeni sadržaj prilagođavaju uzrastu učenika, dobro planiraju i raspoređuju vrijeme, stvaraju prijatnu atmosferu, zahvaljuju učenicima na odgovoru, daju sugestije za rad, uključuju sve učenike, ne prekidaju ih dok govore, motivišu ih da svoje mišljenje iznesu do kraja. Studentima je sugerisano da nastave s korišćenjem tehnika za razvoj kritičkog mišljenja i uključivanjem kompetencija za demokratsku kulturu u različite sadržaje predmeta, kako bi učenici postali aktivan dio demokratskog društva.

Mr Danka Vuletić
profesorica razredne nastave
OŠ „Mileva Lajović Lalatović“, Nikšić

RIJEČ MENTORKE

Kroz projekat *Priprema budućih nastavnika na Zapadnom Balkanu* formirana je mreža škola i nastavnika – mentora zainteresovanih za pružanje podrške studentima – budućim nastavnicima, s ciljem da se, između ostalog, precizira uloga nastavnika-mentora u tom procesu i podrži profesionalni razvoj samih mentora.

Osnovna uloga mentora ogledala se u obezbjeđivanju uslova za poučavanje i učenje, zatim pružanje pomoći tokom planiranja časa u skladu s utvrđenim vaspitno-obrazovnim ishodima i ishodima učenja, izboru materijala, oblika učenja i metoda podučavanja. Takođe, važan segment mentorskog rada bio je pružanje povratne informacije studentima o kvalitetu održanog časa posvećenog medijskoj pismenosti, dakle, njegova analiza i procjena.

Osnovna škola „Mileva Lajović – Lalatović“ jedna je od škola u kojima studenti obavljaju nastavnu praksu, i u kojima budući nastavnici mogu da steknu nova znanja i praktične nastavne vještine koje će im biti potrebne za uspješnu realizaciju nastavnog procesa. U našu školu upućena su četiri studenta prve godine master studija Filološkog fakulteta, koji su tokom maja 2021. godine u odjeljenjima I/2 i VIII/4 održali nekoliko časova iz oblasti medijske pismenosti, povezujući ove sadržaje s mogućim uticajima na razvoj demokratske kulture u maloj zajednici kakva je odjeljenje. U prvom razredu realizovani su časovi o

temama *Prava djeteta na informisanost* i *Vrste medija i medijska stvarnost*, a u osmom razredu *Novine u našem okruženju*, *Naše novine su najbolje, zar ne* i *Urađujemo svoje zidne novine*.

Kroz veoma dobro pripremljene časove realizovane u formi radionica, učenici su imali mogućnost da se upoznaju s različitim izvorima informacija, da analiziraju strukturu dnevnih novina, razvijaju sposobnost za medijsku pismenost, uočavaju elemente dobrih informacija i znanja koja su stekli primijene prilikom izrade svojih zidnih novina.

Poseban izazov za studente bio je rad sa mlađim uzrastom učenika, odnosno sa prvim razredom. Naime, studentkinja kojoj sam bila mentor na bazičnim studijama se, kao budući predmetni nastavnik, pripremala za rad sa starijim uzrastom (predmetna nastava u osnovnoj školi i srednja škola), pa ne čudi što su se tokom pripremanja radionica nametala sljedeća pitanja:

- *Da li je opravdano govoriti na temu medijske pismenosti djeci uzrasta šest do sedam godina, koja još uvijek nijesu prošla proces opismenjavanja?*
- *Hoću li temu medijska pismenost uspjeti da približim učenicima ovog uzrasta?*
- *Kojim aktivnostima da zaokupim njihovu pažnju?*
- *Da li ću planirane aktivnosti uspjeti da realizujem u dogovorenom vremenskom okviru? (Uslijed pandemije korona virusa razred je bio podijeljen na dvije grupe od po 10 učenika, a nastavni čas je trajao 30 minuta)*

Imajući u vidu činjenicu da su djeca u 21. vijeku od najranijeg djetinjstva izložena masovnim medijima, može se smatrati opravdanim da što ranije dobiju mogućnost kritičkog sagledavanja njihovog uticaja na svijet koji ih okružuje, kao i na njihovu spoznaju svijeta. Studentkinja i ja složile smo se da bi bilo važno podučiti djecu da razdvajaju realan svijet od svijeta koji kreiraju mediji. U tu svrhu osmislila je aktivnost u okviru koje su učenici, između ostalog, crtali srce i sebe na papiru, nakon čega su dodirivanjem svog srca i djelova svoga tijela u stvarnosti i onih na papiru uočavali putem čula razlike i razdvajali simbole od realnosti koju podražavaju.

Simboli, odnosno znakovi, veoma su prisutni, kako u svakodnevnoj komunikaciji (emotikoni, ikonice, piktogrami...), tako i u tumačenju medijskih poruka. Na ovom času učenici su imali priliku da kreiraju i koriste emotikone (smajlice i tužice) i pomoću njih poruče nastavniku koliko im se dopadaju aktivnosti kroz koje prolaze, kao i ono o čemu razgovaraju.

Učenicima su se posebno dopale aktivnosti vezane za upoznavanje elektronskih i štampanih medija, koje su putem sličica razvrstavali. Upoznati su i s pravima djece na informisanost, kao i na obavezu da budu zaštićeni od medijskih sadržaja koji ih ugrožavaju.

Tokom časa učenici su bili veoma aktivni, povezivali su nova saznanja sa prethodnim iskustvom, postavljali pitanja i na praktičan način rješavali probleme koji su im postavljeni.

Rad na ovom projektu bila je odlična prilika da se, kao iskusan nastavnik, ponovo povežem s fakultetom, da saradujem sa studentima i svoje iskustvo prenesem mladim ljudima i ponovo osjetim entuzijazam i radoznalost koju mladost sa sobom nosi. Takođe, kroz saradnju sa univerzitetskim profesorima dobila sam nove ideje i informacije koje ću iskoristiti za unapređenje svoje nastavne prakse. Povezivanje teorijskih znanja i praktičnog iskustva, kao i uspješno ostvarivanje partnerskog odnosa između studenta, mentora i univerzitetskih profesora, neprocjenjivo je iskustvo na kojem sam veoma zahvalna.

IV

VODIČI ZA MEDIJSKU PISMENOST

O VODIČIMA ZA MEDIJSKU PISMENOST

Razumijevajući značaj kompetencije *medijska pismenost*, posebno za mlađu populaciju, studenti su svoje aktivnosti usmjerili i na izradu vodiča za medijsku pismenost koje su namijenili djeci, nastavnicima i roditeljima. Tako je Jelena Kljajević u svom mini-vodiču za medijsko opismenjavanje *Medijska pismenost* (mediji u okviru demokratije), predstavila značaj i ulogu medija u savremenom okruženju, ukazala na njihovu povezanost sa demokratskom kulturom, istakla suštinu i značaj kritičkog mišljenja u dekonstrukciji značenja medijske poruke i važnost razvoja ove kompetencije u cjelini, ističući pritom njegovu ulogu u kritičkom sagledavanju i upotrebi medija na valjan način.

Takođe, u vodiču se povezuju medijska i čitalačka pismenost, ukazuje na njihovu međusobnu uslovljenost i upućuje na činjenicu da se i jedna i druga, zapravo, razvijaju svakodnevno kroz čitanje neumjetničkih i umjetničkih tekstova, pri čemu autorka ističe značaj i jedne i druge jezičke produkcije: praćenje korisnih medijskih sadržaja koji se odnose na prirodnu i društvenu sredinu i čitanje književnoumjetničkih djela čime se, između

ostalog, bogate iskustva i razotkrivaju univerzalne vrijednosti, ali i posebne životne istine i stvarnost koja nas okružuje. Istovremeno, autorka ističe važnost podsticanja čitanja i čitalačkih aktivnosti i navika: pročitati mnogo knjiga, razmjenjivati ih, bogatiti ličnu riznicu knjiga, učlanjivati se u školske i gradske biblioteke, konsultovati se sa stručnim ljudima u odnosu na izbor djela za čitanje... Osim što razmatra opasnosti kojima su djeca izložena tokom prihvatanja medijskih poruka, autorka, razumijevajući značaj tehnologije za život i rad u savremenom društvu, ističe i njihove dobre strane, dajući savjete nastavnicima i roditeljima – kako medije učiniti korisnim dijelom života djece i mladih.

Drugi vodič *Medijska pismenost – djeca i mediji* čija je autorka Katarina Štamatović, namijenjen je djeci i roditeljima. Vodič sadrži korisne savjete koji se odnose na provjeru kvaliteta informacija koje stižu do najmlađih korisnika, ograničenje vremena provedenog uz elektronske medije, usmjeravanje djece na pouzdane izvore informacija, te kako se ponašati na društvenim mrežama. Posljednja stavka veoma je važna s obzirom na to da su društvene mreže, iako virtuelne, zapravo postale dio našeg stvarnog i svakodnevnog života, ne samo zarad komunikacije i diljeljenja važnih životnih trenutaka s prijateljima, već i zbog njihove informativne moći. One su, naime, neposredan i lako dostupan izvor informacija gdje se i kada nešto dešava (npr. pozorišne predstave, filmske projekcije, koncerti, promocije knjiga, sportski događaji i dr.), obezbjeđuju brz i lak pristup aktuelnim društvenim događajima kako na lokalnom nivou, tako i na svjetskoj sceni, pa se čini da se njihova bazična uloga u osnovi mijenja. Vodič predstavlja esenciju medijske pismenosti kada je zaštita djece od negativnih uticaja medija u pitanju i, zarad svoje sažetosti, može biti džepno izdanje i stalni podsjetnik koji poručuje – OPREZ!

MEDIJI – REALNOST DANAŠNJICE

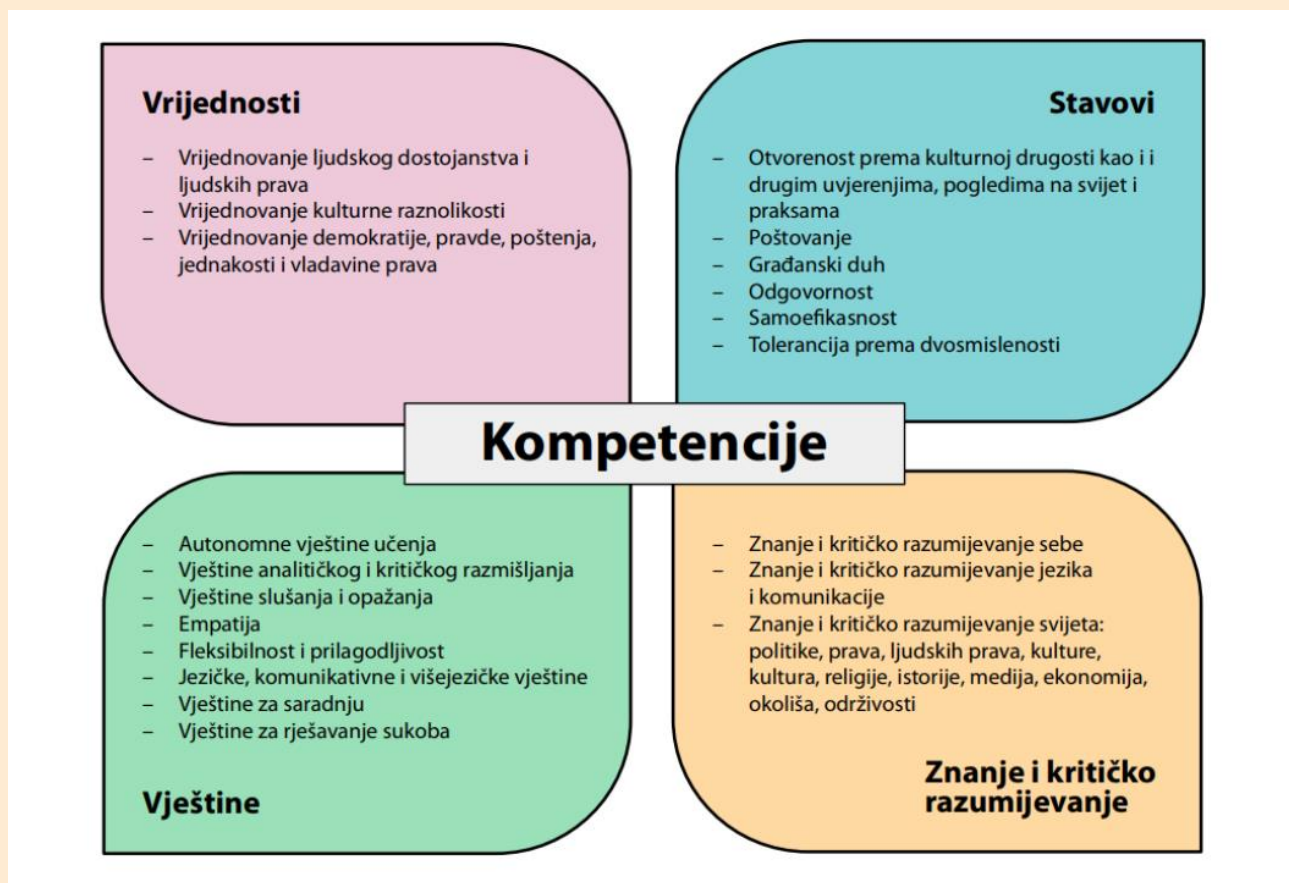
SVUDA OKO NAS

- ✚ Mediji su neophodni za život, bez njih ne bismo mogli da obavljamo najjednostavnije zadatke i obaveze. S njima je započela istorija modernosti. Munjeviti protok informacija, ugodajnost za oko i uho, savremene tehnike proizvodnje medijskog sadržaja, učinile su medije primamljivim, obaveznim i neodvojivim dijelom svakog od nas.
- ✚ Postajemo zavisnici od medijskih objava, bivamo korisnici čak i kada nam one nijesu neophodne. Aktivni smo učesnici u dijeljenju fragmenata iz svojih života, koji nas se implicitno ili eksplicitno tiču. Njih postavljamo na društvene mreže.

KOMPETENCIJE VAŽNE ZA ŽIVOT

Ključne kompetencije koje se odnose na demokratsku kulturu, a ujedno i na medijsku kulturu su:

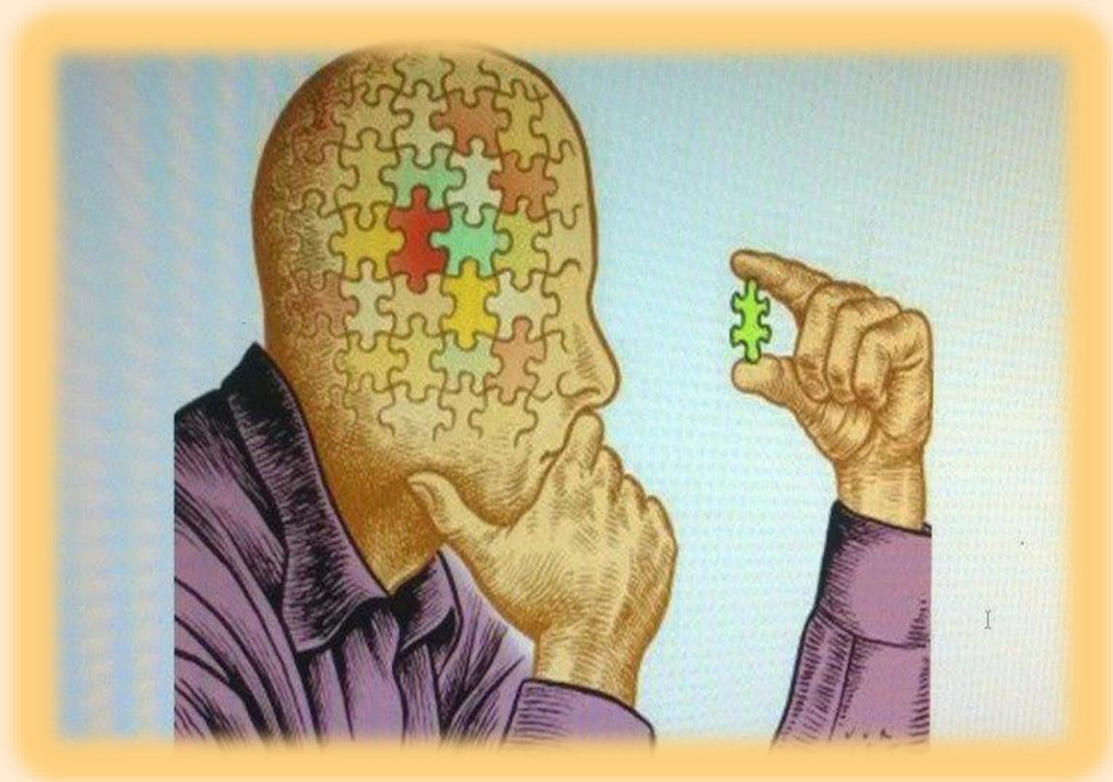

Vrednovanjem ljudskog dostojanstva i prava, kulturne raznolikosti, demokratije, pravde, poštenja postigao bi se značajan nivo kompetencija potrebnih za život.

Otvorenošću prema drugosti, poštovanjem, građanskim duhom, odgovornošću, efikasnošću i tolerancijom prema dvosmislenosti zadovoljili bi se svi demokratski stavovi potrebni za bivstvovanje. Svakako, oni su neophodni za medijsko obrazovanje, kao što su mediji neodvojivi dio demokratskog društva.

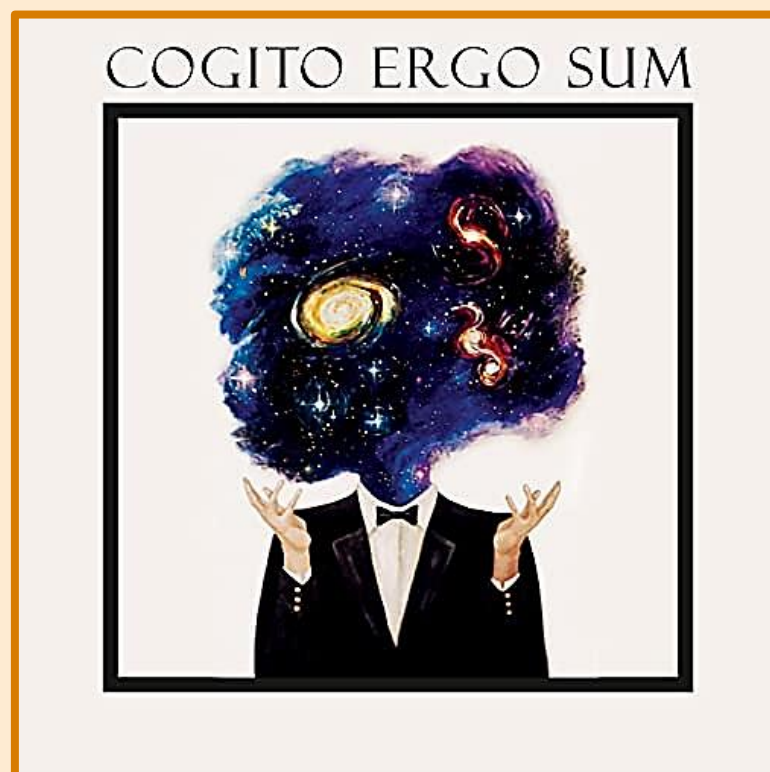
Analitičkim i kritičkim razmišljanjem, vještinama slušanja, opažanja, empatijom, fleksibilnošću, različitim vještinama komunikacije, vještinama saradnje, kao i onim koje su potrebne za rješavanje sukoba, postajemo osoba koja je dostigla visok nivo demokratskog i medijskog obrazovanja.

Konačno, znanje i kritičko razumijevanje sebe, jezika i komunikacije, svijeta: politike, prava, kultura, religija, istorije, medija, ekonomija, okoline, održivosti, čini od nas kompletne ličnosti. Ovo je posljednja kompetencija, ali nama najznačajnija i ključna je u shvatanju važnosti medija, ali i učenju kako rukovati njima, kako ih kritički sagledavati i upotrijebiti na valjan način.

KRITIČKO MIŠLJENJE

- ✚ Svaki čovjek treba da usvaja, razvija i unapređuje znanja. Proširivanjem znanja, manja je mogućnost podlijevanja obmanama i manipulacijama koje su sastavni dio medija.
- ✚ Prije svega, treba usavršavati obrazovanje, a potom čitati djela izvan primarne oblasti kojom se bavimo, jer su *knjige čovjekovi najbolji prijatelji* – ovo je poznata krilatica, koje se valja konstantno prisjećati.
- ✚ Kada steknemo podlogu znanja, lako je nadograđivati, preusmjeravati i analitički primjenjivati na sopstveni život. Dakle, sva znanja koja posjedujemo, u jednom trenutku nam mogu biti od pomoći.
- ✚ **MISLIM, DAKLE POSTOJIM.** Dekartova izreka treba da podstiče naše kognitivne procese u dešifrovanju medijske poruke. Vrlo često smo mete velikih kompanija kada ugledamo bilbord, sasvim bezazlenu reklamu, ili nam pošalju flajer njihovih proizvoda. Važno je da i u takvim trenucima promišljanje uzdignemo na viši nivo i da odbacimo prvobitni utisak, koji obično predstavlja našu zabludu.

- + Čovjek je misaono biće, prema tome, jedino stvorenje sposobno za kognitivne procese.
- + Razum je naš specifikum, raspoloživo sredstvo kojim dolazimo do različitih zaključaka. Medijska pismenost je nemoguća bez razumskog djelovanja.

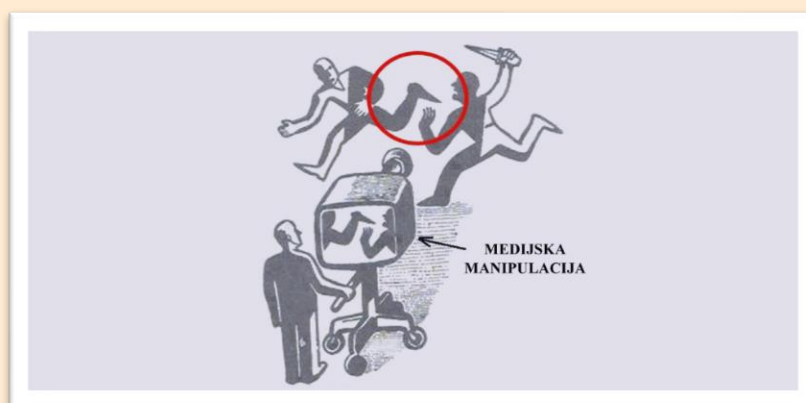
ETAPE KRITIČKOG MIŠLJENJA:

1. Posmatranje
2. Provjera
3. Analiza
4. Prihvatanje
5. Upotreba.

1. Posmatranje

Posmatranje podrazumijeva percepciju informacije i njihovo propuštanje kroz filter čula. Mnogi ljudi ostanu na ovom stepenu kritičkog razmišljanja. Međutim, veliki broj medija funkcioniše po principu da njihova poruka bude vrhunska spona vizuelnog i auditivnog, pri čemu se na implicitan način manipuliše slabo obrazovanim i obaviještenim korisnicima.

Dakle, važno je ne zaustaviti se na prvom stepeniku dekonstrukcije medijske poruke, već ga posmatrati kao dobru potku za dalje korake.

2. Provjera

Druga faza se sastoji iz procjene medijske poruke, to je vrsta kontrole putem postavljanja pitanja:

1. Ko je napisao medijsku poruku?
2. Koje kreativne tehnike je koristio da privuče pažnju?
3. Koje vrijednosti, životni stilovi i stanovišta se porukom nameću?
4. Kako ovu poruku različiti ljudi mogu doživjeti i na koje načine?
5. Zbog čega se poruka šalje?

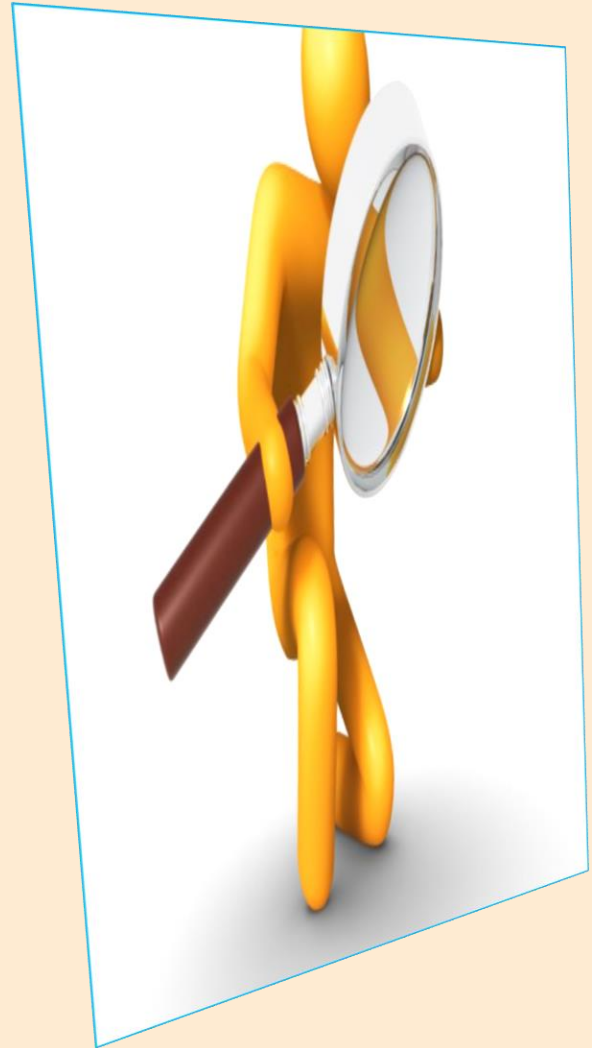
3. Analiza

Analiza je najsluženiji proces kojim podvrgavamo svoj misaoni aparat. Ona podrazumijeva kritičko sagledavanje, detaljno analiziranje svih pomenutih pitanja izloženih u tački 2, kao i posmatranje poruke u kontekstu. Stoga, od izuzetnog je značaja medijski proizvod *rastvoriti* i razložiti na jedinice nižeg reda, kako bi se u cjelosti sagledao medijski produkt. Važno je utvrditi koji elementi poruke učestvuju u konstituisanju, kao i njihov broj, ali ne manje važan segment je kako je konstruisan i uklopljen u jedinstvenu, kompaktnu cjelinu.

Pažljivo dekonstruisanje naznačenih elemenata zasniva se na oslanjanju na pouzdane informacije, sajtove, stranice, portale koji su afirmisani i uspješni u svom poslu. To ne znači da neafirmisani i oni koji su u začetku na platformama nijesu pouzdani, ali zahtijevaju dodatni oprez.

- ✚ Nijedno pitanje u analizi ne treba preskočiti.
- ✚ Svako pitanje je povezano, to znači da se bez odgovora na prethodno ne može imati potpuna slika.
- ✚ Povezivanjem svih odgovora postiže se cjelokupan pogled na medijski proizvod.

4. Prihvatanje

✚ Ukoliko medijska informacija analitički bude sagledana, dolazi se do pozitivnog ili negativnog mišljenja prema poruci, tj. prihvatamo je ili odbacujemo.

✚ Medijski prihvatljiva poruka je ona koja:

- a) sadrži pouzdanog pošiljaoca
- b) u kome su kreativne tehnike upotrijebljene s minimalnim manipulativnim namjerama
- c) uključuje zdrave vrijednosti, životne stilove i stanovišta (drugim riječima: demokratski se odnosi prema svima podjednako)
- d) plasira nediskriminišući, neuvredljiv, prikladan sadržaj
- e) posjeduje jasan cilj odašiljanja poruke, bez dvosmislenosti.

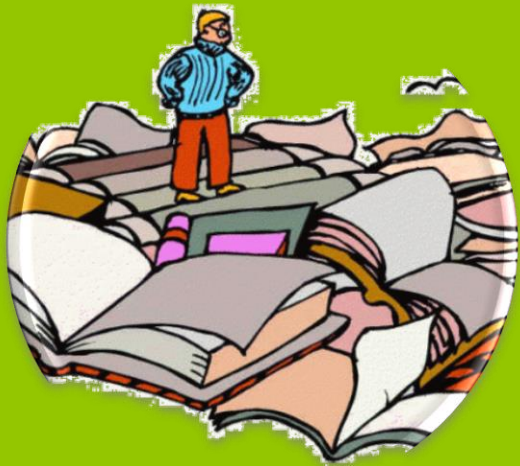
5. Upotreba

Upotreba je posljednji korak dekonstrukcije medijske poruke. Kada informaciju propustimo kroz čitav mehanizam i kada ona bude prihvatljiva, spremni smo da je upotrijebimo.

✚ Upotrebom medijske informacije pokazujemo zainteresovanost za poruku, te možemo da je koristimo u različite svrhe i ciljeve.

✚ Takva vrsta informacije nije štetan produkt za naš razum, budući da smo cjelokupnom dekonstrukcijom došli do zaključka da je korisna i da zadovoljava demokratske postulate. Kako bismo izbjegli vrijeđanje bilo čije ličnosti posredstvom medijske poruke, držimo se mudrosti da *čovjstvom* branimo druge od svoga zla. (Marko Miljanov)

DO MEDIJSKE PISMENOSTI SE DOLAZI I KNJIGOM

Lijepa književnost predstavlja krila na kojima čovjek objektivno posmatra stvarnost i ljude oko sebe. Na krilima knjige, u mogućnosti smo da razotkrijemo sve neistine savremenog doba. Da bismo bili u stanju da sagledavamo kritički, moramo pročitati mnogo knjiga, razmjenjivati ih, bogatiti lične, ali i učlanjivati se u školske i gradske biblioteke. Pitati starije i iskusnije da nam preporuče kvalitetna djela – takođe je poželjno.

Le Petit Prince

Kao što u *Malom princu* odrasli vide samo običan šešir, tako djeca, omladina i odrasli sa slabije razvijenim kritičkim mišljenjem, u realnosti mogu zanemariti suštinu poruke i tumačiti je iz jednog aspekta. Za dobru rekonstrukciju poruke potrebno je posmatrati iz svih uglova.

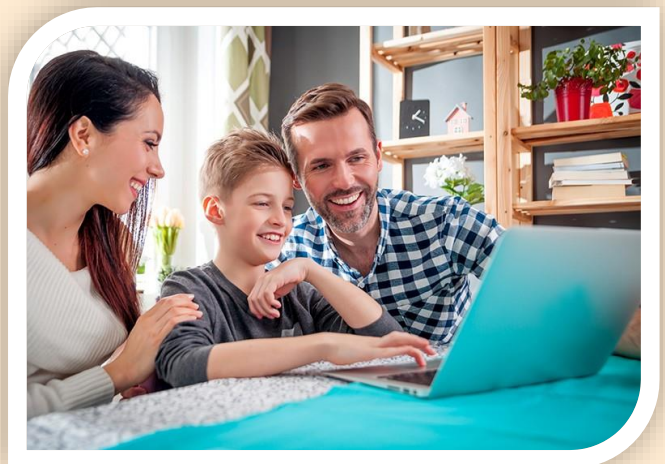

Čitanjem bogatimo svoja znanja koja nam mogu biti veoma korisna za život. Medijska poruka je samo jedna od oblasti gdje biseri znanja mogu zasijati.

Najopasnije medijske informacije su one koje uz istinite podatke plasiraju i lažne. Takvim medijima ljudi u najvećem procentu vjeruju, zbog toga što prvo naiđu na istinitu informaciju. Međutim, to je zamka. Oni najčešće funkcionišu po principu nužne intrige i komercijalne dobiti.

- ✚ Mladi svakodnevno provode svoje slobodno vrijeme na elektronskim uređajima.
- ✚ Najčešće ne primjećuju obmane koje im se nude.
- ✚ Mediji su mjesto zloupotrebe, te treba preventivno djelovati.
- ✚ Najbolja vrsta preventive jeste oprez.
- ✚ Roditelji ili staratelji, učitelji, nastavnici i profesori igraju ključnu ulogu u medijskom opismenjavanju djece.
- ✚ Ipak, na roditeljima je velika odgovornost. Oni provode najviše vremena sa svojom djecom i oni su ti koji treba da kontrolišu i nadgledaju dječije aktivnosti.
- ✚ Posmatranje djeteta, često interesovanje o tome šta ono gleda na telefonu i kompjuteru, razgovor, objašnjavanje i upućivanje – čine dobru osnovu za razvoj kritičkog mišljenja kod malog bića.
- ✚ Važno je, takođe, djetetu ograničiti vrijeme koje će provoditi na elektronskim uređajima. Na taj način se preventivno utiče na zavisnost.

- ✚ Poznato je da je stalna izloženost digitalnim aparatima štetna po zdravlje, pa medije treba da koristimo u onoj mjeri u kojoj su nam neophodni.
- ✚ Nemoguće je živjeti bez digitalnih aparata, ali je moguće zaštititi se od njihovog štetnog dejstva.

- ✚ Pismen čovjek se ne da prevariti, zato je potrebno biti pismen i za dešifrovanje medijskih proizvoda.
- ✚ Pismenost se uči, vježba, usavršava i konstantno unapređuje.
- ✚ Nikada nijesmo dovoljno pismeni, zbog toga što se mediji konstantno domišljaju na različite načine da bi postigli svoje ciljeve. Sredstva koja biraju tom prilikom su odobrena od stručnjaka iz različitih oblasti. Dakle, nužno je da računamo na čvorovitu mrežu u koju možemo upasti.
- ✚ Moćne kompanije angažuju najbolje stručnjake kako bi postigli maksimalan profit. Oni djeluju na ljudsku psihu na različite načine.
- ✚ Mnoge tehnike su usmjerene na afektivnu stranu čovjeka, potom na osnovne vrijednosti, kao što su porodica i prijatelji.
- ✚ Reklame su najbolji pokazatelji rečene tvrdnje.

+ Manipulativnu moć ljudima **Noam Čomski**, američki lingvista i osnivač transformativno-generativne gramatike, sveo je na sljedeće postulate:

+ **PREUSMJERAVANJE PAŽNJE**

Pažnju javnosti preusmjeravati sa važnih problema na nevažne. Prezaposliti javnost poplavom nebitnih informacija, da ljudi ne bi razmišljali i stekli osnovna saznanja u razumijevanju svijeta.

+ **STVARANJE PROBLEMA**

Ta metoda se naziva i „problem-reagovanje-rješenje“. Treba stvoriti problem, da bi dio javnosti reagovao na njega. Na primjer: izazvati i prenositi nasilje sa namjerom, da javnost lakše prihvati ograničavanje slobode, ekonomsku krizu ili da bi se opravdalo rušenje socijalne države.

+ **POSTUPNOST PROMJENA**

Da bi javnost pristala na neku neprihvatljivu mjeru, uvoditi je postepeno, „na kašičicu“, mjesecima i godinama. Promjene, koje bi mogle da izazovu otpor, ako bi bile izvedene naglo i u kratkom vremenskom roku, biće sprovedene politikom malih koraka. Svijet se tako vremenom mijenja, a da to ne budi svijest o promjenama.

+ **ODLAGANJE**

Još jedan način za pripremanje javnosti na nepopularne promjene je, da ih se najavljuje mnogo ranije, unaprijed. Ljudi tako ne osjete odjednom svu težinu promjena, jer se prethodno privikavaju na same ideje o promjeni. Sem toga i „zajednička nada u bolju budućnost“ olakšava njihovo prihvatanje.

+ **UPOTREBA DJEČIJEG JEZIKA**

Kada se odraslima obraća kao kad se govori djeci, postizemo dva korisna učinka: javnost potiskuje svoju kritičku svijest i poruka ima snažnije dejstvo na ljude. Taj sugestivni mehanizam u velikoj mjeri se koristi i prilikom reklamiranja.

+ **BUĐENJE EMOCIJA**

Zloupotreba emocija je klasična tehnika, koja se koristi u izazivanju kratkog spoja, prilikom razumnog prosuđivanja. Kritičku svijest zamjenjuju emotivni impulsi (bijes, strah, itd.) Upotreba emotivnog registra omogućava pristup

nesvjesnom, pa je kasnije moguće na tom nivou sprovesti ideje, želje, brige, bojazni ili prinudu, ili pak izazvati određena ponašanja.

+ NEZNANJE

Siromašnijim slojevima treba onemogućiti pristup mehanizmima razumevanja manipulacije njihovim pristankom. Kvalitet obrazovanja nižih društvenih slojeva treba da bude što slabiji ili ispod prosjeka, da bi ponor između obrazovanja viših i nižih slojeva ostao nepremostiv.

+ VELIČANJE GLUPOSTI

Javnost treba podsticati u prihvatanju prosječnosti. Potrebno je ubijediti ljude da je (in, u modi), poželjno biti glup, vulgaran i neuk. Istovremeno treba izazivati otpor prema kulturi i nauci.

+ STVARANJE OSJEĆAJA KRIVICE

Treba ubijediti svakog pojedinca da je samo i isključivo on odgovoran za sopstvenu nesreću, usljed oskudnog znanja, ograničenih sposobnosti, ili nedovoljnog truda. Tako nesiguran i potcijenjen pojedinac, opterećen osjećajem krivice, odustaje od traženja pravih uzroka svog položaja i pobune protiv ekonomskog sistema.

+ ZLOUPOTREBA ZNANJA

Brz razvoj nauke u posljednjih 50 godina stvara rastuću provaliju između znanja javnosti i onih koji ga posjeduju i koriste, vladajuće elite. „Sistem“, zaslugom biologije, neurobiologije i praktične psihologije, ima pristup naprednom znanju o čovjeku i na fizičkom i na psihičkom planu.

(<http://www.medijskapismenost.net/dokument/comski:-Deset-strategija-manipulacije-ljudima>)

Prednosti medija	Negativne strane medija
<ul style="list-style-type: none">+ Brzina protoka informacije+ Savremenost – upotreba najnovije tehnologije+ Informativnost+ Edukativnost+ Sveprisutnost	<ul style="list-style-type: none">+ Brza smjena informacija+ Subjektivnost+ Isključivo markentiški ciljevi+ Loš uticaj na upražnjavanje fizičke aktivnosti+ Uticaj na smanjen boravak u prirodi+ Stvaranje asocijalnih osoba koje gledaju telefone+ Manipulativnost+ Obmanjivanje+ Zloupotrebe

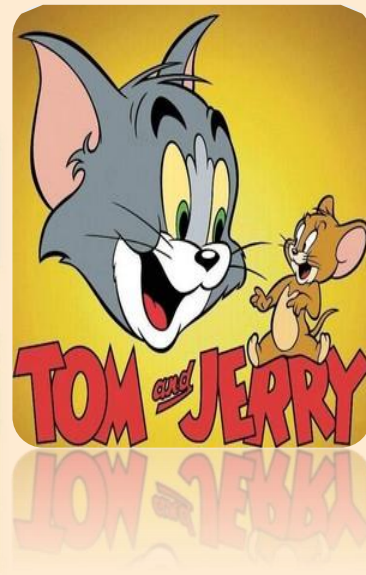
Da bi se negativan uticaj maksimalno izbjegao, treba da se usmjeravamo na korisne medije i medijske sadržaje. Za takav izbor, potrebno nam je kritičko mišljenje.

Kao što smo već rekli, odrasli treba da usmjeravaju djecu prema pravim vrijednostima. Stoga, idealna prilika za edukaciju mladih, jeste gledanje korisnih sadržaja.

Najlakši način za učenje djece medijski korisnim sadržajima, svakako jeste usmjeravanje, kao i zajedničko gledanje televizijskih emisija.

Za djecu najmlađeg uzrasta, dobro je uključivati crtane filmove koji kod njih razvijaju fantazijsko posmatranje, to jest putem kojih razvijaju maštalačku aktivnost. Takođe, bitno je postepeno uvoditi i crtane filmove s edukativnim sadržajem, prilagođenim uzrastu i interesovanjima.

Crtani film: *Marta, pas koji govori.*

Za djecu nešto starijeg uzrasta treba birati, opet shodno uzrastu i interesovanjima, emisije edukacijsko-avanturističkog tipa, koje uključuju i emisije o životinjama. Takođe, ne treba zanemariti animirane bajke (naročito one Braće Grim).

Crtani film: *Yakari.*

Putem sadržaja
interesantnih, a ujedno i
korisnih djeci, stiču se
znanja o najudaljenijim
mjestima i
najneobičnijim
prirodnim sredinama i
bićima.

Mala sirena – djeci je jedan od omiljenih animiranih
filmova. Rađena je po motivima H. K. Andersena,
stoga je nepogrešiv izbor.

Djeca treba da se informišu i o geografiji, a pravi kanal za to je *National Geographic*.

Ne samo što se edukuju, djeca opažaju i simultanost vizuelnog i auditivnog (iako je nijesu svjesni), kao i njihovu sinhronizaciju, ali i odlične tehničke mogućnosti navedenog kanala. Upravo se savršeno jedinstvo slike i tona urezuje u memoriju, da bi se u procesu školovanja znanje iz pomenute oblasti s lakoćom nadograđivalo.

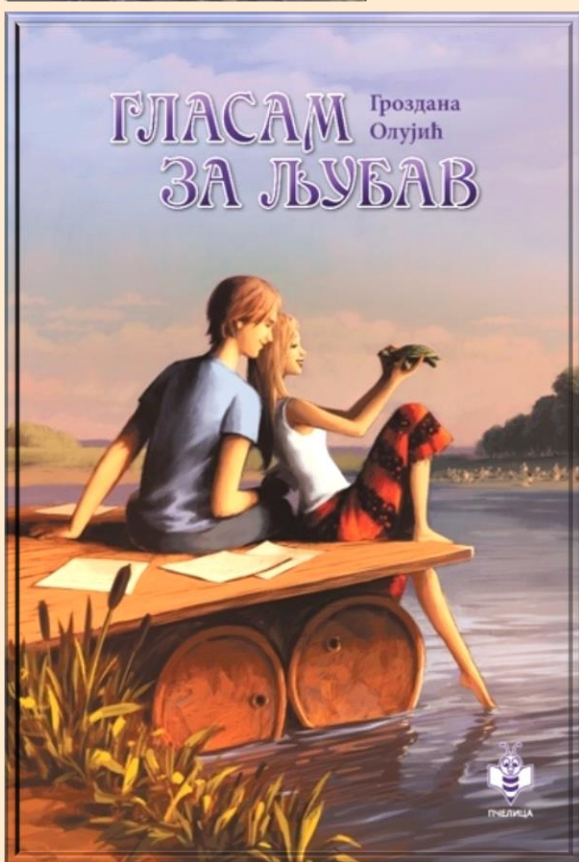

Najbolja putnička fotografija *Nacionalne geografije* (2017). Putem ovakvih fotografija, djeca se usmjeravaju na istraživanje okoline i zapažanje ljepote u njoj.

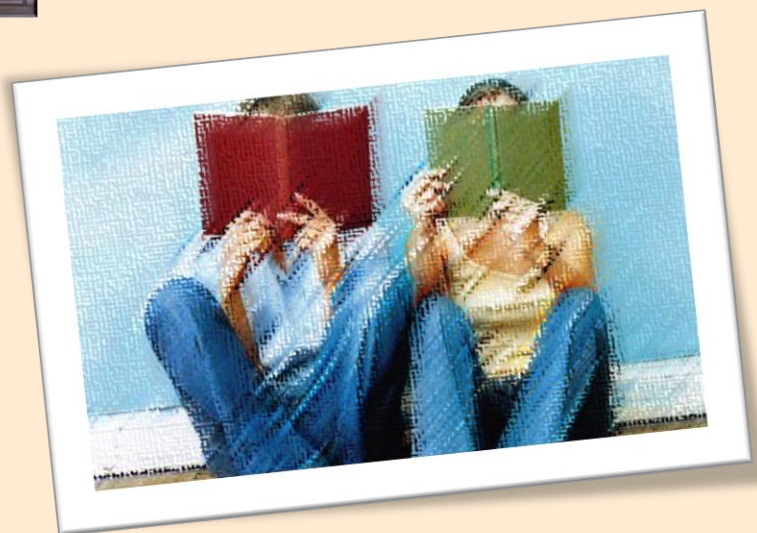

Prema djeci adolescentskog perioda treba pokazivati posebnu strpljivost. Ovaj period karakteriše neusvajanje savjeta, buntovništvo, nepromišljenost, težnja da se ne odstupa od stavova i životnih stilova društva.

Treba preporučivati literaturu koja obrađuje teme koje su u fokusu interesovanja mladih bića. U prvom redu, to je knjiga Kristijane F.

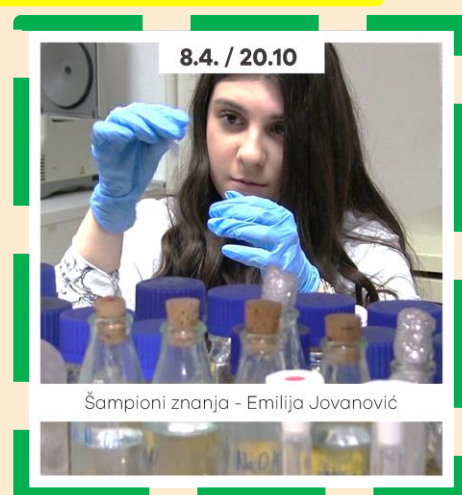
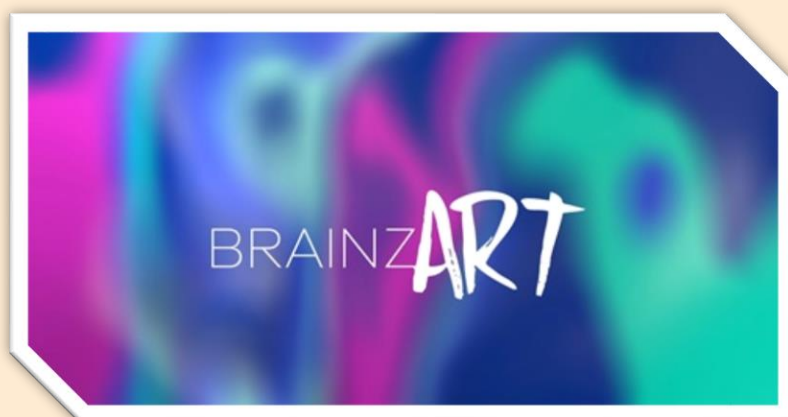

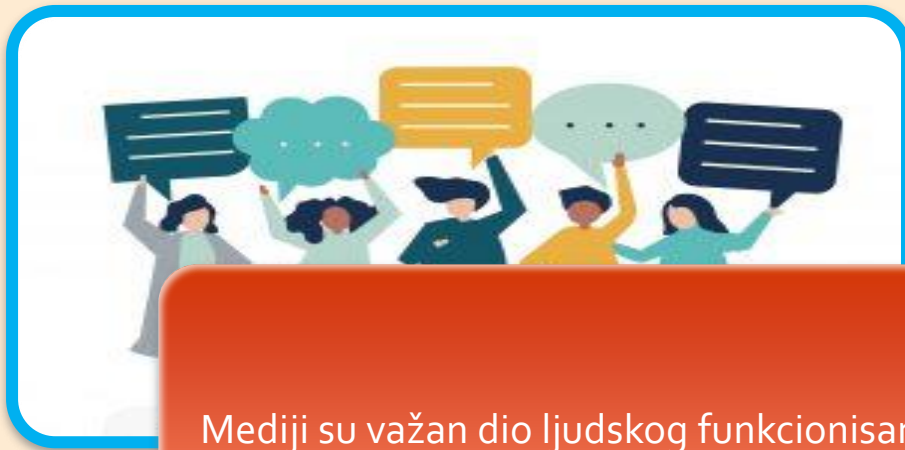
Proces odrastanja sa sobom donosi i preispitivanje личности, borba sa sopstvenim identitetom, razotkrivanje tabu-tema, kao i interesovanje za štiva koja u sebi sadrže ljubavnu tematiku. Dobar izbor za to je, svakako, roman Grozdane Olujić.

Televizijski kanali se, između ostalog, bave isključivo mladim talentima iz oblasti nauke i umjetnosti, prikazuju istinske talente koji su uz mnogo truda i rada dostigli svoj zenit. Imajući u vidu važnost obrazovanja i konstantne edukacije, ovakav vid medijskog informisanja pokazuje se izuzetno motivišućim, tj. podiže nivo aspiracije. Takođe, tome doprinosi i činjenica da naučni kanali o kojima je ovdje riječ, prikazuju osnovce, srednjoškolce i studente, stoga se dijete lakše podstiče ugledanjem na svoje vršnjake.

Primjeri:

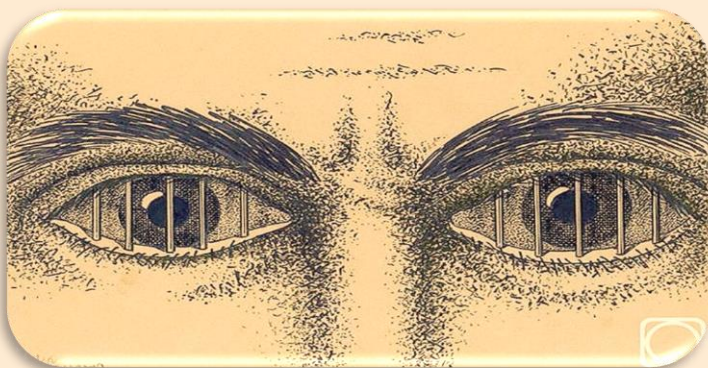

Mediji su važan dio ljudskog funkcionisanja, ali ne smijemo da postanemo zasljepljeni njima.

Ne smijemo se odreći sposobnosti kritičkog mišljenja, jer bismo se time dijelom odrekli i intelekta, kao njegovog preduslova.

Oslobodimo se zarobljeničtva na koje smo sami sebe osudili!

Literatura:

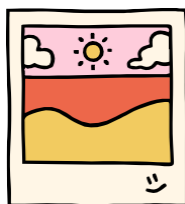
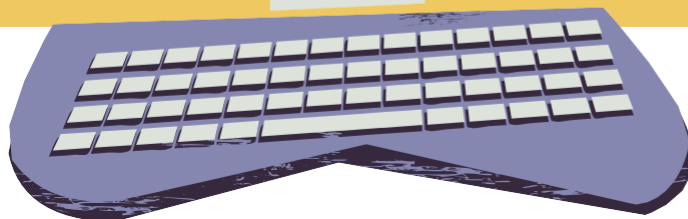
1. Gollob, R., Weidinger, W. (2010): *Odrastati u demokratiji, knjiga II*. Strazbur: Vijeće Evrope.
2. Gollob, R., Weidinger, W. (2010): *Odrastati u demokratiji, priručnik Vol 2; Učestvovati u demokratiji, Vol 4*. Strazbur: Savjet Evrope (ostali priručnici od I do VI);
3. *Polazne osnove za izradu strategije informacione i medijske pismenosti kroz mrežu biblioteka (2016-2020)*. Cetinje: NBCG "Đurđe Crnojević", 2015.
4. Popović, D. (2014): *Mediji i medijsko obrazovanje. Čitati, razumjeti, znati*. Podgorica: ZUNS.
5. *Kompetencije za demokratsku kulturu*, Council of Europe / Vijeće Evrope; 2016. [PowerPoint slajdovi].
6. *Djeca i mediji, knjižica za roditelje i skrbnike djece*, Agencija za elektroničke medije, Hrvatska – Ured UNICEF-a za Hrvatsku; Zagreb, 2018.
7. Doc. dr D. Popović, *Ključni koncepti medijske pismenosti*, 10. mart 2021. [PowerPoint slajdovi].

Medijska pismenost

- djeca i mediji -

Katarina Stamatović

Medijska pismenost omogućava djeci da razlikuju dobre od loših informacija koje im se plasiraju putem medija.

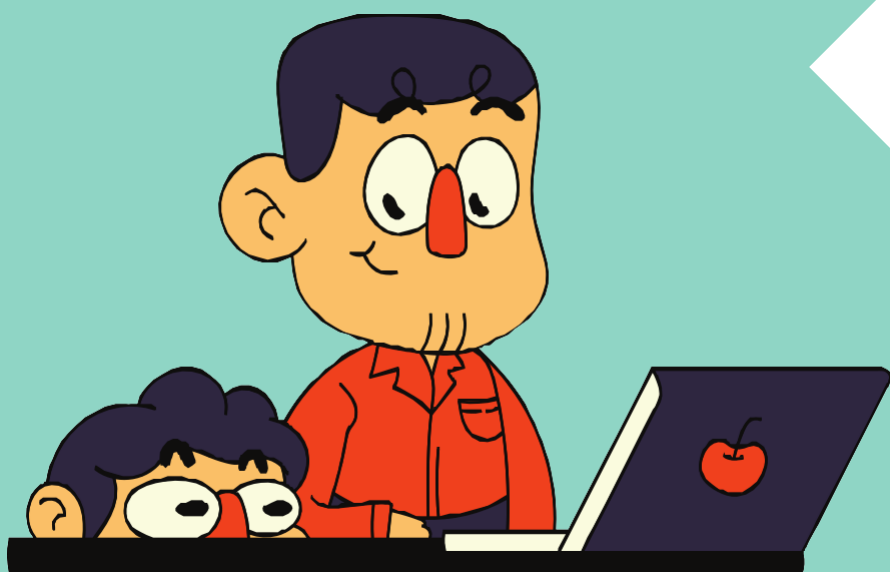
Medijsko opismenjavanje podstiče razvoj kritičkog mišljenja.

U procesu razvoja medijske pismenosti, značajnu ulogu imaju i roditelji.

Djecu treba upoznavati sa svim medijskim sadržajima prilagođenim njihovom uzrastu.

Korisni savjeti za roditelje

Provjeravajte izvore informacija! Neke informacije u novinskim tekstovima, emisijama, filmovima i sl. mogu biti preoblikovane kako tim medijima u određenom trenutku odgovara.

Isplanirajte djeci vrijeme za medije. Ograničite im pristup internetu.

Uputite djecu na različite pouzdane izvore informacija. Razgovarajte s djecom o informacijama koje čuju ili pročitaju.

Nekoliko savjeta za djecu – bezbjedna upotreba društvenih mreža

Lozinke od svojih društvenih mreža dijeli **JEDINO** s roditeljima!

Pažljivo biraj s kim se dopisuješ i kome odaješ tajne.

Lične podatke, adresu stanovanja i škole ne dijeli na svom profilu!

Nemoj upoznavati prijatelje sa društvenih mreža, a da prije toga ne obavijestiš **RODITELJE!**

Ukoliko neko od tebe traži neprimjeren sadržaj, odmah obavijesti roditelje.

Ne širi govor mržnje i ne postavlja ružne komentare, imaj u vidu da svi imaju osjećanja.

Ako primijetiš da tvoj drug piše uvredljive komentare, porazgovaraj s njim i objasni mu da se sajber nasilje po zakonu tretira isto kao i vršnjačko i verbalno nasilje.

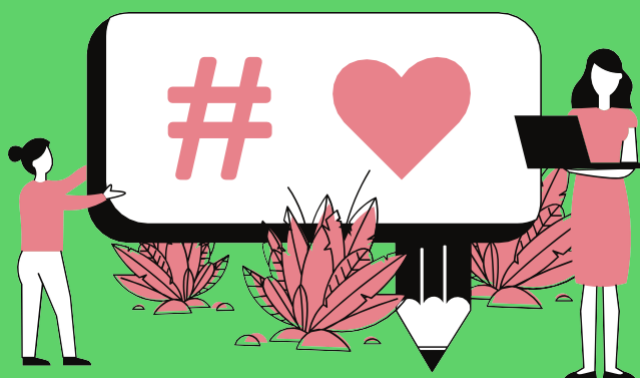
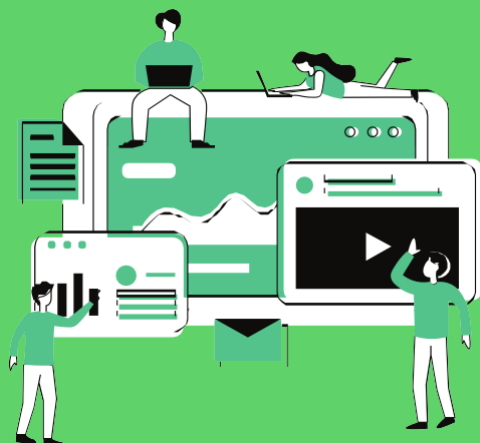

Literatura:

UNICEF Crna Gora, sajt:
<https://www.unicef.org/montenegro/medijska-pismenost-kampanja-zapo%C4%8Deta-2018>

Medijska pismenost, sajt:
<https://www.medijskapismenost.hr/>

Sejdinović, Ljubić (2014). Osnove medijske pismenosti, priručnik za učenike gimnazija i srednjih škola. Novi Sad.

PREPARING FUTURE TEACHERS IN THE WESTERN BALKANS

Educating for Democracy & Human Rights
2018 – 2021

Univerzitet Crne Gore
Filološki fakultet¹

Naziv modula: Medijska pismenost

Autorke modula: prof. dr Dušanka Popović, doc. dr Marijana Cerović

Predavači: prof. dr Dušanka Popović, doc. dr Marijana Cerović

Nedjeljni broj časova: 2 časa predavanja, 2 časa vježbi (opservacija i realizacija časova)

Broj posjeta nastavi: 12 časova (opservacija)

Broj časova koje realizuju studenti: 2 časa (jedan student tokom semestra, 40 ukupno)

Broj časova koje profesor realizuje u učionici: 24 časa (12 sesija, ukupno)

¹ U ljetnjem semestru akademske 2020/2021. godine modul je realizovan kao izborni za studente Studijskog programa za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, Studijskog programa za srpski jezik i južnoslovenske književnosti i Studijskog programa za engleski jezik i književnost. Korigovan je i unaprijeđen u skladu sa iskustvima stečenim tokom njegove realizacije.

Kratak opis sadržaja modula

Znanja, vještine i stavovi u odnosu na pojam i suštinu medijske pismenosti nastavnička su kompetencija neophodna u savremenom dobu. Istovremeno, kompetentnost za poučavanje u ovoj oblasti primjenom metoda aktivne nastave kroz razvoj kritičkog mišljenja i kreativnosti te prepoznavanje uloge medija i značaja medijske pismenosti za organizaciju i uspješno funkcionisanje demokratskog društva, posebno je važna za obrazovanje mladih nastavnika – bez obzira na to za koju se oblast pripremaju.

Sadržaj ovog modula polazi od *Referentnog okvira kompetencija za demokratsku kulturu* Savjeta Evrope, s posebnim usmjerenjem na *medije* i *medijsku pismenost* kao jednog od važnih činilaca obrazovanja za demokratiju. Studenti će se upoznati sa ključnim konceptom *mediji*, što obuhvata i medijsku pismenost. Takođe, s medijskim tekstom kao posebnom vrstom jezičkog konstrukta, kao i načinima konstrukcije i dekonstrukcije medijskih poruka uopšte. Razumjeće pojam cenzure u procesu prihvatanja medijskog sadržaja i biti cenzori tokom kreiranja medija i medijskih tekstova, promišljati o predrasudama i stereotipima koje medijske poruke sadrže, te vrstama odgovornosti koje preuzimaju kao njihovi kreatori i korisnici. Povezivanjem navedenih sadržaja sa kompetencijama za demokratsku kulturu, studenti će uvidjeti značaj poznavanja medija i načina njihovog funkcionisanja za učešće u demokratskom društvu. Istovremeno, upoznaće metodске pristupe medijskim tekstovima u nastavi, u osnovnoj i srednjoj školi i kroz obavljanje prakse u ovim institucijama, u formi opservacije i realizacije časova, steći nivo kompetentnosti neophodan za poučavanje medijskoj pismenost.

Tokom realizacije modula biće primjenjivane metode aktivne nastave/učenja, rješavanje problema, učenje putem istraživanja, projekt metoda, tehnike razvijene u okviru projekta RWCT (Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje), kao i razliliti oblici rada: rad u paru, u većim i manjim grupama i individualni rad.

Modul je namijenjen svim studijskim programima nastavničkog usmjerenja, s obzirom na to da je medijska pismenost međupredmetna oblast potrebna svim budućim nastavnicima.

Materijali dostupni na web stranici livingdemocracy.com koriste se za organizaciju aktivnosti tokom realizacije modula. Kompetencije za demokratsku kulturu integrišu se u sve sadržaje koji se u okviru koncepta medijske pismenosti prezentuju studentima ili se oni njima bave.

Resursi koji će biti korišćeni: Gollob, R., Weidinger, W. (2010): *Odrastati u demokratiji, priručnik Vol 2*; Gollob, R., Huddleston, T., Krapf, P., Rowe, D., Taelma, W. (2008). *Živjeti u demokratiji, Vol 3*. Strazbur: Savjet Evrope; Krapf, P. (2010) *Učestvovati u demokratiji, Vol 4*. Strazbur: Savjet Evrope (ostali priručnici od I do VI); Poter, Dž. (2011): *Medijska pismenost*. Beograd: Clio, Forin; Bodrijar, Ž. (2001): *Simulakrumi i simulacija*. Karlovac: PSEFIZMA, Naklada DAGGK; Grizl, A., Mur, P., Dezuani, M., Astana, S., Vilson, K., Banda, F., Onum, C. (2015): *Informacijska i medijska pismenost, smjernice za politiku i strategiju*. Cetinje: NBCG "Đurđe Crnojević"; Tubbs, S. (2013): *Human Communication*. Beograd: Clio; Jelušuć, B. (2016). *Priručnik za razvoj medijske pismenosti i sprovođenje nastave*. Podgorica: CEDEM. Popović, D. (2014): *Mediji i medijsko obrazovanje. u Čitati, razumjeti, znati*. Podgorica: ZUNS; *Polazne osnove za izradu strategije informacione i medijske pismenosti kroz mrežu biblioteka (2016-2020)*. Cetinje: NBCG "Đurđe Crnojević", 2015; Todorović, L. A. (2018): *Kako čitati masovne medije*.

Kompetencije za demokratsku kulturu involvirane u sadržaj modula:

	Kompetencije	Deskriptori
	C1. Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava	D1. Zastupa stav da ljudska prava treba uvijek štiti i poštovati D2. Zastupa stav da društvo treba da zaštiti i poštuje posebna prava djece D4. Zastupa stav da sve javne institucije treba da poštuju, zaštite i primjenjuju ljudska prava
	C3. Vrednovanje demokratije, pravde, poštenja, jednakosti i vladavine prava	D12. Zastupa stav da škole treba da podučavaju učenike o demokratiji i kako da postupaju kao demokratski građani D19. Izražava mišljenje da informacije o javnim politikama i njihovoj realizaciji treba da budu dostupne javnosti
	C5. Poštovanje	D27. Daje prostor drugim ljudima da se izraze (O) D28. Izražava poštovanje prema drugima kao jednakim ljudskim bićima (O) D32. Izražava poštovanje prema ljudima koji imaju drugačije političko mišljenje (N)
	C6. Građanski duh	D33. Izražava spremnost da saraduje i radi sa drugima D38. Preduzima korake da se informiše o građanskim pitanjima
	C7. Odgovornost	D39. Pokazuje da preuzima odgovornost za svoje postupke
	C8. Samoefikasnost	D44. Izražava uvjerenje u sopstvenu sposobnost da razumije problem (O)
	C10. Autonomne vještine učenja	D58. Pokazuje sposobnost da identifikuje resurse za učenje (npr. ljude, knjige, internet) (O) D61. Može da ocijeni kvalitet sopstvenog rada (S) D62. Može iz široke ponude koja mu/joj stoji na raspolaganju da izabere najpouzdanije izvore informacija ili savjeta (N)
	K11. Vještine analitičkog i kritičkog razmišljanja	D64. Može da prepozna sličnosti i razlike između novih informacija i onih koje su već poznate (O) D65. Koristi dokaze da potkrijepi svoje mišljenje (O) D67. Pokazuje da razmišlja o tome da li su informacije koje koristi tačne (S) D68. Može da prepozna nedosljednosti, neusklađenosti ili odstupanja u materijalima koje analizira (N)
	K12. Vještine slušanja i opažanja	D73. Može djelotvorno da sluša da bi razjasnio poruke i namjere druge osobe (S) D75. Primjećuje kako ljudi koji dolaze iz različitih kultura reaguju na različite načine u istoj situaciji

	K13. Empatija	D78. Pokušava da bolje shvati svoje prijatelje na način što zamišlja kako stvari izgledaju iz njihovog ugla (S) D79. Uzima u obzir osjećanja drugih ljudi kada donosi odluke (S)
	K14. Fleksibilnost i prilagodljivost	D85. Prilagođava se novim situacijama primjenom znanja na različite načine (S) D86. Usvaja društveno-kulturne konvencije drugih kulturnih ciljnih grupa prilikom interakcije sa pripadnicima tih ciljnih grupa (N)
	K16. Vještine za saradnju	D94. Gradi pozitivan odnos sa drugim ljudima u grupi (O) D96. Radi na izgradnji konsenzusa da bi ste postigli ciljevi grupe (S) D97. Kada je član grupe, informiše druge o svim relevantnim i korisnim informacijama (S) D98. Podstiče entuzijazam među članovima grupe u cilju postizanja zajedničkih ciljeva (N) D99. Kada radi sa drugima, podržava druge uprkos razlikama u mišljenju
	K17. Vještine za rješavanje sukoba	D102. Može da pomogne drugima u rješavanju sukoba poboljšanjem razumijevanja opcija koje stoje na raspolaganju (S) D103. Može da podstakne strane uključene u sukob da aktivno saslušaju jedna drugu i da podijele svoje probleme i brige (S)
	K18. Znanje i kritičko razumijevanje sebe	D107. Može da opiše načine na koje njegove/njene misli i osjećanja utiču na njegovo/njeno ponašanje (O) D110. Može kritički da razmišlja o sopstvenim predrasudama i stereotipima i razlozima koji stoje iza njih (N)
	K19. Znanje i kritičko razumijevanje jezika i komunikacije	D113. Može da opiše društveni uticaj i efekte različitih stilova komunikacije na druge (S) D115. Može da objasni zašto ljudi koji pripadaju drugim kulturama mogu da koriste drugačije verbalne i neverbalne konvencije u komunikaciji koje imaju smisla iz njihovog ugla (N)
	K20. Znanje i kritičko razumijevanje svijeta (uključujući politiku, pravo, ljudska prava, kulturu, kulture, religije, istoriju, medije, ekonomiju, životnu sredinu i održivost)	D117. Može da objasni značenje osnovnih političkih koncepata, uključujući demokratiju, slobodu, građanstvo, prava i odgovornosti (O) D125. Može kritički da razmotri glavne uzroke povrede ljudskih prava, uključujući ulogu stereotipa i predrasuda u procesima koji dovode do kršenja ljudskih prava (S) D126. Može da objasni opasnost od donošenja generalnih zaključaka o cijeloj jednoj kulturi na osnovu ponašanja pojedinaca (S) D128. Može da opiše uticaje propagande u savremenom svijetu (S) D129. Može da objasni kako ljudi mogu da se čuvaju i zaštite od propaganda (S) D130. Može da opiše različite načine pomoću kojih građani mogu da utiču na politiku (N)

Sadržaj modula po sesijama

Sesija I (1,5h)	Tema časa	Sadržaj o demokratiji:	Uključene KDK:	Prikaz sesije kroz aktivnosti studenata (kraća verzija)	Aproksimativna podjela procenata na predavanja, aktivnosti studenata i praksu u školi.
Priprema studenata					
	Informacije o načinu rada, projektu i predmetu Medijska pismenost i učešće u demokratiji	Medijska pismenost Razumijevanje ODK Ključni koncept medijska pismenost kao dio odgovornosti profesora jezika i književnosti Kultura demokratije	C1. D1, D2 C3. D12 C5. D27 C6. D33, D38 C10. D58	<i>Studenti:</i> *prisjećaju se i saopštavaju svoja znanja o medijima *pronalaze medijsku pismenost kao jedan od devet ključnih koncepata za demokratiju i objašnjavaju je *razmatraju pojam demokratske kulture *upoznaju sadržaj i cilj modula/kursa <i>Medijska pismenost</i> *razmatraju ciljeve modula/kursa – šta želimo da ostvarimo? * upoznaju način rada (interakcija, aktivnost, primjena različitih tehnika i metoda rada) * razmatraju resurse koje će koristiti tokom rada	Predavanja: 30% Aktivnosti: 70 %
Domaći rad/ Individualni zadaci: Razmisliti o povezanosti medija, medijske pismenosti i demokratske kulture i pripremiti se za predstavljanje svojih promišljanja					

Sesija II (1,5h)	Tema časa	Sadržaj o demokratiji:	Uključene KDK:	Prikaz sesije kroz aktivnosti studenata (kraća verzija)	Aprokismativna podjela procenata na predavanja, aktivnosti studenata i praksu u školi.
Priprema studenata: Diskusija o povezanosti između medija, medijske pismenosti i demokratske kulture.					
	Referentni okvir kompetencija za demokratsku kulturu	<i>Referentni okvir kompetencija za demokratsku kulturu Savjeta Evrope</i>	C1. D1, D4 C3. D19 C5. D27	Studenti: <ul style="list-style-type: none"> * predstavljaju svoje viđenje povezanosti medija, medijske pimenosti i demokratske kulture * slušaju prezentaciju referentnog okvira KDK Savjeta Evrope * saopštavaju svoje utiske o referentnom okviru KDK * objašnjavaju – zašto kultura demokratije? * analiziraju ključne koncepte o demokratiji (prava i slobode, odgovornost, jednakost, mediji, identitet, konflikti, različitost i mnoštvo, zakoni i pravila, vlast i politika) * objašnjavaju koncept <i>kulture</i> koji se u modelu kompetencija pretpostavlja * saznaju kako je nastao model KDK * u parovima analiziraju model KDK („leptir“) * saopštavaju svoja zapažanja i diskutuju na nivou cijele grupe * prepoznanju medijsku pismenost kao jednu od ključnih sposobnosti u obrazovanju za demokratiju j ljudska prava. 	Predavanja: 40 % Aktivnosti: 60 %
Domaći rad/ Individualni zadaci: Proučiti ključne deskriptore za kompetencije 11, 12. i 15. i pripremiti se za predavljanje ličnih zapažanja					

Sesija III (1,5h)	Tema časa	Sadržaj o demokratiji	Uključene KDK:	Prikaz sesije kroz aktivnosti studenata (kraća verzija)	Aproksimativna podjela procenata na predavanja, aktivnosti studenata i praksu u školi.
Priprema studenata Predstavljanje ključnih deskriptora za kompetencije 11, 12. i 15. i povezivanje sa medijskom pismošću.					
	Učestvovati u demokratiji putem medija – ključni koncepti medijske pismenosti	Različitost i pluralizam Odgovornost Prava i slobode	C1. D1, D2, D4 C3. D19 C5. D32 C6. D33, D39 C12. D73 C13. D78 C18. D128. D129.	Studenti: *razmatraju ključne koncepte medijske pismenosti *definišu medijsku pismenost *povezuju medijsku pismenost sa kompetencijama za demokratsku kulturu *analiziraju pojmove: medijska kultura, medijsko obrazovanje, medijska i informaciona pismenost *razmatraju četiri dimenzije medijske pismenosti *u grupama kreativno iskazuju razumijevanje odnosa – nastavnik i medijsko obrazovanje *prezentuju urađene postere *diskutuju o izloženom Opservacija časova u školi (dio prakse je i analiza posmatranog časa, s posebnim osvrtom na elemente medijske pismenosti koji su trenutno u fokusu)	Predavanja: 30 % Aktivnosti: 60 % Opservacija časova u školi: 10 %
Domaći rad/ Individualni zadaci: Prikupiti dnevnu štampu i odgovarajuće tekstove pogodne za analizu; napraviti poster koji ilustruje lični doživljaj ili razumijevanje medijske pismenosti – koristiti različite medije (kao izvore) i materijale (fotografije, tekst, umjetničke slike, karikature, kadrove iz filmova, citate iz umjetničkih i neumjetničkih tekstova...). Razmisliti o doprinosu medijske pismenosti ostvarivanju demokratskog okruženja u zajednici. Pripremiti se za predstavljanje postera grupi.					

Sesija IV (1,5h)	Tema časa	Sadržaj o demokratiji	Uključene KDK:	Prikaz sesije kroz aktivnosti studenata (kraća verzija)	Aproksimativna podjela procenata na predavanja, aktivnosti studenata i praksu u školi.
Priprema studenata Pojedinci koji žele predstavljaju svoj poster o medijskoj pismenosti grupi.					
	Učestvovati u demokratiji putem medija – konstrukcija i dekonstrukcija medijske poruke	Odgovornost Prava i slobode Moć i vlast	C1. D1, D2, D4 C3. D19 C7. D39 C10. D58, D61, D62 C20. D128	<i>Studenti:</i> *u grupama razmatraju značaj medija za informisanost i mogućnosti učešća u društvenim zbivanjima *prezentuju svoja zapažanja *ističu značaj medija za razumijevanje i učešće u društvenom životu okruženja *izdvajaju prednosti pristupa medijima i posjedovanja medijske kompetencije u procesu njihovog korišćenja *u grupama analiziraju novinski tekst po izboru - njegovu aktuelnost, sadržinu, informacije koje nudi... *prisjećaju se pet osnovnih pitanja koja se mogu postaviti kada je riječ o bilo kojoj medijskoj poruci: <i>Ko je konstruisao ovu poruku? Koje kreativne tehnike je koristio da privuče i zadrži moju pažnju? Koje vrijednosti, životni stilovi i stanovišta mi se porukom nameću ili se iz nje izostavljaju? Kako ovu istu poruku različiti ljudi mogu doživjeti i na koje načine? Zbog čega se poruka šalje?</i> *upoznaju ključne faktore za ocjenjivanje medijske poruke: <i>relevantnost, tačnost pristrasnost i pouzdanost</i> *vraćaju se na izabrani tekst i uočavaju način na koji je poruka konstruisana *razumiju da su sve medijske poruke konstrukti o ono što je u konačnom prihvaćeno *uviđaju značaj poznavanja načina na koji se medijski tekstovi/medijske poruke konstruišu *dekonstruišu medijsku poruku uz pomoć pet ključnih pitanja	Predavanja: 30 % Aktivnosti: 60 % Opservacija časova u školi: 10 %

				<p>*uočavaju da se vještina kritičkog prihvatanja medijskih poruka najbolje uči tokom nastave koja se temelji na istraživanju i interaktivnim grupnim aktivnostima, te kreiranju i proizvodnji vlastitih medijskih poruka.</p> <p>Opservacija časova u školi (dio prakse je i analiza posmatranog časa, s posebnim osvrtom na elemente medijske pismenosti koji su trenutno u fokusu)</p>	
--	--	--	--	--	--

Domaći rad/ Individualni zadaci:

U paru odabrati medijski tekst i dekonstruisati njegovo značenje (poruku) uz pomoć pet ključnih pitanja; pripremiti se za predavljanje grupi.

Sesija V (1,5h)	Tema časa	Sadržaj o demokratiji	Uključene KDK:	Prikaz sesije kroz aktivnosti studenata (kraća verzija)	Aproksimativna podjela procenata na predavanja, aktivnosti studenata i praksu u školi.
--------------------	-----------	-----------------------	----------------	---	--

Priprema studenata: Obrazlaganje izbora tekstova.

	Konstrukcija i dekonstrukcija medijskih tekstova – cenzura kao medijski pojam	Odgovornost Prava i slobode Moć i vlast	K1. D1 K3. D12 K5. D28 K6. D38 K13. D78 K16. D97 K20. D128	<p><i>Studenti:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> *prezentuju domaći rad: <i>Dekonstrukcija značenja medijske poruke</i> *analizaju različite novinske tekstove, iz različitih oblasti (sport, kultura, obrazovanje, politika, ekonomija itd.) *pronalaze i evaluiraju informacije i podatke u skladu sa autorovom namjerom *razmatraju šta sve uslovljava izbor informacija (relevantnost, zanimljivost, prostor koji se ima na raspolaganju; ravnoteža koju čitaoci očekuju i dr.) *razmatraju značenje pojma cenzure *razdvajaju cenzurisane sadržaje od strane proizvođača i konzumenta medijskih poruka *istuču ljudsko pravo na slobodan pristup informacijama i izbor informacija *u grupama analiziraju aktuelnu situaciju u svom okruženju <p>Krapf, P. (2010) <i>Učestvovati u demokratiji, Vol 4.</i> Strazbur: Savjet Evrope, str. 213</p>	Predavanja: 30 % Aktivnosti: 60 % Opservacija časova u školi: 10 %
--	--	---	--	---	--

					<i>Opservacija časova u školi (dio prakse je i analiza posmatranog časa, s posebnim osvrtom na elemente medijske pismenosti koji su trenutno u fokusu)</i>
--	--	--	--	--	--

Domaći rad individualni zadatak:

Analizirati cjelinu *Producenti i korisnici medija kao cenzori i selektori programa* (Priručnik Vol. 4.) i ostvarivanje demokratskih vrijednosti u tom kontekstu.

Sesija VI (1,5h)	Tema časa:	Sadržaj o demokratiji:	Uključene KDK:	Prikaz sesije kroz aktivnosti studenata (kraća verzija)	Aproksimativna podjela procenata na predavanja, aktivnosti studenata i praksu u školi.
-----------------------------	-------------------	-------------------------------	-----------------------	--	---

Priprema studenata

Saopštavaju utiske o cjelini iz priručnika *Producenti i korisnici medija kao cenzori i selektori programa* koju su proučili.

	Kreiranje i razumijevanje medija kroz rad na njima (čitaoci i autori kao cenzori)	Odgovornost Različitost i pluralizam Prava i slobode Moć i vlast	K2. D1, D2, D4 K13. D78, D79 K16. D94, D96, D97 K20. D128, D129, D130	<p><i>Studenti:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> *razmatraju koncept slobodnog pristupa informacijama i slobodu štampe *povezuju sa ljudskim pravom na slobodan pristup informacijama i isto takav njihov odabir *ističu korake u kreiranju zidnih novina *prepoznaju proceduru stvaranja medija kao mogućnost ostvarivanja ljudskog prava na plasiranje slobodne, necenzurisane novine. <p>Projektni rad Saradnja u timu Donošenje odluka <i>Odrastati u demokratiji</i>, Vol 2, str. 95 <i>Učestvovati u demokratiji</i>, Vol. 4, str. 233</p> <p><i>Opservacija časova u školi (dio prakse je i analiza posmatranog časa, s posebnim osvrtom na elemente medijske pismenosti koji su trenutno u fokusu)</i></p>	Predavanja: 30 % Aktivnosti: 50 % Opservacija časova u školi: 20 %
--	--	---	--	--	--

Domaći rad/ Individualni zadaci: Cenzura informacija – analiza i prihvatanje – lični izbor

Sesija VII (1,5h)	Tema časa	Sadržaj o demokratiji	Uključene KDK:	Prikaz sesije kroz aktivnosti studenata (kraća verzija)	Aproksimativna podjela procenata na predavanja, aktivnosti studenata i praksu u školi.
Priprema studenata Kratak prikaz razumijevanja cenzure informacija u medijima.					
	Kreiranje i razumijevanje medija kroz rad na njima	Odgovornost Različitost i pluralizam Prava i slobode Moć i vlast	K6. D33 K7. D39 K10. D58, D61, D62 K11. D64, D65, D67, D68 K16. D96, D98 K20. D126, D130.	<p><i>Studenti:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> *individulano predstavljaju proces cenzure informacija – njihove analize i prihvatanja (lični izbor) *razmjenjuju mišljenja i izvode zaključke *odlučuju o formi i stukturi svojih novina, dinamici izlaženja, njenoj svrsi *utvrđuju rubrike, temu broja, vrste tekstova, važne infromacije... *selektuju informacije koji treba pripremiti za pojedine rubrike razdvajajuću aktuelne od zastarjelih, primjerene od neprimjerenih, važne od nevažnih, poželjne od nepoželjnih i dr. (cenzura) *dijele zadatke u odnosu na rubrike i tekstove koje treba pripremiti. <p>Gollob, R., Huddleston, T., Krapf, P., Rowe, D., Taelma, W. (2008). <i>Živjeti u demokratiji, Vol III</i>. Strazbur: Savjet Evrope, str. 160.</p> <p>Opservacija časova u školi (dio prakse je i analiza posmatranog časa, s posebnim osvrtom na elemente medijske pismenosti koji su trenutno u fokusu)</p>	Predavanja: 30 % Aktivnosti: 50 % Opservacija časova u školi: 20 %
Domaći rad/ Individualni zadaci: Priprema teksta za novine.					

Sesija VIII (1,5h)	Tema časa	Sadržaj o demokratiji	Uključene KDK:	Koraci časa (kratka verzija):	Aproksimativna podjela procenata na predavanja, aktivnosti studenata i praksu u školi.
Priprema studenata: Predstavljanje svoje tekstove grupi.					
	Smjernice za realizaciju časa u školi; teme i raspored studenata i mentora	Mediji – <i>Mediji u nastavi</i>	K1. D1 K3. D12 K6. D33 K8. D44 K10. D58 K11. D64, D67 K16. D94 K20. D128, D129	<p><i>Studenti:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> *izvještavaju o urađenom zadatku *uređuju novine raspoređujući prispjele tekstove *sumiraju svoja iskustva u kreiranju medija *predlažu načine za uvođenje učenika u razumijevanje medija i medijske poruke *razmatraju kreiranje medija kao mogući pristup razumijevanju prava na odabir informacija i plasiranje slobodne, necenzurisane novine *ističu prednosti ove metode *razmatraju plan realizacije časova u školi, kao i smjernice i uputstva za realizaciju časova *saopštavaju svoja očekivanja i nedoumice. <p>Realizacija časova u školi (<i>dio prakse je i refleksija o održanom času – student koji realizuje čas, kolege koje su čas pratile i nastavnik – mentor</i>)</p>	Predavanja: 20 % Aktivnosti: 20 % Praksa – realizacija časova u školi: 60 %
<p>Domaći rad/ Individualni zadaci: Razmatranje teme i priprema materijala za realizaciju časa – prepoznavanje i izbor kompetencija za demokratsku kulturu koje se tokom planiranih aktivnosti posebno razvijaju.</p>					

Sesija IX (1,5h)	Tema časa	Sadržaj o demokratiji	Uključene KDK:	Prikaz sesije kroz aktivnosti studenata (kraća verzija)	Aproksimativna podjela procenata na predavanja, aktivnosti studenata i praksu u školi.
Priprema studenata Uloga i funkcije medija u demokratskom društvu					
	Predrasude i stereotipi u	Različitost i pluralizam	K5. D28 K7. D39 K12. D75 K13. D78 K16. D99 K18. D107, D110. K19. D115 K20. D125, D126	<p><i>Studenti:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> *analiziraju medijski tekst i učestvuju u igri uloga s ciljem da mobilišu postojeća znanja i osvijeste sopstvenu podložnost ovim pojavama *u odabranom medijskom tekstu uočavaju stereotipe i predrasude identifikujući njihove društvene uloge *analiziraju namjeru autora i posljedice nekritičkog prihvatanja takvih informacija *razmatraju ulogu različitih vrsta medija u širenju predrasuda i stereotipa *razmatraju načine zaštite od nepotpunih informacija i njihovog kombinovanja s ciljem formiranja željenog stava i mišljenja kod recipijenata *razmatraju mogućnosti upućivanja na predrasude i stereotipe i njihovo prepoznavanje tokom realizacije časa u školi *ističu značaj prepoznavanja stereotipa i predrasuda za stvaranje demokratskog okruženja i život u demokratskom društvu. <p>Realizacija časova u školi (dio prakse je i refleksija o održanom času – student koji realizuje čas, kolege koje su čas pratile i nastavnik – mentor)</p>	Predavanja: 10 % Aktivnosti: 30 % Praksa – realizacija časova u školi: 60 %
Domaći rad/ Individualni zadaci: Istraživanje digitalnih medija u skladu sa zadatkom (društvene mreže, blogovi, infulenseri)					

Sesija X (1,5h)	Tema časa	Sadržaj o demokratiji	Uključene KDK:	Prikaz sesije kroz aktivnosti studenata (kraća verzija)	Aproksimativna podjela procenata na predavanja, aktivnosti studenata i praksu u školi.
Priprema studenata Prezentacija realizovanog istraživanja.					
	Digitalni mediji (televizija, društvene mreže...)	Odgovornost Različitost i pluralizam Prava i slobode Moć i vlast	K1. D4 K2. D11 K18. D111 K20. D117, 118, 123	<p><i>Studenti:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> *prezentuju domaći zadatak: istraživanja o digitalnim medijima u skladu sa zadatkom (društvene mreže, blogovi, influencersi) *prate prezentaciju – TV moćni medij *diskutuju o slušanom *objašnjavaju pojam hiperteksta, linearnog, nelinearnog teksta sl. *komentarišu bezbjednost podataka koji se nalaze u digitalnim bazama podataka *saopštavaju svoje ideje o vrsti medijskog produkta. <p><i>Realizacija časova u školi (dio prakse je i refleksija o održanom času – student koji realizuje čas, kolege koje su čas pratili i nastavnik – mentor)</i></p>	Predavanja: 10 % Aktivnosti: 30 % Praksa – realizacija časova u školi: 60 %
Domaći rad/ Individualni zadaci Kratki esej o temi: Značaj medijske pismenosti za djecu i mlade					

Sesija XI (1,5h)	Tema časa	Sadržaj o demokratiji	Uključene KDK:	Prikaz sesije kroz aktivnosti studenata (kraća verzija)	Aproksimativna podjela procenata na predavanja, aktivnosti studenata i praksu u školi.
Priprema studenata Diskusija o temi eseja – o čemu su posebno promišljali, kakve su dileme imali, na koje poteškoće su nailazili, kako su to rješavali...					
	Da li mi kontrolišemo medije ili mediji kontrolišu nas?		K1. D4 , D6 K3. D13, D19 K5. D28, D29 K8. D47 K10. D62 K11. D68 K20. D118	<p><i>Studenti:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> *prezentuju domaći zadatak, esej o temi: <i>Značaj medijske pismenosti za djecu i mlade</i> *saopštavaju svoje utiske o slušanim esejima *diskutuju o zanimljivim pitanjima koja su pojedini eseji nametnuli *debatuju na temu: <i>Da li mi kontrolišemo medije ili mediji kontrolišu nas?</i> *ističu alatke koje im omogućavaju kontrolu medijske informacije a koje su, zahvaljujući ovom modulu, stekli <p><i>Učestvovati u demokratiji, Vol. 4, str. 213</i></p> <p>Realizacija časova u školi (dio prakse je i refleksija o održanom času – student koji realizuje čas, kolege koje su čas pratili i nastavnik – mentor)</p>	Predavanja: 10 % Aktivnosti: 30 % Praksa – realizacija časova u školi: 60 %
Domaći rad/ Individualni zadaci: Sumirati znanja, vještine i iskustva koja su o medijskoj pismenosti stekli tokom semestra i pripremiti se za njihovo predstavljanje.					

Sesija XII (1,5h)	Tema časa	Sadržaj o demokratiji	Uključene KDK:	Prikaz sesije kroz aktivnosti studenata (kraća verzija)	Aproksimativna podjela procenata na predavanja, aktivnosti studenata i praksu u školi.
Priprema studenata /					
	Odgovornost, mediji, nastava	Odgovornost Različitost i Pluralizam Prava i slobode	K7. D39, D42, D43 K11. D64, D65, D68, D69 K13. D77, D80 K14. D87 K18. D110 K20. D117, D128, D129	<p><i>Studenti:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> *diskutuju o odgovornosti pojedinca i kolektivnim pitanjima *razmatraju odgovornosti pri kreiranju i recepciji medijskih sadržaja *u grupama objedinjavaju sumirana znanja, vještine i iskustva koja su o medijskoj pismenosti stekli tokom semestra i pripremaju zajedničku prezentaciju *prezentuju svoja zapažanja *ističu aktivnosti koje su im bile posebno zanimljive i predlažu nove. <p><i>Realizacija časova u školi (dio prakse je i refleksija o održanom času – student koji realizuje čas, kolege koje su čas pratile i nastavnik – mentor)</i></p>	<p>Predavanja: 10 % Aktivnosti: 30 % Praksa – realizacija časova u školi: 60 %</p>